

Κατὰ Λουκᾶν

Ἐπειδὴ περ¹ πολλοὶ ἐπεχείρησαν² ἀνατάξασθαι³ διήγησιν⁴ περὶ τῶν **1**
 πεπληροφορημένων⁵ ἐν ἡμῖν πραγμάτων,⁶ καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς **2**
 αὐτόπται⁷ καὶ ὑπηρέται⁸ γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξεν καμοί, παρηκολουθηκότι⁹ **3**
 ἄνωθεν¹⁰ πᾶσιν ἀκριβῶς,¹¹ καθεξῆς¹² σοι γράψαι, κράτιστε¹³ Θεόφιλε,¹⁴ ἵνα **4**
 ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης¹⁵ λόγων τὴν ἀσφάλειαν.¹⁶

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεὺς τις ὀνόματι **5**
 Ζαχαρίας,¹⁷ ἐξ ἐφημερίας¹⁸ Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων¹⁹ Ἀαρών,
 καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἑλισάβετ.²⁰ Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφοτέροι²¹ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, **6**
 πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν²² τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.²³ **7**

¹ ἐπειδὴ περ, inasmuch as, since. ² ἐπιχειρέω, endeavor, attempt. ³ ἀνατάσσομαι, arrange in order, compile. ⁴ διήγησις, εἰς, ἡ, narrative, account. ⁵ πληροφωρέω, fulfill, accomplish fully. ⁶ πρᾶγμα, τὸς, τό, deed, matter. ⁷ αὐτόπτης, οὐ, ὁ, eyewitness. ⁸ ὑπηρέτης, οὐ, ὁ, servant, assistant. ⁹ παρακολουθέω, follow closely, investigate. ¹⁰ ἄνωθεν, from above, again. ¹¹ ἀκριβῶς, carefully, accurately. ¹² καθεξῆς, successively, in order. ¹³ κράτιστος, most noble, most excellent. ¹⁴ Θεόφιλος, οὐ, ὁ, Theophilus. ¹⁵ κατηγέω, teach by word of mouth. ¹⁶ ἀσφάλεια, ας, ἡ, certainty, security. ¹⁷ Ζαχαρίας, οὐ, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹⁸ ἐφημερία, ας, ἡ, division, class (of temple priests). ¹⁹ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ²⁰ Ἑλισάβετ, ἡ, Elisabeth, Elisabeth. ²¹ ἀμφοτέροι, both, both of two. ²² δικαίωμα, τος, τό, regulation, righteous deed. ²³ ἄμεμπτος, blameless.

Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι¹ ἡ Ἑλισάβετ² ἦν στεῖρα,³ καὶ ἀμφοτέροι⁴
προβεβηκότες⁵ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν⁶ αὐτὸν ἐν τῇ τάξει⁷ τῆς ἐφημερίας⁸ αὐτοῦ ἔναντι⁹ τοῦ 8
θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος¹⁰ τῆς ἱερατείας,¹¹ ἔλαχεν¹² τοῦ θυμιᾶσαι¹³ εἰσελθὼν εἰς τὸν 9
ναὸν τοῦ κυρίου. Καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ 10
τοῦ θυμιάματος.¹⁴ Ὦφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἐστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ 11
θυσιαστηρίου¹⁵ τοῦ θυμιάματος.¹⁴ Καὶ ἐταράχθη¹⁶ Ζαχαρίας¹⁷ ἰδὼν, καὶ φόβος 12
ἐπέπεσεν¹⁸ ἐπ' αὐτόν. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία:¹⁷ 13
διότι¹⁹ εἰσηκούσθη²⁰ ἡ δέησίς²¹ σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἑλισάβετ² γεννήσει υἱόν σοι,
καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. Καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις,²² 14
καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει²³ αὐτοῦ χαρήσονται. Ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ 15

¹ καθότι, according as, because. ² Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ³ στεῖρος, barren. ⁴ ἀμφοτέροι, both, both of two. ⁵ προβαίνω, go forward, advance. ⁶ ἱερατεύω, be a priest, perform priestly service. ⁷ τάξις, εως, ἡ, arranging, order. ⁸ ἐφημερία, ας, ἡ, division, class (of temple priests). ⁹ ἔναντι, before (gen), before. ¹⁰ ἔθος, ους, τό, custom. ¹¹ ἱερατεία, ας, ἡ, priestly office, priesthood. ¹² λαγχάνω, chose by lot, receive. ¹³ θυμιᾶω, burn or offer incense, burn incense. ¹⁴ θυμίαμα, τος, τό, incense. ¹⁵ θυσιαστήριον, ου, τό, altar. ¹⁶ ταρασσω, trouble, agitate. ¹⁷ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹⁸ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ¹⁹ διότι, because, on this account. ²⁰ εἰσακούω, listen, hear. ²¹ δέησις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ²² ἀγαλλίασις, εως, ἡ, delight, great joy. ²³ γέννησις, εως, ἡ, nativity, birth.

κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα¹ οὐ μὴ πῖνῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται² ἔτι
ἐκ κοιλίας³ μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ 16
κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν: καὶ αὐτὸς προελεύσεται⁴ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι 17
καὶ δυνάμει Ἡλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς⁵ ἐν
φρονήσει⁶ δικαίων, ἐτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.⁷ Καὶ εἶπεν 18
Ζαχαρίας⁸ πρὸς τὸν ἄγγελον, Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; Ἐγὼ γάρ εἰμι
πρεσβύτης,⁹ καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα¹⁰ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. Καὶ 19
ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, Ἐγὼ εἰμι Γαβριήλ¹¹ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον
τοῦ θεοῦ: καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. Καὶ 20
ἰδοὺ, ἔση σιωπῶν¹² καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα,
ἀνθ'¹³ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν
καιρὸν αὐτῶν. Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν¹⁴ τὸν Ζαχαρίαν: καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ 21
χρονίζειν¹⁵ αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς: καὶ 22

¹ σίκερα, τό, beer, liquor. ² πλήθω, fill. ³ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁴ προέρχομαι, go in front, precede. ⁵ ἀπειθής, disobedient, unbelieving. ⁶ φρόνησις, εως, ἡ, way of thinking, insight. ⁷ κατασκευάζω, prepare, build. ⁸ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ⁹ πρεσβύτης, ου, ὁ, old man. ¹⁰ προβαίνω, go forward, advance. ¹¹ Γαβριήλ, ὁ, Gabriel. ¹² σιωπάω, be silent, keep silence. ¹³ ἀντί, instead of, in place of. ¹⁴ προσδοκάω, wait for, look for. ¹⁵ χρονίζω, spend or take time, delay.

ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν¹ ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων² αὐτοῖς,
καὶ διέμενεν³ κωφός.⁴ Καὶ ἐγένετο, ὡς ἐπλήσθησαν⁵ αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας⁶ 23
αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν⁷ Ἑλισάβετ⁸ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ 24
περιέκρυβεν⁹ ἑαυτὴν μῆνας¹⁰ πέντε, λέγουσα ὅτι Οὕτως μοι πεποίηκεν ὁ κύριος 25
ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεῖδεν¹¹ ἀφελεῖν¹² τὸ ὄνειδος¹³ μου ἐν ἀνθρώποις.

Ἐν δὲ τῷ μηνὶ¹⁰ τῷ ἕκτῳ¹⁴ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριήλ¹⁵ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν 26
τῆς Γαλιλαίας, ἣ ὄνομα Ναζαρέτ,¹⁶ πρὸς παρθένον¹⁷ μεμνηστευμένην¹⁸ ἀνδρί, ᾧ 27
ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυὶδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου¹⁷ Μαριάμ. Καὶ 28
εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν εἶπεν, Χαῖρε, κεχαριτωμένη·¹⁹ ὁ κύριος μετὰ
σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη²⁰ ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, 29

¹ ὀπτασία, ας, ἡ, vision, supernatural appearance. ² διανεύω, make a sign, nod continually. ³ διαμένω, remain, continue. ⁴ κωφός, deaf, dumb. ⁵ πλήθω, fill. ⁶ λειτουργία, ας, ἡ, service, ministry. ⁷ συλλαμβάνω, take, conceive.
⁸ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ⁹ περικρύπτω, conceal, hide. ¹⁰ μὴν, ὁ, month, certainly. ¹¹ ἐπεῖδεν, looked upon, regarded. ¹² ἀφαιρέω, take away, smite off. ¹³ ὄνειδος, ους, τό, disgrace, reproach. ¹⁴ ἕκτος, sixth. ¹⁵
Γαβριήλ, ὁ, Gabriel. ¹⁶ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ¹⁷ παρθένος, ου, ἡ, virgin. ¹⁸ μνηστεύω, ask in marriage. ¹⁹ χαριτόω, bestow favor on, favor highly. ²⁰ διαταράσσω, trouble greatly, agitate.

καὶ διελογίζετο¹ ποταπὸς² εἴη ὁ ἀσπασμὸς³ οὗτος. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, 30
 Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. Καὶ ἰδοὺ, συλλήψῃ⁴ ἐν 31
 γαστρί,⁵ καὶ τέξῃ⁶ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται 32
 μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου⁷ κληθήσεται· καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον
 Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει⁸ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, 33
 καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον, 34
 Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ⁹ ἄνδρα οὐ γινώσκω; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν 35
 αὐτῇ, Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται¹⁰ ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου⁷ ἐπισκιάσει¹¹
 σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. Καὶ ἰδοὺ, Ἐλισάβετ¹² ἡ 36
 συγγενής¹³ σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα⁴ υἱὸν ἐν γήρει¹⁴ αὐτῆς· καὶ οὗτος μὲν¹⁵
 ἔκτος¹⁶ ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ.¹⁷ Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει¹⁸ παρὰ τῷ θεῷ 37
 πᾶν ῥῆμα. Εἶπεν δὲ Μαριάμ, Ἰδοὺ, ἡ δοῦλῃ¹⁹ κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά 38

¹ διαλογίζομαι, debate, reason. ² ποταπός, what kind of? what type of? ³ ἀσπασμός, οὐ, ὁ, greeting, salutation. ⁴ συλλαμβάνω, take, conceive. ⁵ γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. ⁶ τίκτω, give birth to, bear. ⁷ ὑψιστος, highest, most high. ⁸ βασιλεύω, reign, rule. ⁹ ἐπεὶ, when, since. ¹⁰ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ¹¹ ἐπισκιάζω, overshadow, envelop. ¹² Ἐλισάβετ, ἡ, Elisabeth, Elisabeth. ¹³ συγγενής, kindred, relative. ¹⁴ γῆρας, ρως, τό, old age. ¹⁵ μὲν, ὁ, month, certainly. ¹⁶ ἕκτος, sixth. ¹⁷ στείρος, barren. ¹⁸ ἀδυνατέω, be unable, be impossible. ¹⁹ δοῦλη, ης, ἡ, female slave, bondwoman.

σου. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Ἀναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρεινὴν¹ μετὰ 39
 σπουδῆς,² εἰς πόλιν Ἰούδα,³ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου,⁴ καὶ 40
 ἡσπάσατο τὴν Ἑλισάβετ.⁵ Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἑλισάβετ⁵ τὸν ἀσπασμὸν 41
 τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησεν⁷ τὸ βρέφος⁸ ἐν τῇ κοιλίᾳ⁹ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη¹⁰
 πνεύματος ἁγίου ἡ Ἑλισάβετ,⁵ καὶ ἀνεφώνησεν¹¹ φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, 42
 Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας⁹ σου. Καὶ 43
 πόθεν¹² μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς με; Ἴδου γάρ, ὡς 44
 ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ⁶ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν⁷ τὸ βρέφος⁸ ἐν
 ἀγαλλιάσει¹³ ἐν τῇ κοιλίᾳ⁹ μου. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις 45
 τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου. Καὶ εἶπεν Μαριάμ, Μεγαλύνει¹⁵ ἡ ψυχὴ 46
 μου τὸν κύριον, καὶ ἠγαλλίασεν¹⁶ τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί¹⁷ μου. 47

¹ ὄρεινός, hill country, mountainous. ² σπουδῇ, ἤς, ἡ, haste, diligence. ³ Ἰούδα, ὁ, Judah, Judas. ⁴ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ⁵ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ⁶ ἀσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation. ⁷ σκιρτάω, leap, leap for joy. ⁸ βρέφος, ους, τό, unborn or a newborn child, baby. ⁹ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ¹⁰ πλήθω, fill. ¹¹ ἀναφωνέω, cry out, call out. ¹² πόθεν, from where? whence. ¹³ ἀγαλλίασις, εως, ἡ, delight, great joy. ¹⁴ τελείωσις, εως, ἡ, perfection, fulfillment. ¹⁵ μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. ¹⁶ ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ¹⁷ σωτήρ, ἡρος, ὁ, savior, deliverer.

Ὅτι ἐπέβλεψεν¹ ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν² τῆς δούλης³ αὐτοῦ. Ἴδου γάρ, ἀπὸ τοῦ νῦν
 μακαριοῦσίν⁴ με πᾶσαι αἱ γενεαί. Ὅτι ἐποίησέν μοι μεγαλεῖα⁵ ὁ δυνατός, καὶ 49
 ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ τὸ ἔλεος⁶ αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις 50
 αὐτόν. Ἐποίησεν κράτος⁷ ἐν βραχίονι⁸ αὐτοῦ: διεσκόρπισεν⁹ ὑπερηφάνους¹⁰ 51
 διανοίᾳ¹¹ καρδίας αὐτῶν. Καθεῖλεν¹² δυνάστας¹³ ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσεν¹⁴ 52
 ταπεινούς.¹⁵ Πεινῶντας¹⁶ ἐνέπλησεν¹⁷ ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας¹⁸ ἐξαπέστειλεν 53
 κενούς.²⁰ Ἀντελάβετο²¹ Ἰσραὴλ παιδὸς²² αὐτοῦ, μνησθῆναι²³ ἐλέους,⁶ καθὼς 54
 ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν
 αἰῶνα.

¹ ἐπιβλέπω, look on (with favor), have regard for. ² ταπείνωσις, εως, ἡ, humiliation, humble state. ³ δούλη, ης, ἡ, female slave, bondwoman. ⁴ μακαρίζω, consider blessed, happy. ⁵ μεγαλεῖος, greatness, magnificence. ⁶ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. ⁷ κράτος, ους, τό, power, dominion. ⁸ βραχίων, ονος, ὁ, arm, strength. ⁹ διασκορπίζω, scatter, separate. ¹⁰ ὑπερήφανος, arrogant, haughty. ¹¹ διάνοια, ας, ἡ, mind, understanding. ¹² καθαιρέω, take down, pull down. ¹³ δυνάστης, ου, ὁ, ruler, sovereign. ¹⁴ ὕψω, lift up, exalt. ¹⁵ ταπεινός, humble, downcast. ¹⁶ πεινάω, hunger, am hungry. ¹⁷ ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ¹⁸ πλουτέω, be rich, become rich. ¹⁹ ἐξαποστέλλω, send forth. ²⁰ κενός, empty, vain. ²¹ ἀντιλαμβάνομαι, help, take part in. ²² παῖς, ὁ, male or female child, servant. ²³ μιμνήσκομαι, remember, recall.

Ἐμεινεν δὲ Μαριάμ σὺν αὐτῇ ὥσεί¹ μηνᾶς² τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον 56
αὐτῆς.

Τῇ δὲ Ἐλισάβετ³ ἐπλήσθη⁴ ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν⁵ αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. Καὶ 57
ἤκουσαν οἱ περίοικοι⁶ καὶ οἱ συγγενεῖς⁷ αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν⁸ κύριος τὸ ἔλεος⁹
αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον¹⁰ αὐτῇ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ὀγδόῃ¹¹ ἡμέρᾳ, 59
ἦλθον περιτεμεῖν¹² τὸ παιδίον: καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ Ζαχαρίαν.¹³ Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν, Οὐχί, ἀλλὰ 60
κληθήσεται Ἰωάννης. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν ὅτι Οὐδεὶς ἐστὶν ἐν τῇ συγγενείᾳ¹⁴ 61
σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. Ἐνένευον¹⁵ δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ τί ἂν 62
θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν. Καὶ αἰτήσας πινακίδιον¹⁶ ἔγραψεν, λέγων, Ἰωάννης 63
ἐστὶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ: καὶ ἐθαύμασαν πάντες. Ἀνεώχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ 64
παραχρῆμα¹⁷ καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν. Καὶ ἐγένετο 65

¹ ὥσεί, like, about. ² μὴν, ὁ, month, certainly. ³ Ἐλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ⁴ πλήθω, fill. ⁵ τίκτω, give birth to, bear. ⁶ περίοικος, ου, ὁ, living around, in the neighborhood. ⁷ συγγενής, kindred, relative. ⁸ μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. ⁹ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. ¹⁰ συγχαίρω, rejoice with. ¹¹ ὀγδοος, eighth. ¹² περιτέμνω, circumcise, circumcise. ¹³ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹⁴ συγγένεια, ας, ἡ, kinship, relatives. ¹⁵ ἐνένυω, nod, make signs. ¹⁶ πινακίδιον, ου, τό, tablet for writing. ¹⁷ παραχρῆμα, immediately, instantly.

ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας¹ αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὄρεινῃ² τῆς
 Ἰουδαίας διελαλεῖτο³ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. Καὶ ἔθεντο πάντες οἱ 66
 ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες, Τί ἄρα⁴ τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; Καὶ
 χεὶρ κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.

Καὶ Ζαχαρίας⁵ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη⁶ πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσεν,⁷ 67
 λέγων, Εὐλογητὸς⁸ κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψατο⁹ καὶ ἐποίησεν 68
 λύτρωσιν¹⁰ τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ἡγειρεν κέρας¹¹ σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαυὶδ 69
 τοῦ παιδὸς¹² αὐτοῦ – καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος 70
 προφητῶν αὐτοῦ – σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν 71
 μισούντων ἡμᾶς· ποιῆσαι ἔλεος¹³ μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι¹⁴ 72
 διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ, ὅρκον¹⁵ ὃν ὤμοσεν¹⁶ πρὸς Ἀβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν, 73
 τοῦ δοῦναι ἡμῖν, ἀφόβως,¹⁷ ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας,¹⁸ λατρεύειν¹⁹ 74

¹ περιοικέω, be in the neighborhood of. ² ὄρεινός, hill country, mountainous. ³ διαλαλέω, discuss, converse together. ⁴ ἄρα, so? (introduces a question). ⁵ Ζαχαρίας, ου, ό, Zacharias, Zechariah. ⁶ πλήθω, fill. ⁷ προφητεύω, prophesy, foretell. ⁸ εὐλογητός, well spoken of, blessed. ⁹ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ¹⁰ λύτρωσις, εως, ή, ransoming, redemption. ¹¹ κέρας, ατος, τό, horn. ¹² παῖς, ό, male or female child, servant. ¹³ ἔλεος, ους, ό, pity, mercy. ¹⁴ μνησκόμαι, remember, recall. ¹⁵ ὅρκος, ου, ό, oath. ¹⁶ ὀμνύω, swear, take an oath. ¹⁷ ἀφόβως, fearlessly. ¹⁸ ῥύομαι, rescue, save. ¹⁹ λατρεύω, serve, worship.

αὐτῷ ἐν ὁσιότητι¹ καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς 75
 ἡμῶν. Καὶ σύ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου² κληθήσῃ· προπορεύσῃ³ γὰρ πρὸ 76
 προσώπου κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ· τοῦ δοῦναι γνῶσιν⁴ σωτηρίας τῷ 77
 λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει⁵ ἁμαρτιῶν αὐτῶν, διὰ σπλάγχνα⁶ ἐλέους⁷ θεοῦ ἡμῶν, ἐν 78
 οἷς ἐπεσκέψατο⁸ ἡμᾶς ἀνατολῇ⁹ ἐξ ὕψους,¹⁰ ἐπιφᾶναι¹¹ τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ¹² 79
 θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῆναι¹³ τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

Τὸ δὲ παιδίον ἡῤξανε¹⁴ καὶ ἐκραταιοῦτο¹⁵ πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως 80
 ἡμέρας ἀναδείξεως¹⁶ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθεν δόγμα¹⁷ παρὰ Καίσαρος¹⁸ 2
 Αὐγούστου,¹⁹ ἀπογράφεσθαι²⁰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.²¹ Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ²² 2
 πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος²³ τῆς Συρίας²⁴ Κυρηνίου.²⁵ Καὶ ἐπορεύοντο 3

¹ ὁσιότης, ητος, ἡ, piety, holiness. ² ὑψιστος, highest, most high. ³ προπορεύομαι, go on before, precede. ⁴ γνῶσις, εως, ἡ, wisdom, knowledge. ⁵ ἀφesis, εως, ἡ, release, forgiveness. ⁶ σπλάγχνα, ων, τά, bowels, compassion. ⁷ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. ⁸ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ⁹ ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. ¹⁰ ὕψος, ους, τό, height, heaven. ¹¹ ἐπιφάνω, appear, shine. ¹² σκιά, ἅς, ἡ, shadow, thick darkness. ¹³ κατευθύνω, lead, direct. ¹⁴ αὔξανω, cause to grow, increase. ¹⁵ κραταιώω, strengthen, confirm. ¹⁶ ἀνάδειξις, εως, ἡ, commissioning, installation. ¹⁷ δόγμα, τος, τό, a public decree, ordinance. ¹⁸ Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. ¹⁹ Αὐγούστος, ου, ὁ, Augustus. ²⁰ ἀπογράφω, register, enroll. ²¹ οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. ²² ἀπογραφὴ, ἡς, ἡ, census, registration. ²³ ἡγεμονεύω, be governor, rule. ²⁴ Συρία, ας, ἡ, Syria. ²⁵ Κυρήνιος, ου, ὁ, Quirinius.

πάντες ἀπογράφεσθαι,¹ ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ 4
 τῆς Γαλιλαίας, ἐκ πόλεως Ναζαρέτ,² εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πόλιν Δαυίδ, ἣτις
 καλεῖται Βηθλέεμ,³ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς⁴ Δαυίδ, 5
 ἀπογράψασθαι¹ σὺν Μαριάμ τῇ μεμνηστευμένῃ⁵ αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ.⁶ 6
 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν⁷ αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν⁸ αὐτήν. 7
 Καὶ ἔτεκεν⁸ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον,⁹ καὶ ἐσπαργάνωσεν¹⁰ αὐτόν, καὶ
 ἀνέκλινεν¹¹ αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ,¹² διότι¹³ οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.¹⁴

Καὶ ποιμένες¹⁵ ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ¹⁶ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες¹⁷ καὶ φυλάσσοντες 8
 φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην¹⁸ αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ, ἄγγελος κυρίου 9
 ἐπέστη¹⁹ αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν²⁰ αὐτούς: καὶ ἐφοβήθησαν φόβον
 μέγαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, Μὴ φοβεῖσθε: ἰδοὺ γάρ, εὐαγγελίζομαι 10

¹ ἀπογράφω, register, enroll. ² Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ³ Βηθλεέμ, ἡ, Bethlehem. ⁴ πατριὰ, ᾱς, ἡ, lineage, family. ⁵ μνηστεύω, ask in marriage. ⁶ ἐγκυος, pregnant. ⁷ πλήθω, fill. ⁸ τίκτω, give birth to, bear. ⁹ πρωτότοκος, first-born. ¹⁰ σπαργανόω, wrap in cloths. ¹¹ ἀναικλίνω, lay upon, lay down. ¹² φάτνη, ης, ἡ, manger, stall. ¹³ διότι, because, on this account. ¹⁴ κατάλυμα, τος, τό, lodging place, inn. ¹⁵ ποιμήν, ἑνος, ὁ, shepherd. ¹⁶ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹⁷ ἀγραυλέω, live outdoors. ¹⁸ ποίμνη, ης, ἡ, flock. ¹⁹ ἐφίστημι, stand over, come upon. ²⁰ περιλάμπω, shine around.

ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ· ὅτι ἐτέχθη¹ ὑμῖν σήμερον 11
 σωτήρ,² ὃς ἐστὶν χριστὸς κύριος, ἐν πόλει Δαυίδ. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· 12
 εὐρήσετε βρέφος³ ἐσπαργανωμένον,⁴ κείμενον⁵ ἐν φάτνῃ.⁶ Καὶ ἐξαίφνης⁷ 13
 ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς⁸ οὐρανόυ,⁹ αἰνούντων¹⁰ τὸν θεόν, καὶ
 λεγόντων, Δόξα ἐν ὑψίστοις¹¹ θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη· ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.¹² 14

Καὶ ἐγένετο, ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι 15
 οἱ ποιμένες¹³ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, Διέλθωμεν δὴ¹⁴ ἕως Βηθλέεμ,¹⁵ καὶ ἴδωμεν
 τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν¹⁶ ἡμῖν. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες,¹⁷ 16
 καὶ ἀνεῦρον¹⁸ τὴν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος³ κείμενον⁵ ἐν τῇ
 φάτνῃ.⁶ Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν¹⁹ περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ 17
 τοῦ παιδίου τούτου. Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν 18
 λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων¹³ πρὸς αὐτούς. Ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει 19

¹ τίκτω, give birth to, bear. ² σωτήρ, ἥρως, ὁ, savior, deliverer. ³ βρέφος, οὗς, τό, unborn or a newborn child, baby. ⁴ σπαργανώω, wrap in cloths. ⁵ κείμαι, lie, be laid. ⁶ φάτνη, ἡς, ἡ, manger, stall. ⁷ ἐξαίφνης, suddenly, unexpectedly. ⁸ στρατιά, ἄς, ἡ, host, army. ⁹ οὐράνιος, heavenly, in heaven. ¹⁰ αἰνέω, praise. ¹¹ ὑψιστος, highest, most high. ¹² εὐδοκία, ἀς, ἡ, good pleasure, good-will. ¹³ ποιμήν, ἐνός, ὁ, shepherd. ¹⁴ δὴ, also, indeed. ¹⁵ Βηθλέεμ, ἡ, Bethlehem. ¹⁶ γνωρίζω, make known, declare. ¹⁷ σπεύδω, hasten, urge on. ¹⁸ ἀνευρίσκω, find out, look for. ¹⁹ διαγνώρίζω, tell abroad, make known. ²⁰ συντηρέω, preserve, treasure.

τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα¹ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ ὑπέστρεψαν οἱ 20
 ποιμένες,² δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες³ τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον,
 καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν⁴ ἡμέραι ὀκτῶ⁵ τοῦ περιτεμεῖν⁶ αὐτόν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα 21
 αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι⁷ αὐτόν ἐν τῇ
 κοιλίᾳ.⁸

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν⁴ αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ⁹ αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον 22
 Μωσέως, ἀνήγαγον¹⁰ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ κυρίῳ – καθὼς 23
 γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου ὅτι Πᾶν ἄρσεν¹¹ διανοίγον¹² μήτραν¹³ ἅγιον τῷ κυρίῳ
 κληθήσεται – καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν¹⁴ κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, 24
 Ζεῦγος¹⁵ τρυγόνων¹⁶ ἢ δύο νεοσσούς¹⁷ περιστερῶν.¹⁸ Καὶ ἰδοὺ, ἦν ἄνθρωπος ἐν 25

¹ συμβάλλω, discuss, consider. ² ποιμήν, ἐνος, ὁ, shepherd. ³ αἰνέω, praise. ⁴ πλήθω, fill. ⁵ ὀκτώ, eight, 8. ⁶ περιτέμνω, circumcize, circumcise. ⁷ συλλαμβάνω, take, conceive. ⁸ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁹ καθαρισμός, οὐ, ὁ, cleansing, purification. ¹⁰ ἀνάγω, lead up, restore. ¹¹ ἄρσεν, male. ¹² διανοίγω, open up completely, open fully. ¹³ μήτρα, ας, ἡ, womb. ¹⁴ θυσία, ας, ἡ, sacrifice. ¹⁵ ζεῦγος, οὐς, τό, yoke, team. ¹⁶ τρυγών, ὄνος, ἡ, small pigeon, turtledove. ¹⁷ νεοσσός, ὁ, young bird, young one. ¹⁸ περιστέρα, ἄς, ἡ, dove.

Ἰερουσαλὴμ, ὃ ὄνομα Συμεών,¹ καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής,²
 προσδεχόμενος³ παράκλησιν⁴ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν. Καὶ 26
 ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον⁵ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον
 πρὶν⁶ ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν 27
 τῷ εἰσαγαγεῖν⁷ τοὺς γονεῖς⁸ τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ
 εἰθισμένον⁹ τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας¹⁰ 28
 αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν τὸν θεόν, καὶ εἶπεν, Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, 29
 δέσποτα,¹¹ κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ· ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν 30
 σου, ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν· φῶς εἰς ἀποκάλυψιν¹³ 31
 ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ. Καὶ ἦν Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ 33
 θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεών,¹ 34
 καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, Ἰδοὺ, οὗτος κεῖται¹⁴ εἰς πτώσιν¹⁵ καὶ

¹ Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. ² εὐλαβής, devout, God-fearing. ³ προσδέχομαι, receive, wait for. ⁴ παράκλησις, εὐαγγελισμός, ἡ, exhortation, consolation. ⁵ χρηματίζω, instruct, reveal. ⁶ πρὶν, before, formerly. ⁷ εἰσάγω, lead in, bring in. ⁸ γονεὺς, εὐαγγέλιος, ὁ, parent. ⁹ ἐθίζω, accustom. ¹⁰ ἀγκάλη, ἡ, ἡ, arm. ¹¹ δεσπότης, οὗ, ὁ, master, lord. ¹² σωτήριος, saving, bringing salvation. ¹³ ἀποκάλυψις, εὐαγγελισμός, ἡ, revelation, unveiling. ¹⁴ κεῖμαι, lie, be laid. ¹⁵ πτώσις, εὐαγγελισμός, ἡ, fall, falling.

ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον·¹ καὶ σοῦ δὲ 35
 αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία·² ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν³ ἐκ πολλῶν
 καρδιῶν διαλογισμοί.⁴ Καὶ ἦν Ἄννα⁵ προφῆτις,⁶ θυγάτηρ⁷ Φανουήλ,⁸ ἐκ φυλῆς 36
 Ἀσήρ⁹ – αὕτη προβεβηκυῖα¹⁰ ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς
 ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας¹¹ αὐτῆς, καὶ αὕτη χήρα¹² ὥς ἑτῶν ὀγδοήκοντα¹³ 37
 τεσσάρων – ἥ οὐκ ἀφίστατο¹⁴ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστεύει¹⁵ καὶ δεήσκει¹⁶
 λατρεύουσα¹⁷ νύκτα καὶ ἡμέραν. Καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα¹⁸ 38
 ἀνθωμολογεῖτο¹⁹ τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις²⁰
 λύτρωσιν²¹ ἐν Ἱερουσαλὴμ. Καὶ ὥς ἐτέλεσαν²² ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον 39
 κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὴν πόλιν ἐαυτῶν Ναζαρέτ.²³

¹ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ² ῥομφαία, ας, ἡ, sword, piercing grief. ³ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ⁴ διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ⁵ Ἄννα, ας, ἡ, Anna. ⁶ προφῆτις, ιδος, ἡ, prophet, prophetess. ⁷ θυγάτηρ, προς, ἡ, daughter. ⁸ Φανουήλ, ὁ, Phanuel. ⁹ Ἀσήρ, ὁ, Asher. ¹⁰ προβαίνω, go forward, advance. ¹¹ παρθενία, ας, ἡ, virginity. ¹² χήρα, ας, ἡ, widow. ¹³ ὀγδοήκοντα, eighty, 80. ¹⁴ ἀφίστημι, withdraw, depart. ¹⁵ νηστεία, ας, ἡ, fasting, fast. ¹⁶ δεήσις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ¹⁷ λατρεύω, serve, worship. ¹⁸ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹⁹ ἀνθωμολογέομαι, praise, give thanks. ²⁰ προσδέχομαι, receive, wait for. ²¹ λύτρωσις, εως, ἡ, ransoming, redemption. ²² τελέω, finish, fulfill. ²³ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth.

Τὸ δὲ παιδίον ἠϋξάνεν,¹ καὶ ἐκραταιοῦτο² πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ 40

χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς³ αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλήμ τῇ ἑορτῇ⁴ τοῦ Πάσχα.⁵ 41

Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθος⁶ 42

τῆς ἑορτῆς,⁴ καὶ τελειωσάντων⁷ τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτούς, 43

ὑπέμεινεν⁸ Ἰησοῦς ὁ παῖς⁹ ἐν Ἱερουσαλήμ· καὶ οὐκ ἔγνω Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ

αὐτοῦ· νομίσαντες¹⁰ δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ¹¹ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδόν, καὶ 44

ἀνεζήτησαν¹² αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν¹³ καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς·¹⁴ καὶ μὴ εὐρόντες 45

αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ, ζητοῦντες αὐτόν. Καὶ ἐγένετο, μεθ' 46

ἡμέρας τρεῖς εὔρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καθεζόμενον¹⁵ ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων,

καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. Ἐξίσταντο¹⁶ δὲ πάντες οἱ 47

ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει¹⁷ καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν¹⁸ αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες 48

¹ αὐξάνω, cause to grow, increase. ² κραταιόω, strengthen, confirm. ³ γονεὺς, ἑως, ὁ, parent. ⁴ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁵ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁶ ἔθος, οὗς, τό, custom. ⁷ τελειόω, fill, fulfill. ⁸ ὑπομένω, tarry, endure. ⁹ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁰ νομίζω, suppose, think. ¹¹ συνοδία, ας, ἡ, caravan, company traveling together. ¹² ἀναζητέω, look, search. ¹³ συγγενής, kindred, relative. ¹⁴ γνωστός, known, acquaintance. ¹⁵ καθέζομαι, sit down, am sitting. ¹⁶ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ¹⁷ σύνεσις, εως, ἡ, understanding, insight. ¹⁸ ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply.

αὐτὸν ἐξεπλάγησαν:¹ καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν, Τέκνον, τί ἐποίησας
 ἡμῖν οὕτως; Ἰδού, ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ ὁδυνώμενοι² ἐζητοῦμέν σε. Καὶ εἶπεν 49
 πρὸς αὐτούς, Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; Οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί
 με; Καὶ αὐτοὶ οὐ συνήκαν³ τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. Καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, 50
 καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ:⁴ καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. Καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ
 διετήρει⁵ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν⁶ σοφία καὶ ἡλικία,⁷ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις. 52

Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ⁸ τῆς ἡγεμονίας⁹ Τιβερίου¹⁰ Καίσαρος,¹¹ 3
 ἡγεμονεύοντος¹² Ποντίου¹³ Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τετραρχούντος¹⁴ τῆς
 Γαλιλαίας Ἡρώδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχούντος¹⁴ τῆς
 Ἰτουραίας¹⁵ καὶ Τραχωνίτιδος¹⁶ χώρας,¹⁷ καὶ Λυσανίου¹⁸ τῆς Ἀβιληνῆς

¹ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ² ὁδυνάω, torment, pain. ³ συνήμι, understand, consider. ⁴ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ⁵ διατηρέω, keep free of, keep safe. ⁶ προκόπτω, proceed, advance. ⁷ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age.

⁸ πεντεκαιδέκατος, fifteenth. ⁹ ἡγεμονία, ας, ἡ, rule, management. ¹⁰ Τιβέριος, ου, ὁ, Tiberius. ¹¹ Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. ¹² ἡγεμονεύω, be governor, rule. ¹³ Πόντιος, ου, ὁ, Pontius. ¹⁴ τετραρχέω, rule over as a tetrarch. ¹⁵

Ἰτουραῖος, Ituraea, Ituraean. ¹⁶ Τραχωνίτις, ιδος, ἡ, Trachonitis. ¹⁷ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹⁸ Λυσανίας, ου, ὁ, Lysanias.

τετραρχοῦντος,¹ ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα² καὶ Καϊάφα,³ ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ ²
 Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου⁴ υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον⁵ ³
 τοῦ Ἰορδάνου,⁶ κηρύσσων βάπτισμα⁷ μετανοίας⁸ εἰς ἄφεσιν⁹ ἁμαρτιῶν: ὥς ⁴
 γέγραπται ἐν βίβλῳ¹⁰ λόγων Ἡσαΐου¹¹ τοῦ προφήτου, λέγοντος, Φωνῇ
 βοῶντος¹² ἐν τῇ ἐρήμῳ, Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου: εὐθείας¹³ ποιεῖτε τὰς
 τρίβους¹⁴ αὐτοῦ. Πᾶσα φάραγξ¹⁵ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς¹⁶ ⁵
 ταπεινωθήσεται:¹⁷ καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ¹⁸ εἰς εὐθεΐαν,¹³ καὶ αἱ τραχεῖαι¹⁹ εἰς ὁδοὺς
 λείας:²⁰ καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον²¹ τοῦ θεοῦ. ⁶

Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, Γεννήματα²² ⁷
 ἐχιδνῶν,²³ τίς ὑπέδειξεν²⁴ ὑμῖν φυγεῖν²⁵ ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; Ποιήσατε ⁸
 οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας: καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Πατέρα

¹ τετραρχέω, rule over as a tetrarch. ² Ἄννας, α, ὁ, Annas. ³ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ⁴ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ⁵ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ⁶ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ⁷ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ⁸ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ⁹ ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ¹⁰ βίβλος, ου, ἡ, book, scroll. ¹¹ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ¹² βοάω, cry aloud, shout. ¹³ εὐθύς, immediately, at once. ¹⁴ τρίβος, ου, ἡ, beaten track, path. ¹⁵ φάραγξ, αγγος, ἡ, ravine, chasm. ¹⁶ βουνός, οῦ, ὁ, hill, hillock. ¹⁷ ταπεινῶ, humble, humiliate. ¹⁸ σκολιός, crooked, unscrupulous. ¹⁹ τραχύς, rough, uneven. ²⁰ λείος, smooth, level. ²¹ σωτήριος, saving, bringing salvation. ²² γέννημα, τος, τό, offspring, child. ²³ ἐχιδνα, ης, ἡ, viper, serpent. ²⁴ ὑποδείκνυμι, show, indicate. ²⁵ φεύγω, flee, escape.

ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων
ἐγείραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη¹ πρὸς τὴν ῥίζαν² τῶν δένδρων³ 9
κεῖται·⁴ πᾶν οὖν δένδρον³ μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται⁵ καὶ εἰς πῦρ
βάλλεται. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες, Τί οὖν ποιήσομεν; 10
Ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς, Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας⁶ μεταδώτω⁷ τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ
ὁ ἔχων βρώματα⁸ ὁμοίως ποιεῖτω. Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι⁹ βαπτισθῆναι, καὶ 12
εἶπον πρὸς αὐτόν, Διδάσκαλε, τί ποιήσομεν; Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μηδὲν 13
πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον¹⁰ ὑμῖν πράσσετε. Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ 14
στρατευόμενοι,¹¹ λέγοντες, Καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς,
Μηδένα διασεῖσητε,¹² μηδὲ συκοφαντήσητε·¹³ καὶ ἀρκείσθε¹⁴ τοῖς ὀψωνίοις¹⁵
ὑμῶν.

¹ ἀξίνη, ης, ἡ, axe. ² ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. ³ δένδρον, ου, τό, tree. ⁴ κεῖμαι, lie, be laid. ⁵ ἐκκόπτω, cut out, cut off. ⁶ χιτῶν, ὠνος, ὁ, tunic, garment. ⁷ μεταδίδωμι, give a share of, share. ⁸ βρώμα, τος, τό, food, food of any kind. ⁹ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ¹⁰ διατάσσω, command, give orders to. ¹¹ στρατεύομαι, make war, hence to serve as a soldier. ¹² διασεῖω, extort, blackmail. ¹³ συκοφαντέω, accuse falsely, defraud. ¹⁴ ἀρκέω, assist, suffice. ¹⁵ ὀψώνιον, ου, τό, compensation, wages.

Προσδοκῶντος¹ δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων² πάντων ἐν ταῖς καρδίαις 15
 αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε³ αὐτὸς εἴη ὁ χριστός, ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης, 16
 ἅπασιν λέγων, Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός⁴ μου, οὗ
 οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα⁵ τῶν ὑποδημάτων⁶ αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς
 βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· οὗ τὸ πτύον⁷ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ 17
 διακαθαριεῖ⁸ τὴν ἄλωνα⁹ αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον¹⁰ εἰς τὴν ἀποθήκην¹¹
 αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον¹² κατακαύσει¹³ πυρὶ ἀσβέστῳ.¹⁴

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν· ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ 18
 τετράρχης,¹⁵ ἐλεγχόμενος¹⁶ ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος¹⁷ τῆς γυναικὸς τοῦ
 ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, προσέθηκεν 20
 καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, καὶ κατέκλεισεν¹⁹ τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

¹ προσδοκάω, wait for, look for. ² διαλογίζομαι, debate, reason. ³ μήποτε, never, lest perchance. ⁴ ἰσχυρός, strong, mighty. ⁵ ἱμᾶς, ἄντος, ὁ, thong, strap. ⁶ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ⁷ πτύον, ου, τό, winnowing fork. ⁸ διακαθαρίζω, clean out, cleanse thoroughly. ⁹ ἄλων, ος, ἡ, threshing floor. ¹⁰ σῖτος, ου, ὁ, wheat, grain. ¹¹ ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. ¹² ἄχυρον, ου, τό, chaff. ¹³ κατακαίω, burn up, consume entirely. ¹⁴ ἄσβεστος, unquenchable, inextinguishable. ¹⁵ τετράρχης, ου, ὁ, tetrarch. ¹⁶ ἐλέγχω, convict, reprove. ¹⁷ Ἡρωδιάς, ἄδος, ἡ, Herodias. ¹⁸ προστίθημι, add, add to. ¹⁹ κατακλείω, shut up, lock up.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν, καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ 21
 προσευχομένου, ἀνεωχθῆναι τὸν οὐρανόν, καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον 22
 σωματικῶ¹ εἶδει² ὥσει³ περιστερὰν⁴ ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι,
 λέγουσαν, Σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.⁵

Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὥσει³ ἐτῶν τριάκοντα⁶ ἀρχόμενος, ὧν – ὡς ἐνομίζετο⁷ – 23
 υἱὸς Ἰωσήφ, τοῦ Ἡλίου,⁸ τοῦ Ματθαίου,⁹ τοῦ Λευῖ,¹⁰ τοῦ Μελχί,¹¹ τοῦ Ἰαννά,¹² τοῦ 24
 Ἰωσήφ, τοῦ Ματθαίου,¹³ τοῦ Ἀμώς, τοῦ Ναούμ,¹⁴ τοῦ Ἑσλί,¹⁵ τοῦ Ναγγαί,¹⁶ 25
 τοῦ Μαάθ,¹⁷ τοῦ Ματθαίου,¹³ τοῦ Σεμεῖ, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωανάν,¹⁸ 27
 τοῦ Ῥησά,¹⁹ τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιήλ,²⁰ τοῦ Νηρί,²¹ τοῦ Μελχί,¹¹ τοῦ 28
 Ἀδδί,²² τοῦ Κωσάμ,²³ τοῦ Ἐλμωδάμ,²⁴ τοῦ Ἡρ,²⁵ τοῦ Ἰωσή,²⁶ τοῦ Ἐλιέξερ, τοῦ 29
 Ἰωρείμ,²⁷ τοῦ Ματθαίου,⁹ τοῦ Λευῖ,¹⁰ τοῦ Συμεών,²⁸ τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ 30
 Ἰωανάν,²⁹ τοῦ Ἐλιακείμ,³⁰ τοῦ Μελεᾶ,³¹ τοῦ Μαῖνάν,³² τοῦ Ματθαίου,³³ τοῦ 31

¹ σωματικός, bodily, corporeal. ² εἶδος, οὐς, τό, form, sight. ³ ὥσει, like, about. ⁴ περιστερὰ, ἄς, ἡ, dove. ⁵ εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. ⁶ τριάκοντα, thirty, 30. ⁷ νομίζω, suppose, think. ⁸ Ἡλί, ὁ, Heli. ⁹ Ματθαί, ὁ, Matthat. ¹⁰ Λευῖ, ὁ, Levi. ¹¹ Μελχί, ὁ, Melchi. ¹² Ἰαννά, ὁ, Jannai. ¹³ Ματθαίου, οὐ, ὁ, Mattathias. ¹⁴ Ναούμ, ὁ, Nahum. ¹⁵ Ἑσλί, ὁ, Esli. ¹⁶ Ναγγαί, ὁ, Naggai. ¹⁷ Μαάθ, ὁ, Maath. ¹⁸ Ἰωανάν, ὁ, Joanan. ¹⁹ Ῥησά, ὁ, Rhesa. ²⁰ Σαλαθιήλ, ὁ, Shealtiel, Salathiel. ²¹ Νηρί, ὁ, Neri. ²² Ἀδδί, ὁ, Addi. ²³ Κωσάμ, ὁ, Cosam. ²⁴ Ἐλμωδάμ, ὁ, Elmadam. ²⁵ Ἡρ, ὁ, Er. ²⁶ Ἰωσή, ὁ, Jose. ²⁷ Ἰωρείμ, ὁ, Jorim. ²⁸ Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. ²⁹ Ἰωανάν, ὁ, Jonam. ³⁰ Ἐλιακείμ, ὁ, Eliakim. ³¹ Μελεᾶ, ὁ, Melea. ³² Μαῖνάν, ὁ, Menna, Mainan. ³³ Ματθαί, ὁ, Mattatha.

Ναθάν,¹ τοῦ Δαυίδ, τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Ὠβήδ,² τοῦ Βοόζ,³ τοῦ Σαλμών, τοῦ 32
 Ναασσών,⁴ τοῦ Ἀμιναδάβ, τοῦ Ἀράμ,⁵ τοῦ Ἑσρώμ, τοῦ Φαρές,⁶ τοῦ Ἰούδα, 33
 τοῦ Ἰακώβ, τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Θάρα,⁷ τοῦ Ναχώρ,⁸ τοῦ Σερούχ, τοῦ 35
 Ῥαγαῦ, τοῦ Φάλεγ,⁹ τοῦ Ἑβέρ,¹⁰ τοῦ Σαλά,¹¹ τοῦ Καϊνάν,¹² τοῦ Ἀρφαξάδ,¹³ τοῦ 36
 Σήμ, τοῦ Νῶε,¹⁴ τοῦ Λάμεχ,¹⁵ τοῦ Μαθουσάλα,¹⁶ τοῦ Ἐνώχ, τοῦ Ἰαρέδ,¹⁷ τοῦ 37
 Μαλελεήλ,¹⁸ τοῦ Καϊνάν,¹² τοῦ Ἐνώς,¹⁹ τοῦ Σήθ, τοῦ Ἀδάμ, τοῦ θεοῦ. 38

Ἰησοῦς δὲ πνεύματος ἁγίου πλήρης²⁰ ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου,²¹ καὶ ἦγετο 4
 ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον, ἡμέρας τεσσαράκοντα²² πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ 2
 διαβόλου. Καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθειςὼν²³
 αὐτῶν, ὕστερον²⁴ ἐπείνασεν.²⁵ Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, 3
 εἰπέ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. Καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, 4
 λέγων, Γέγραπται ὅτι Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ

¹Ναθάν, ὁ, Nathan. ²Ὠβήδ, ὁ, Obed. ³Βοόζ, ὁ, Boaz. ⁴Ναασσών, ὁ, Nahshon. ⁵Ἀράμ, ὁ, Aram, Ram. ⁶Φαρές, ὁ, Perez. ⁷Θάρα, ὁ, Terah. ⁸Ναχώρ, ὁ, Nahor. ⁹Φάλεκ, ὁ, Peleg. ¹⁰Ἑβερ, ὁ, Eber. ¹¹Σαλά, ὁ, Shelah, Sala. ¹²Καϊνάν, ὁ, Cainan. ¹³Ἀρφαξάδ, ὁ, Arphaxad. ¹⁴Νῶε, ὁ, Noah. ¹⁵Λάμεχ, ὁ, Lamech. ¹⁶Μαθουσάλα, ὁ, Methuselah. ¹⁷Ἰαρέδ, ὁ, Jared. ¹⁸Μαλελεήλ, ὁ, Maleleel, Mahalaleel. ¹⁹Ἐνώς, ὁ, Enosh. ²⁰πλήρης, full. ²¹Ἰορδάνης, οὐ, ὁ, Jordan. ²²τεσσαράκοντα, forty, 40. ²³συντελέω, complete, accomplish. ²⁴ὕστερον, lastly, afterward. ²⁵πεινάω, hunger, am hungry.

ῥήματι θεοῦ. Καὶ ἀναγαγὼν¹ αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν² ἔδειξεν αὐτῷ 5
 πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης³ ἐν στιγμῇ⁴ χρόνου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ 6
 διάβολος, Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι
 ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ὃ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν. Σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσης 7
 ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σοῦ πάντα. Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Ὑπάγε 8
 ὀπίσω μου, Σατανᾶ· γέγραπται, Προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ
 μόνῳ λατρεύσεις.⁵ Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ 9
 πτερύγιον⁶ τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν
 ἐντεῦθεν⁷ κάτω·⁸ γέγραπται γὰρ ὅτι Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται⁹ περὶ σοῦ, 10
 τοῦ διαφυλάξαι¹⁰ σε· καί, Ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε, μήποτε¹¹ προσκόψῃς¹² πρὸς 11
 λίθον τὸν πόδα σου. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Εἴρηται, Οὐκ 12
 ἐκπειράσεις¹³ κύριον τὸν θεόν σου. Καὶ συντελέσας¹⁴ πάντα πειρασμὸν¹⁵ ὁ 13

¹ ἀνάγω, lead up, restore. ² ὑψηλός, high, lofty. ³ οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. ⁴ στιγμή, ἥς, ἡ, moment, point of time. ⁵ λατρεύω, serve, worship. ⁶ πτερύγιον, ου, τό, highest point, pinnacle. ⁷ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ⁸ κάτω, down, below. ⁹ ἐντέλλομαι, command, give orders. ¹⁰ διαφυλάσσω, guard, protect. ¹¹ μήποτε, never, lest perchance. ¹² προσκόπτω, strike against, stumble. ¹³ ἐκπειράζω, test thoroughly, tempt. ¹⁴ συντελέω, complete, accomplish. ¹⁵ πειρασμός, οὗ, ὁ, temptation, trial.

διάβολος ἀπέστη¹ ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ 14

φήμη² ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου³ περὶ αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν 15

ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρέτ,⁴ οὗ⁵ ἦν τεθραμμένος·⁶ καὶ εἰσῆλθεν, κατὰ τὸ εἰωθὸς⁷ 16

αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. 17

Καὶ ἐπεδόθη⁸ αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου⁹ τοῦ προφήτου. Καὶ ἀναπτύξας¹⁰ τὸ

βιβλίον, εὗρεν τὸν τόπον οὗ⁵ ἦν γεγραμμένον, Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ 18

εἵνεκεν¹¹ ἔχρισέν¹² με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς· ἀπέσταλκέν με ἰάσασθαι¹³ τοὺς

συντετριμμένους¹⁴ τὴν καρδίαν· κηρύξαι αἰχμαλώτοις¹⁵ ἄφεσιν,¹⁶ καὶ τυφλοῖς

ἀνάβλεψιν,¹⁷ ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους¹⁸ ἐν ἀφέσει,¹⁶ κηρύξαι ἐνιαυτὸν¹⁹ 19

¹ ἀφίστημι, withdraw, depart. ² φήμη, ης, ἡ, report, news. ³ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ⁴ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ⁵ οὗ, where, when. ⁶ τρέφω, make to grow, nourish. ⁷ εἶωθα, be accustomed, to maintain a custom. ⁸ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ⁹ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ¹⁰ ἀναπτύσσω, unroll. ¹¹ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ¹² χρίω, anoint. ¹³ ἰάομαι, heal. ¹⁴ συντρίβω, break in pieces, crush. ¹⁵ αἰχμαλώτος, ου, ὁ, captive, prisoner. ¹⁶ ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ¹⁷ ἀνάβλεψις, εως, ἡ, recovery of sight. ¹⁸ θραύω, break in pieces, oppress. ¹⁹ ἐνιαυτός, οὔ, ὁ, year.

κυρίου δεκτόν.¹ Καὶ πτύξας² τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ,³ ἐκάθισεν· καὶ 20
 πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες⁴ αὐτῷ. Ἦρξατο δὲ 21
 λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. 22
 Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς
 ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς
 Ἰωσήφ; Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Πάντως⁵ ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην, 23
 Ἰατρέ,⁶ θεράπευσον σεαυτόν· ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ Καπερναούμ,⁷
 ποιήσον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι⁸ σου. Εἶπεν δέ, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς 24
 προφήτης δεκτός¹ ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι⁸ αὐτοῦ. Ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, 25
 πολλαὶ χῆραι⁹ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰησοῦ ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη¹⁰ ὁ
 οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας¹¹ ἕξ,¹² ὥς ἐγένετο λιμὸς¹³ μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν
 γῆν· καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἰησίας, εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα¹⁴ τῆς 26
 Σιδῶνος¹⁵ πρὸς γυναῖκα χήραν.⁹ Καὶ πολλοὶ λεπροὶ¹⁶ ἦσαν ἐπὶ Ἐλισσαίου¹⁷ τοῦ 27

¹ δεκτός, acceptable, welcome. ² πτύσσω, fold up, roll up. ³ ὑπηρέτης, ου, ό, servant, assistant. ⁴ ἀτενίζω, gaze, stare. ⁵ πάντως, altogether, by all means. ⁶ ἱατρός, ου, ό, physician. ⁷ Καπερναούμ, ή, Capernaum. ⁸ πατρίς, ίδος, ή, of one's fathers, fatherland. ⁹ χήρα, ας, ή, widow. ¹⁰ κλείω, shut, shut up. ¹¹ μῆν, ό, month, certainly. ¹² ἕξ, six, 6. ¹³ λιμός, ου, ό, hunger, famine. ¹⁴ Σάρεπτα, ων, τό, Zarephath. ¹⁵ Σιδών, ὠνος, ή, Sidon. ¹⁶ λεπρός, ου, ό, scaly, leprous. ¹⁷ Ἐλισσαίος, ου, ό, Elisha.

προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ: καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ Νεεμάν¹ ὁ Σύρος.²

Καὶ ἐπλήσθησαν³ πάντες θυμοῦ⁴ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα, καὶ 28

ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὄφρυος⁵ τοῦ

ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνίσαι⁶ αὐτόν. Αὐτὸς 30

δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.

Καὶ κατήλθεν⁷ εἰς Καπερναοὺμ⁸ πόλιν τῆς Γαλιλαίας: καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν 31

τοῖς σάββασιν. Καὶ ἐξεπλήσσοντο⁹ ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ 32

λόγος αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου 33

ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξεν¹⁰ φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, Ἔα,¹¹ τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ 34

Ναζαρηνέ;¹² Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. Καὶ 35

ἐπετίμησεν¹³ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Φιμώθητι,¹⁴ καὶ ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ. Καὶ

ρίψαν¹⁵ αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς μέσον ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν¹⁶ αὐτόν.

¹ Νεεμάν, ὁ, Naaman. ² Σύρος, ου, ὁ, Syrian man, Syrian. ³ πλήθω, fill. ⁴ θυμός, ου, ὁ, wrath, outburst of passion. ⁵ ὄφρυς, ὕος, ἡ, eyebrow, brow. ⁶ κατακρημνίζω, throw down (from) a cliff. ⁷ κατέρχομαι, come down, go down. ⁸ Καπερναοὺμ, ἡ, Capernaum. ⁹ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ¹⁰ ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ¹¹ ἔα, ah! ha! ¹² Ναζαρηνός, οὔ, ὁ, Nazarene, of Nazareth. ¹³ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹⁴ φιμώω, muzzle, silence. ¹⁵ ρίπτω, throw, cast. ¹⁶ βλάπτω, harm, injure.

Καὶ ἐγένετο θάμβος¹ ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν² πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, 36

Τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει³ τοῖς ἀκαθάρτοις

πνεύμασιν, καὶ ἐξέρχονται; Καὶ ἐξεπορεύετο ἡχος⁴ περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον 37

τῆς περιχώρου.⁵

Ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος· πενθερὰ⁶ δὲ τοῦ 38

Σίμωνος ἦν συνεχομένη⁷ πυρετῷ⁸ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. 39

Καὶ ἐπιστὰς⁹ ἐπάνω¹⁰ αὐτῆς, ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ,⁸ καὶ ἀφῆκεν αὐτήν·

παραχρῆμα¹¹ δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.

Δύνοντος¹² δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις¹³ ποικίλαις¹⁴ 40

ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεῖς

ἐθεράπευσεν αὐτούς. Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ 41

¹ θάμβος, ους, τό, amazement, astonishment. ² συλλαλέω, talk with, discuss. ³ ἐπιτάσσω, command, give order. ⁴ ἡχος, ους, ό, noise, sound. ⁵ περίχωρος, ου, ή, neighboring. ⁶ πενθερά, ᾱς, ή, mother-in-law. ⁷ συνέχω, hold fast, oppress. ⁸ πυρετός, οῦ, ό, fever. ⁹ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹⁰ ἐπάνω, above, over (gen). ¹¹ παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹² δύνω, enter, set. ¹³ νόσος, ου, ή, disease, malady. ¹⁴ ποικίλος, varied, manifold.

λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα¹ αὐτὰ λαλεῖν,
ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

Γενομένης δὲ ἡμέρας, ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι 42
ἐπεζήτουν² αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον³ αὐτὸν τοῦ μὴ
πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν 43
εὐαγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ: ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.

Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας. 44

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι⁴ αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, 5
καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην⁵ Γεννησαρέτ: ⁶καὶ εἶδεν δύο πλοῖα ἐστῶτα 2
παρὰ τὴν λίμνην: ⁷οἱ δὲ ἄλιεῖς⁷ ἀποβάντες⁸ ἀπ' αὐτῶν ἀπέπλυναν⁹ τὰ δίκτυα.¹⁰ 3
Ἐμβὰς¹¹ δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς

¹ ἐάω, permit, allow. ² ἐπιζητέω, seek for, seek after. ³ κατέχω, hold back, hold fast. ⁴ ἐπικείμει, lie on, lie upon. ⁵ λίμνη, ης, ἡ, lake. ⁶ Γεννησαρέτ, ἡ, Gennesaret. ⁷ ἄλιεύς, ὁ, fisherman. ⁸ ἀποβαίνω, get out, go away. ⁹ ἀποπλύνω, wash, rinse. ¹⁰ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ¹¹ ἐμβαίνω, embark.

ἐπαναγαγεῖν¹ ὀλίγον. Καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. Ὡς δὲ 4
ἐπαύσατο² λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα, Ἐπανάγαγε¹ εἰς τὸ βάθος,³ καὶ
χαλάσατε⁴ τὰ δίκτυα⁵ ὑμῶν εἰς ἄγραν.⁶ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ, 5
Ἐπιστάτα,⁷ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες⁸ οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ
ρήματί σου χαλάσω⁴ τὸ δίκτυον.⁵ Καὶ τοῦτο ποιήσαντες, συνέκλεισαν⁹ πλῆθος 6
ἰχθύων¹⁰ πολὺ· διερρήγνυτο¹¹ δὲ τὸ δίκτυον⁵ αὐτῶν· καὶ κατένευσαν¹² τοῖς 7
μετόχοις¹³ τοῖς ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι¹⁴ αὐτοῖς· καὶ
ἦλθον καὶ ἔπλησαν¹⁵ ἀμφότερα¹⁶ τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι¹⁷ αὐτά. Ἰδὼν δὲ 8
Σίμων Πέτρος προσέπεσεν¹⁸ τοῖς γόνασιν¹⁹ Ἰησοῦ, λέγων, Ἐξέλθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι
ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς εἰμι, κύριε. Θάμβος²⁰ γὰρ περιέσχεν²¹ αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς 9
σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ⁶ τῶν ἰχθύων¹⁰ ἧς συνέλαβον·¹⁴ ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ 10
Ἰωάννην, υἱοὺς Ζεβεδαίου,²² οἳ ἦσαν κοινωνοὶ²³ τῷ Σίμωνι. Καὶ εἶπεν πρὸς τὸν

¹ ἐπανάγω, put out (to sea), return. ² παύω, cause to cease. ³ βάθος, οὐς, τό, depth, deep. ⁴ χαλάω, slacken, let down. ⁵ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ⁶ ἄγρα, ας, ῆ, catch, booty. ⁷ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ⁸ κοπιᾶω, toil, labor. ⁹ συγκλείω, shut, enclose. ¹⁰ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ¹¹ διαρρήσσω, tear asunder. ¹² κατανεύω, signal, nod. ¹³ μέτοχος, ου, ὁ, partaker, partner. ¹⁴ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹⁵ πλῆθω, fill. ¹⁶ ἀμφότεροι, both, both of two. ¹⁷ βυθίζω, sink, plunge. ¹⁸ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ¹⁹ γόνυ, ατος, τό, knee. ²⁰ θάμβος, οὐς, τό, amazement, astonishment. ²¹ περιέχω, surround, seize. ²² Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. ²³ κοινωνός, οὔ, ὁ, partner, sharer.

Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς, Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.¹ Καὶ 11

καταγαγόντες² τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ πλήρης³ 12

λέπρας·⁴ καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη⁵ αὐτοῦ, λέγων,

Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι. Καὶ ἐκτείνας⁶ τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ, 13

εἰπὼν, Θέλω, καθαρίσθητι. Καὶ εὐθέως ἡ λέπρα⁴ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ 14

αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν δείξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ,

καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ⁷ σου, καθὼς προσέταξεν⁸ Μωσῆς, εἰς

μαρτύριον⁹ αὐτοῖς. Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ· καὶ συνήρχοντο 15

ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν¹⁰ αὐτῶν.

Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν¹¹ ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος. 16

¹ζωγρέω, capture alive. ²κατάγω, bring down, lead down. ³πλήρης, full. ⁴λέπρα, ας, ἡ, leprosy. ⁵δέομαι, ask, request. ⁶ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ⁷καθαρισμός, οὐ, ὁ, cleansing, purification. ⁸προστάσσω, command, order. ⁹μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. ¹⁰ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ¹¹ὑποχωρέω, withdraw, go away.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων· καὶ ἦσαν καθήμενοι 17
 Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι,¹ οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης² τῆς
 Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ· καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι³
 αὐτούς. Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης⁴ ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος,⁵ 18
 καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν⁶ καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ μὴ εὐρόντες 19
 ποίας εἰσενέγκωσιν⁶ αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα,⁷ διὰ τῶν
 κεράμων⁸ καθῆκαν⁹ αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ¹⁰ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ.
 Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπε, ἀφένονται σοι αἱ ἁμαρτίαι 20
 σου. Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι¹¹ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, λέγοντες, 21
 Τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας;¹² Τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ
 μόνος ὁ θεός; Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς¹³ αὐτῶν ἀποκριθεὶς 22
 εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί διαλογίζεσθε¹¹ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Τί ἐστὶν 23
 εὐκοπώτερον,¹⁴ εἰπεῖν, Ἀφένονται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, Ἐγείραι καὶ

¹ νομοδιδάσκαλος, ου, ό, teacher of the law. ² κώμη, ης, ή, village. ³ ἰάομαι, heal. ⁴ κλίνη, ης, ή, couch, bed. ⁵ παραλύω, relax, enfeeble. ⁶ εἰσφέρω, carry inward, bring in. ⁷ δῶμα, τος, τό, house, housetop. ⁸ κέραμος, ου, ό, clay, roof tile. ⁹ καθήμι, let down, lower. ¹⁰ κλινίδιον, ου, τό, small bed, cot. ¹¹ διαλογίζομαι, debate, reason. ¹² βλασφημία, ας, ή, blasphemy, reproach. ¹³ διαλογισμός, οὔ, ό, reasoning, questioning. ¹⁴ εὐκοπώτερον, easier.

περιπάτει; Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς 24
 ἀφιέναι ἁμαρτίας – εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ¹ – Σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἄρας τὸ
 κλινιδιόν² σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ παραχρῆμα³ ἀναστὰς ἐνώπιον 25
 αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο,⁴ ἀπήλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν. 26
 Καὶ ἔκστασις⁵ ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν⁶ φόβου,
 λέγοντες ὅτι Εἶδομεν παράδοξα⁷ σήμερον.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν, καὶ ἐθεάσατο⁸ τελώνην,⁹ ὀνόματι Λευῖν,¹⁰ καθήμενον 27
 ἐπὶ τὸ τελώνιον,¹¹ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. Καὶ καταλιπὼν¹² ἅπαντα, 28
 ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. Καὶ ἐποίησεν δοχὴν¹³ μεγάλην Λευῖς¹⁰ αὐτῷ ἐν τῇ 29
 οἰκίᾳ αὐτοῦ: καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν⁹ πολλύς, καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν
 κατακείμενοι.⁴ Καὶ ἐγόγγυζον¹⁴ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς 30
 τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες, Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν⁹ καὶ ἁμαρτωλῶν

¹ παραλύω, relax, enfeeble. ² κλινίδιον, ου, τό, small bed, cot. ³ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁴ κατάκειμαι, lie down, lie sick. ⁵ ἔκστασις, εως, ἡ, bewilderment, ecstasy. ⁶ πλήθω, fill. ⁷ παράδοξος, strange, wonderful. ⁸ θεάομαι, look at, behold. ⁹ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ¹⁰ Λευῖς, ὁ, Levi. ¹¹ τελώνιον, ου, τό, tax office, tax collector's office. ¹² καταλείπω, leave, leave behind. ¹³ δοχή, ἡς, ἡ, reception, banquet. ¹⁴ γογγύζω, mutter, murmur.

ἐσθίετε καὶ πίνετε; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Οὐ χρεῖαν 31
 ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες¹ ἱατροῦ,² ἀλλ' οἱ κακῶς³ ἔχοντες. Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι 32
 δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.⁴ Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, Διὰ τί οἱ 33
 μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν⁵ πυκνά,⁶ καὶ δεήσεις⁷ ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ
 τῶν Φαρισαίων: οἱ δὲ σοὶ⁸ ἐσθίουσιν καὶ πίνουνσιν; Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μὴ 34
 δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος,⁹ ἐν ᾧ ὁ νυμφίος¹⁰ μετ' αὐτῶν ἐστίν, ποιῆσαι
 νηστεύειν;⁵ Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ¹¹ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος,¹⁰ 35
 τότε νηστεύσουσιν⁵ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. Ἔλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς 36
 αὐτοὺς ὅτι Οὐδεὶς ἐπίβλημα¹² ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει¹³ ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν:¹⁴
 εἰ δὲ μήγε,¹⁵ καὶ τὸ καινὸν σχίζει,¹⁶ καὶ τῷ παλαιῷ¹⁴ οὐ συμφωνεῖ¹⁷ τὸ ἀπὸ τοῦ
 καινοῦ. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον¹⁸ εἰς ἀσκοὺς¹⁹ παλαιούς:¹⁴ εἰ δὲ μήγε,¹⁵ 37
 ῥήξει²⁰ ὁ νέος¹⁸ οἶνος τοὺς ἀσκοὺς,¹⁹ καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται,²¹ καὶ οἱ ἀσκοὶ¹⁹

¹ ὑγιαίνω, be in good health, am well. ² ἱατρός, οὐ, ὁ, physician. ³ κακῶς, badly, evilly. ⁴ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ⁵ νηστεύω, fast. ⁶ πυκνός, frequent, numerous. ⁷ δεήσις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ⁸ σός, your, yours. ⁹ νυμφῶν, ὦνος, ὁ, bridal chamber, wedding hall. ¹⁰ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. ¹¹ ἀπαίρω, take away, depart. ¹² ἐπίβλημα, τος, τό, patch, patch on a garment. ¹³ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹⁴ παλαιός, old, ancient. ¹⁵ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ¹⁶ σχίζω, split, separate. ¹⁷ συμφωνέω, agree with, agree together. ¹⁸ νέος, new, young. ¹⁹ ἀσκός, οὐ, ὁ, leather bottle, wineskin. ²⁰ ῥήγνυμι, break apart, throw down. ²¹ ἐκχέω, pour out, shed.

ἀπολούνται. Ἀλλὰ οἶνον νέον¹ εἰς ἀσκοῦς² καινοὺς βλητέον,³ καὶ ἀμφοτέροι⁴ 38
 συντηροῦνται.⁵ Καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν⁶ εὐθέως θέλει νέον:¹ λέγει γάρ, Ὁ 39
 παλαιὸς⁶ χρηστότερός⁷ ἐστίν.

Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ⁸ διαπορεύεσθαι⁹ αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων: 6
 καὶ ἔτιλλον¹¹ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυν,¹² καὶ ἤσθιον, ψάχοντες¹³ ταῖς
 χερσίν. Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς, Τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν 2
 ἐν τοῖς σάββασιν; Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ τοῦτο 3
 ἀνέγνωτε, ὃ ἐποίησεν Δαυίδ, ὁπότε¹⁴ ἐπείνασεν¹⁵ αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες; 4
 Ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως¹⁶ ἔλαβεν,
 καὶ ἔφαγεν, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ
 μόνους τοὺς ἱερεῖς; Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι Κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ 5
 τοῦ σαββάτου.

¹ νέος, new, young. ² ἀσκός, οὐ, ὁ, leather bottle, wineskin. ³ βλητέος, must be put, that ought to be put. ⁴ ἀμφοτέροι, both, both of two. ⁵ συντηρέω, preserve, treasure. ⁶ παλαιός, old, ancient. ⁷ χρηστός, good, kind. ⁸ δευτερόπρωτος, second-first. ⁹ διαπορεύομαι, pass across, journey through. ¹⁰ σπόριμος, grain field, sown. ¹¹ τίλλω, pluck, pick. ¹² στάχυς, υος, ὁ, Stachys, head of grain. ¹³ ψάχω, rub, rub to pieces. ¹⁴ ὁπότε, when. ¹⁵ πεινάω, hunger, am hungry. ¹⁶ πρόθεσις, εως, ἡ, setting forth, purpose.

Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἐτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ 6
διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.¹ 7
Παρατήρουν² δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει·
ἵνα εὕρωσιν κατηγορίαν³ αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ᾗδει τοὺς διαλογισμοὺς⁴ αὐτῶν, καὶ 8
εἶπεν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρᾷ¹ ἔχοντι τὴν χεῖρα, Ὑγεραι, καὶ στήθι εἰς τὸ μέσον.
Ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, Ἐπερωτήσω ὑμᾶς τί, 9
Ὑξεστιν τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι⁵ ἢ κακοποιῆσαι;⁶ Ψυχὴν σῶσαι ἢ
ἀποκτεῖναι; Καὶ περιβλεψάμενος⁷ πάντας αὐτούς, εἶπεν αὐτῷ, Ὑκτεινον⁸ τὴν 10
χεῖρά σου. Ὁ δὲ ἐποίησεν καὶ ἀποκατεστάθην⁹ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιῆς¹⁰ ὡς ἡ ἄλλη. 11
Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν¹¹ ἀνοίας¹² καὶ διελάλουν¹³ πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν
ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ.

¹ξηρός, dry, withered. ²παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ³κατηγορία, ας, ἡ, accusation, charge. ⁴διαλογισμός, οὔ, ὁ, reasoning, questioning. ⁵ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. ⁶κακοποιέω, do evil, harm. ⁷περιβλέπομαι, look around, look around on. ⁸ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ⁹ἀποκαθίστημι, restore, give back. ¹⁰ὑγιής, whole, healthy. ¹¹πλήθω, fill. ¹²ἄνοια, ας, ἡ, folly, foolishness. ¹³διαλαλέω, discuss, converse together.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι· καὶ ἦν 12
 διανυκτερεύων¹ ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, 13
 προσεφώνησεν² τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ ἐκλεξάμενος³ ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς
 καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν,⁴ Σίμωνα δὲν καὶ ὠνόμασεν⁴ Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν⁵ 14
 τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον,⁶ 15
 Ματθαῖον⁷ καὶ Θωμᾶν,⁸ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου,⁹ καὶ Σίμωνα τὸν
 καλούμενον Ζηλωτὴν,¹⁰ Ἰούδαν Ἰακώβου, καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην,¹¹ ὃς καὶ 16
 ἐγένετο προδότης.¹² Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ,¹³ καὶ 17
 ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ
 Ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς παραλίου¹⁴ Τύρου¹⁵ καὶ Σιδῶνος,¹⁶ οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι
 αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι¹⁷ ἀπὸ τῶν νόσων¹⁸ αὐτῶν· καὶ οἱ ὀχλούμενοι¹⁹ ὑπὸ 18
 πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ ἐθεραπεύοντο. Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἄπτεσθαι 19

¹ διανυκτερεύω, spend the whole night. ² προσφωνέω, call to, summon. ³ ἐκλέγομαι, choose, elect. ⁴ ὀνομάζω, name, give a name to. ⁵ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ⁶ Βαρθολομαῖος, ου, ὁ, Bartholomew. ⁷ Ματθαῖος, ου, ὁ, Matthew. ⁸ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. ⁹ Ἀλφαῖος, ου, ὁ, Alphaeus. ¹⁰ Ζηλωτής, οῦ, ὁ, Zealot, zealot. ¹¹ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ¹² προδότης, ου, ὁ, betrayer, traitor. ¹³ πεδινός, flat, level. ¹⁴ παράλιος, ου, ἡ, coastal, on the coast. ¹⁵ Τύρος, ου, ἡ, Tyre. ¹⁶ Σιδῶν, ὄνος, ἡ, Sidon. ¹⁷ ἰάομαι, heal. ¹⁸ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ¹⁹ ὀχλέω, trouble, torment.

αὐτοῦ: ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο¹ πάντας.

Καὶ αὐτὸς ἐπάρας² τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν, 20

Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα³ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Μακάριοι οἱ πεινῶντες⁴ νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε.⁵ 21

Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε.⁶

Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν⁷ ὑμᾶς, 22

καὶ ὀνειδίσωσιν,⁸ καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκα⁹ τοῦ υἱοῦ

τοῦ ἀνθρώπου. Χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε:¹⁰ ἰδοὺ γάρ, ὁ 23

μισθὸς¹¹ ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ: κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποιοῦν τοῖς προφήταις οἱ

¹ ἰάομαι, heal. ² ἐπαίρω, lift up, raise. ³ ὑμέτερος, your. ⁴ πεινάω, hunger, am hungry. ⁵ χορτάζω, eat until full, be filled. ⁶ γελάω, laugh. ⁷ ἀφορίζω, separate, set apart. ⁸ ὀνειδίζω, reproach, revile. ⁹ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ¹⁰ σκιρτάω, leap, leap for joy. ¹¹ μισθός, οὖ, δ, wages, reward.

πατέρες αὐτῶν.

Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις,¹ ὅτι ἀπέχετε² τὴν παράκλησιν³ ὑμῶν. 24

Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι,⁴ ὅτι πεινάσετε.⁵ 25

Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ γελῶντες⁶ νῦν, ὅτι πενθήσετε⁷ καὶ κλαύσετε.

Οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποιοῦν τοῖς 26
ψευδοπροφήταις⁸ οἱ πατέρες αὐτῶν.

Ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς 27

μισοῦσιν ὑμᾶς, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους⁹ ὑμῖν, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν 28

ἐπηρεαζόντων¹⁰ ὑμᾶς. Τῷ τύπτοντί¹¹ σε ἐπὶ τὴν σιαγὸνα,¹² πάρεχε¹³ καὶ τὴν 29

¹ πλούσιος, rich. ² ἀπέχω, received, obtain. ³ παράκλησις, εως, ἡ, exhortation, consolation. ⁴ ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ⁵ πεινάω, hunger, am hungry. ⁶ γελάω, laugh. ⁷ πενθέω, mourn, lament. ⁸ ψευδοπροφήτης, ου, ό, false prophet. ⁹ καταράομαι, curse. ¹⁰ ἐπηρεάζω, mistreat, revile. ¹¹ τύπτω, smite, beat. ¹² σιαγών, όνος, ἡ, cheek, jawbone. ¹³ παρέχω, offer, afford.

ἄλλην· καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα¹ μὴ κωλύσης.² 30

Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σὰ³ μὴ ἀπαίτει.⁴ Καὶ 31

καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. 32

Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ οἱ 33

ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῇτε⁵ τοὺς 33

ἀγαθοποιούντας⁵ ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ 34

ποιοῦσιν. Καὶ ἐὰν δανείζητε⁶ παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν,⁷ ποία ὑμῖν χάρις 34

ἐστίν; Καὶ γὰρ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν,⁶ ἵνα ἀπολάβωσιν⁷ τὰ ἴσα.⁸ 35

Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε,⁵ καὶ δανείζετε,⁶ μηδὲν 36

ἀπελπίζοντες·⁹ καὶ ἔσται ὁ μισθός¹⁰ ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου·¹¹ ὅτι 36

αὐτὸς χρηστός¹² ἐστὶν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους¹³ καὶ πονηροὺς. Γίνεσθε οὖν 36

οἰκτίρμονες,¹⁴ καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων¹⁴ ἐστίν. Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ 37

οὐ μὴ κριθῇτε. Μὴ καταδικάζετε,¹⁵ καὶ οὐ μὴ καταδικασθῇτε·¹⁵ ἀπολύετε, καὶ

¹ χιτῶν, ὄνος, ὁ, tunic, garment. ² κωλύω, forbid, hinder. ³ σός, your, yours. ⁴ ἀπαίτέω, ask for, demand. ⁵ ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. ⁶ δανείζω, lend, borrow. ⁷ ἀπολαμβάνω, receive from, get back.

⁸ ἴσος, equal, identical. ⁹ ἀπελπίζω, despair of, expect in return. ¹⁰ μισθός, οὖ, ὁ, wages, reward. ¹¹ ὑψιστος, highest, most high. ¹² χρηστός, good, kind. ¹³ ἀχάριστος, ungrateful. ¹⁴ οἰκτίρμων, merciful, compassionate. ¹⁵ καταδικάζω, pass sentence upon, condemn.

ἀπολυθήσεσθε· δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον¹ καλόν, πεπιεσμένον² καὶ 38
σεσαλευμένον³ καὶ ὑπερεκχυνόμενον⁴ δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον⁵ ὑμῶν. Τῷ γὰρ
αὐτῷ μέτρῳ¹ ᾧ μετρεῖτε⁶ ἀντιμετρηθήσεται⁷ ὑμῖν.

Εἶπεν δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, Μήτι⁸ δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὀδηγεῖν;⁹ Οὐχὶ 39
ἀμφοτέροι¹⁰ εἰς βόθυνον¹¹ πεσοῦνται; Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον 40
αὐτοῦ· κατηρτισμένος¹² δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. Τί δὲ βλέπεις τὸ 41
κάρφος¹³ τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν¹⁴ τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ
ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;¹⁵ Ἡ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, Ἀδελφέ, ἄφες 42
ἐκβάλω τὸ κάρφος¹³ τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου
δοκὸν¹⁴ οὐ βλέπων; Ὑποκριτά,¹⁶ ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν¹⁴ ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ
σου, καὶ τότε διαβλέψεις¹⁷ ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος¹³ τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ
ἀδελφοῦ σου. Οὐ γάρ ἐστιν δένδρον¹⁸ καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν;¹⁹ οὐδὲ 43

¹ μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ² πιέζω, press, press down. ³ σαλεύω, shake, excite. ⁴ ὑπερεκχύνω, pour out so that it overflows. ⁵ κόλπος, ου, ό, bosom, breast. ⁶ μετρέω, measure, estimate. ⁷ ἀντιμετρέω, measure in return. ⁸ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁹ ὀδηγέω, lead, guide. ¹⁰ ἀμφοτέροι, both, both of two. ¹¹ βόθυνος, ου, ό, pit, ditch. ¹² καταρτίζω, mend, fit. ¹³ κάρφος, ους, τό, speck, dry stalk. ¹⁴ δοκός, ου, ή, beam of timber, log. ¹⁵ κατανοέω, observe, understand. ¹⁶ ὑποκριτής, ου, ό, hypocrite, pretender. ¹⁷ διαβλέπω, see clearly, look intently. ¹⁸ δένδρον, ου, τό, tree. ¹⁹ σαπρός, rotten, worthless.

δένδρον¹ σαπρὸν² ποιοῦν καρπὸν καλόν. Ἕκαστον γὰρ δένδρον¹ ἐκ τοῦ ἰδίου 44
 καρποῦ γινώσκεται. Οὐ γὰρ ἐξ ἄκανθῶν³ συλλέγουσιν⁴ σῦκα,⁵ οὐδὲ ἐκ βάτου⁶
 τρυγῶσιν⁷ σταφυλὴν.⁸ Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ⁹ τῆς 45
 καρδίας αὐτοῦ προφέρει¹⁰ τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ
 θησαυροῦ⁹ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει¹⁰ τὸ πονηρόν: ἐκ γὰρ τοῦ
 περισσεύματος¹¹ τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

Τί δέ με καλεῖτε, Κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με 46
 καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω¹² ὑμῖν τίνι ὅστις ὅμοιος:
 ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψεν¹³ καὶ ἐβάθυνεν,¹⁴ καὶ 48
 ἔθηκεν θεμέλιον¹⁵ ἐπὶ τὴν πέτραν:¹⁶ πλημμύρας¹⁷ δὲ γενομένης, προσέρρηξεν¹⁸ ὁ
 ποταμὸς¹⁹ τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν²⁰ σαλεῦσαι²¹ αὐτήν: τεθεμελίωτο²²

¹ δένδρον, ου, τό, tree. ² σαπρός, rotten, worthless. ³ ἄκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ⁴ συλλέγω, collect, gather. ⁵ σῦκον, ου, τό, fig. ⁶ βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ⁷ τρυγάω, gather in, harvest. ⁸ σταφυλή, ἡς, ἡ, grape, bunch of grapes. ⁹ θησαυρός, οὔ, ὁ, storehouse, treasure. ¹⁰ προφέρω, bring forth, produce. ¹¹ περισσευμα, τος, τό, superfluity, abundance. ¹² ὑποδείκνυμι, show, indicate. ¹³ σκάπτω, dig. ¹⁴ βαθύνω, deepen, go down deep. ¹⁵ θεμέλιος, ου, ὁ, foundation. ¹⁶ πέτρα, ας, ἡ, rock. ¹⁷ πλημμύρα, ας, ἡ, flood. ¹⁸ προσρήγνυμι, dash against. ¹⁹ ποταμός, οὔ, ὁ, river, stream. ²⁰ ἰσχύω, be strong, able. ²¹ σαλεύω, shake, excite. ²² θεμελιόω, lay a foundation, found.

γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.¹ Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ 49
οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου·² ἣ προσέρρηξεν³ ὁ ποταμός,⁴
καὶ εὐθέως ἔπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα⁵ τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

Ἐπεὶ⁶ δὲ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς⁷ τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν 7
εἰς Καπερναοῦμ.⁸

Ἐκατοντάρχου⁹ δέ τινος δοῦλος κακῶς¹⁰ ἔχων ἔμελλεν τελευτᾶν,¹¹ ὃς ἦν αὐτῷ 2
ἐντιμος.¹² Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους 3
τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ¹³ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. Οἱ δέ, 4
παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως,¹⁴ λέγοντες ὅτι
ἄξιός ἐστιν ὃ παρέξει¹⁵ τοῦτο· ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν 5
αὐτὸς ὠκοδόμησεν ἡμῖν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. Ἦδη δὲ αὐτοῦ οὐ 6

¹ πέτρα, ας, ἡ, rock. ² θεμέλιος, ου, ὁ, foundation. ³ προσρήγνυμι, dash against. ⁴ ποταμός, οὔ, ὁ, river, stream. ⁵ ῥῆγμα, τος, τό, wreck, ruin. ⁶ ἐπεὶ, when, since. ⁷ ἀκοή, ἡς, ἡ, hearing, report. ⁸ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ⁹ ἐκατοντάρχης, centurion. ¹⁰ κακῶς, badly, evilly. ¹¹ τελευτᾶω, die, end. ¹² ἐντιμος, valued, precious. ¹³ διασώζω, save, bring safely to. ¹⁴ σπουδαίως, with haste, diligently. ¹⁵ παρέχω, offer, afford.

μακρὰν¹ ἀπέχοντος² ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψεν πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος³
φίλους,⁴ λέγων αὐτῷ, Κύριε, μὴ σκύλλου·⁵ οὐ γάρ εἰμι ἰκανὸς ἵνα ὑπὸ τὴν
στέγην⁶ μου εἰσέλθῃς· διὸ οὐδὲ ἑμαυτὸν ἡξίωσα⁷ πρὸς σε ἐλθεῖν· ἀλλ' εἰπὲ λόγῳ, ⁷
καὶ ἰαθήσεται⁸ ὁ παῖς⁹ μου. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν ⁸
τασσόμενος,¹⁰ ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας,¹¹ καὶ λέγω τούτῳ, Πορεύθητι, καὶ
πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, Ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, Ποίησον τοῦτο,
καὶ ποιεῖ. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς¹² τῷ ⁹
ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν, Λέγω ὑμῖν, οὔτε ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην¹³
πίστιν εὑρον. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον εὑρον τὸν ¹⁰
ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.¹⁴

¹ μακρὰν, far away. ² ἀπέχω, received, obtain. ³ ἑκατοντάρχης, centurion. ⁴ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁵ σκύλλω, trouble, bother. ⁶ στέγη, ης, ἡ, roof, flat roof of a house. ⁷ ἡξιόω, consider worthy. ⁸ ἰάομαι, heal. ⁹ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁰ τάσσω, arrange, appoint. ¹¹ στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ¹² στρέφω, turn, am converted. ¹³ τοσοῦτος, so great, so much. ¹⁴ ὑγιαίνω, be in good health, am well.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξῆς,¹ ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναϊν·² καὶ 11
 συνεπορεύοντο³ αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί, καὶ ὄχλος πολὺς. Ὡς δὲ ἤγγισεν 12
 τῇ πύλῃ⁴ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ, ἐξεκομίζετο⁵ τεθνηκώς,⁶ υἱὸς μονογενῆς⁷ τῇ
 μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ χήρα·⁸ καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ. Καὶ ἰδὼν 13
 αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη⁹ ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, Μὴ κλαῖε. Καὶ 14
 προσελθὼν ἤψατο τῆς σοροῦ·¹⁰ οἱ δὲ βαστάζοντες¹¹ ἔστησαν. Καὶ εἶπεν,
 Νεανίσκε,¹² σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. Καὶ ἀνεκάθισεν¹³ ὁ νεκρός, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. 15
 Καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Ἐλαβεν δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν 16
 θεόν, λέγοντες ὅτι Προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι Ἐπεσκέψατο¹⁴ ὁ
 θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, 17
 καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.¹⁵

¹ ἐξῆς, next, next in order. ² Ναϊν, ἡ, Nain. ³ συμπορεύομαι, come together, travel with. ⁴ πύλη, ης, ἡ, gate, porch. ⁵ ἐκκομίζω, carry out. ⁶ θνήσκω, die, am dying. ⁷ μονογενής, only begotten, only. ⁸ χήρα, ας, ἡ, widow. ⁹ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ¹⁰ σορός, οὔ, ἡ, coffin, bier. ¹¹ βαστάζω, bear, carry. ¹² νεανίσκος, ου, ὁ, youth, young man. ¹³ ἀνακαθίζω, sit up. ¹⁴ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ¹⁵ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring.

Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννη οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. Καὶ 18
προσκαλεσάμενος¹ δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ἔπεμψεν πρὸς τὸν
Ἰησοῦν, λέγων, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;² Παραγενόμενοι δὲ 20
πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπον, Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς³ ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σε,
λέγων, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;² Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ 21
ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων⁴ καὶ μαστίγων⁵ καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ
τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο⁶ τὸ βλέπειν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, 22
Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννη ὅτι εἶδετε καὶ ἤκούσατε: ὅτι τυφλοὶ
ἀναβλέπουσιν,⁷ χωλοὶ⁸ περιπατοῦσιν, λεπροὶ⁹ καθαρίζονται, κωφοὶ¹⁰ ἀκούουσιν,
νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται: καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ 23
σκανδαλισθῇ¹¹ ἐν ἐμοί.

¹ προσκαλέω, summon. ² προσδοκάω, wait for, look for. ³ βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. ⁴ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ⁵ μαστίξ, ἰγος, ἡ, whip, scourge. ⁶ χαρίζομαι, give freely, forgive. ⁷ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ⁸ χωλός, lame, deprived of a foot. ⁹ λεπρός, οὐ, ὁ, scaly, leprous. ¹⁰ κωφός, deaf, dumb. ¹¹ σκανδαλίζω, cause to stumble.

Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, 24

Τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι;¹ Κάλαμον² ὑπὸ ἀνέμου
σαλεύμενον;³ Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; Ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς⁴ ἱματίοις 25
ἡμφιεσμένον;⁵ Ἰδοὺ, οἱ ἐν ἱματισμῷ⁶ ἐνδόξῳ⁷ καὶ τρυφῇ⁸ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς
βασιλείοις⁹ εἰσὶν. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; Προφήτην; Ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ 26
περισσότερον¹⁰ προφήτου. Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται, Ἰδοὺ, ἐγὼ 27
ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει¹¹ τὴν ὁδόν
σου ἔμπροσθέν σου. Λέγω γὰρ ὑμῖν, μεῖζων ἐν γεννητοῖς¹² γυναικῶν προφήτης 28
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ¹³ οὐδεὶς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ
μεῖζων αὐτοῦ ἐστιν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι¹⁴ ἐδικαίωσαν τὸν 29
θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα¹⁵ Ἰωάννου· οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ¹⁶ 30
τὴν βουλὴν¹⁷ τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν¹⁸ εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ. Τίτι 31

¹ θεάομαι, look at, behold. ² κάλαμος, ου, ὁ, reed, reed-pen. ³ σαλεύω, shake, excite. ⁴ μαλακός, soft, effeminate. ⁵ ἀμφιέννυμι, clothe, dress. ⁶ ἱματισμός, οὗ, ὁ, clothing. ⁷ ἐνδόξος, honored, glorious. ⁸ τρυφή, ἧς, ἡ, reveling, luxury. ⁹ βασιλῆος, kingly, royal. ¹⁰ περισσός, excessive, abundant. ¹¹ κατασκευάζω, prepare, build. ¹² γεννητός, born, begotten. ¹³ βαπτιστής, οὗ, ὁ, baptist, baptizer. ¹⁴ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ¹⁵ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ¹⁶ νομικός, pertaining to the law. ¹⁷ βουλή, ἧς, ἡ, counsel, purpose. ¹⁸ ἀθετέω, reject, annul.

οὓν ὁμοιώσω¹ τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; Ὅμοιοί 32
 εἰσιν παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ² καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν³ ἀλλήλοις, καὶ
 λέγουσιν, Ὑψήσαμεν⁴ ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·⁵ ἐθρηνήσαμεν⁶ ὑμῖν, καὶ οὐκ
 ἐκλαύσατε. Ἐλήλυθεν γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς⁷ μήτε ἄρτον ἐσθίων μήτε 33
 οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, Δαιμόνιον ἔχει· ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων 34
 καὶ πίνων, καὶ λέγετε, Ἰδοὺ, ἄνθρωπος φάγος⁸ καὶ οἰνοπότης,⁹ φίλος¹⁰ τελωνῶν
 καὶ ἁμαρτωλῶν. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων. 35

Ἦρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγη μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν 36
 οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου ἀνεκλίθη.¹² Καὶ ἰδοὺ, γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἣτις ἦν 37
 ἁμαρτωλὸς, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται¹³ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα¹⁴
 ἀλάβαστρον¹⁵ μύρου,¹⁶ καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, 38
 ἥρξατο βρέχειν¹⁷ τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν,¹⁸ καὶ ταῖς θριξίν¹⁹ τῆς

¹ ὁμοιώω, make like, liken. ² ἀγορά, ἄς, ἡ, marketplace, place of assembly. ³ προσφωνέω, call to, summon. ⁴ αὐλέω, play a flute, play the flute. ⁵ ὀρχέομαι, dance. ⁶ θρηνέω, lament, mourn. ⁷ βαπτιστής, οὗ, ὁ, baptist, baptizer.
⁸ φάγος, ου, ὁ, glutton. ⁹ οἰνοπότης, ου, ὁ, drunkard, excessive wine-drinker. ¹⁰ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹¹ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ¹² ἀναικλίνω, lay upon, lay down. ¹³ ἀνάκειμαι, recline,
 recline (at a meal). ¹⁴ κομίζω, receive, bring. ¹⁵ ἀλάβαστρον, ου, τό, alabaster jar. ¹⁶ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ¹⁷ βρέχω, send rain, rain. ¹⁸ δάκρυον, ου, τό, teardrop, a tear. ¹⁹ θρίξ, τριχός, ἡ, hair.

κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασθεν,¹ καὶ κατεφίλει² τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφεν³ τῷ
 μύρῳ.⁴ Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων, Οὗτος, εἰ 39
 ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπῇ⁵ ἡ γυνὴ ἣτις ἄπτεται αὐτοῦ, ὅτι
 ἁμαρτωλὸς ἐστίν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, Σίμων, ἔχω σοί 40
 τι εἰπεῖν. Ὁ δὲ φησιν, Διδάσκαλε, εἰπέ. Δύο χρεωφειλέται⁶ ἦσαν δανειστῇ⁷ τινί: 41
 ὁ εἷς ὥφειλεν δηνάρια⁸ πεντακόσια,⁹ ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα.¹⁰ Μὴ ἐχόντων δὲ 42
 αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις¹¹ ἐχαρίσατο.¹² Τίς οὖν αὐτῶν, εἰπέ, πλεῖον αὐτὸν
 ἀγαπήσει; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν, Ὑπολαμβάνω¹³ ὅτι ὃ τὸ πλεῖον 43
 ἐχαρίσατο.¹² Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ὁρθῶς¹⁴ ἔκρινας. Καὶ στραφείς¹⁵ πρὸς τὴν 44
 γυναῖκα, τῷ Σίμωνι ἔφη, Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; Εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν
 οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας: αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν¹⁶ ἔβρεξέν¹⁷
 μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξίν¹⁸ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξεν.¹ Φίλημά¹⁹ μοι 45

¹ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ² καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ³ ἀλείφω, anoint. ⁴ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ⁵ ποταπός, what kind of? what type of? ⁶ χρεωφειλέτης, ου, ὁ, debtor. ⁷ δανειστής, ὁ, lender, creditor. ⁸ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ⁹ πεντακόσιοι, five hundred, 500. ¹⁰ πεντήκοντα, fifty, 50. ¹¹ ἀμφοτέροι, both, both of two. ¹² χαρίζομαι, give freely, forgive. ¹³ ὑπολαμβάνω, take up, receive. ¹⁴ ὀρθῶς, rightly, correctly. ¹⁵ στρέφω, turn, am converted. ¹⁶ δάκρυον, ου, τό, teardrop, a tear. ¹⁷ βρέχω, send rain, rain. ¹⁸ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹⁹ φιλεῖν, τος, τό, kiss.

οὐκ ἔδωκας· αὕτη δέ, ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπεν¹ καταφιλοῦσά² μου τοὺς
 πόδας. Ἐλαίω³ τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἤλειψας·⁴ αὕτη δὲ μύρω⁵ ἤλειψέν⁴ μου 46
 τοὺς πόδας. Οὐ χάριν,⁶ λέγω σοι, ἀφένονται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι 47
 ἠγάπησεν πολὺ· ὃ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. Εἶπεν δὲ αὐτῇ, Ἀφένονται 48
 σου αἱ ἁμαρτίαι. Καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι⁷ λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Τίς οὗτός 49
 ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφήσιν; Εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, Ἡ πίστις σου 50
 σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεζῆς,⁸ καὶ αὐτὸς διώδευεν⁹ κατὰ πόλιν καὶ κώμην,¹⁰ 8
 κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· καὶ οἱ δώδεκα σὺν
 αὐτῷ, καὶ γυναῖκές τινες αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ 2
 ἀσθενειῶν,¹¹ Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή,¹² ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπτὰ
 ἐξεληλύθει, καὶ Ἰωάννα¹³ γυνὴ Χουζᾶ¹⁴ ἐπιτρόπου¹⁵ Ἡρώδου, καὶ Σουσάννα,¹⁶ 3

¹ διαλείπω, stop, cease. ² καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ³ ἔλαιον, ου, τό, olive oil. ⁴ ἀλείφω, anoint. ⁵ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ⁶ χάριν, in favor of, for the pleasure of. ⁷ συνανακείμαι, recline at table with. ⁸ καθεζῆς, successively, in order. ⁹ διοδεύω, travel through, go about. ¹⁰ κώμη, ης, ἡ, village. ¹¹ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ¹² Μαγδαληνή, ἧς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ¹³ Ἰωάννα, ας, ἡ, Joanna. ¹⁴ Χουζᾶς, ᾱ, ὁ, Chuza. ¹⁵ ἐπίτροπος, ου, ὁ, guardian, steward. ¹⁶ Σουσάννα, ης, ἡ, Susanna, Susannah.

καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

Συνιόντος¹ δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων² πρὸς αὐτόν, 4

εἶπεν διὰ παραβολῆς, Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον³ αὐτοῦ. Καὶ 5

ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη,⁴ καὶ τὰ

πετεινὰ⁵ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν⁶ αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν,⁷ καὶ 6

φυὲν⁸ ἐξηράνθη,⁹ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἱκμάδα.¹⁰ Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν 7

ἀκανθῶν,¹¹ καὶ συμφυεῖσαι¹² αἱ ἄκανθαι¹¹ ἀπέπνιξαν¹³ αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν 8

εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, καὶ φυὲν⁸ ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.¹⁴

Ταῦτα λέγων ἐφώνει, Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούετω.

¹ σύνειμι, be with, come together. ² ἐπιπορεύομαι, journey to, travel to. ³ σπόρος, ου, ὁ, seed (sown), seed for sowing. ⁴ καταπατέω, trample under foot. ⁵ πετεινόν, ου, τό, bird. ⁶ κατεσθίω, eat up, devour. ⁷ πέτρα, ας, ἡ, rock. ⁸ φύω, grow up, spring up. ⁹ ξηραίνω, dry up, parch. ¹⁰ ἱκμάς, ἄδος, ἡ, moisture. ¹¹ ἄκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ¹² συμφύω, grow at the same time. ¹³ ἀποπνίγω, choke, drown. ¹⁴ ἑκατονταπλασίον, hundred times, hundredfold.

Ἐπηρεώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, Τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη; Ὁ δὲ 9
 εἶπεν, Ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια¹ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ
 λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσιν, καὶ ἀκούοντες μὴ
 συνιῶσιν.² Ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή· Ὁ σπόρος³ ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. Οἱ 11
 δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἴτα⁴ ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἶρει τὸν
 λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς 13
 πέτρας⁵ οἱ, ὅταν ἀκούσωσιν, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν⁶
 οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ⁷ ἀφίστανται.⁸
 Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας⁹ πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν¹⁰ 14
 καὶ πλούτου¹¹ καὶ ἡδονῶν¹² τοῦ βίου¹³ πορευόμενοι συμπνίγονται,¹⁴ καὶ οὐ
 τελεσφοροῦσιν.¹⁵ Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ 15
 ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν,¹⁶ καὶ καρποφοροῦσιν¹⁷ ἐν ὑπομονῇ.

¹ μυστήριον, ου, τό, secret, mystery. ² συνίημι, understand, consider. ³ σπόρος, ου, ὁ, seed (sown), seed for sowing. ⁴ εἴτα, then, thereafter. ⁵ πέτρα, ας, ἡ, rock. ⁶ ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. ⁷ πειρασμός, οὔ, ὁ, temptation, trial. ⁸ ἀφίστημι, withdraw, depart. ⁹ ἀκάνθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ¹⁰ μερίμνα, ης, ἡ, care, anxiety. ¹¹ πλοῦτος, ου, ὁ, wealth, riches. ¹² ἡδονή, ης, ἡ, pleasure, lust. ¹³ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ¹⁴ συμπνίγω, choke, choke utterly. ¹⁵ τελεσφορέω, produce mature fruit. ¹⁶ κατέχω, hold back, hold fast. ¹⁷ καρποφορέω, bear fruit.

Οὐδεὶς δὲ λύχνον¹ ἄψας² καλύπτει³ αὐτὸν σκεύει,⁴ ἢ ὑποκάτω⁵ κλίνης⁶ τίθησιν, 16

ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας⁷ ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι⁸ βλέπωσιν τὸ φῶς. Οὐ γάρ 17

ἐστὶν κρυπτόν,⁹ ὃ οὐ φανερόν¹⁰ γενήσεται: οὐδὲ ἀπόκρυφον,¹¹ ὃ οὐ γνωσθήσεται

καὶ εἰς φανερόν¹⁰ ἔλθῃ. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε: ὃς γὰρ ἐὰν ἔχη, δοθήσεται 18

αὐτῷ: καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχη, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο 19

συντυχεῖν¹² αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. Καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, λεγόντων, Ἡ μήτηρ σου 20

καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 21

πρὸς αὐτούς, Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ

ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες αὐτόν.

¹λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ²ἄπτω, touch, kindle. ³καλύπτω, cover, veil. ⁴σκεῦος, ους, τό, vessel, goods (plural). ⁵ὑποκάτω, under, below. ⁶κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. ⁷λυχνία, ας, ἡ, lampstand. ⁸εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ⁹κρυπτός, hidden, secret. ¹⁰φανερός, manifest, apparent. ¹¹ἀπόκρυφος, hidden, secret. ¹²συντυγχάνω, meet with, join.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη¹ εἰς πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ 22
αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν² τῆς λίμνης.³ Καὶ
ἀνήχθησαν.⁴ Πλεόντων⁵ δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν:⁶ καὶ κατέβη λαίλαψ⁷ ἀνέμου εἰς 23
τὴν λίμνην,³ καὶ συνεπληροῦντο,⁸ καὶ ἐκινδύνευον.⁹ Προσελθόντες δὲ 24
διήγειραν¹⁰ αὐτόν, λέγοντες, Ἐπιστάτα,¹¹ ἐπιστάτα,¹¹ ἀπολλύμεθα. Ὁ δὲ
ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν¹² τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος: καὶ ἐπαύσαντο,¹³
καὶ ἐγένετο γαλήνη.¹⁴ Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; Φοβηθέντες 25
δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, Τίς ἄρα¹⁵ οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς
ἀνέμοις ἐπιτάσσει¹⁶ καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν¹⁷ αὐτῷ;
Καὶ κατέπλευσαν¹⁸ εἰς τὴν χώραν¹⁹ τῶν Γαδαρηνῶν,²⁰ ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν²¹ τῆς 26
Γαλιλαίας. Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν²² αὐτῷ ἀνὴρ τις ἐκ τῆς 27

¹ ἐμβαίνω, embark. ² πέραν, on the other side of, beyond (gen). ³ λίμνη, ης, ἡ, lake. ⁴ ἀνάγω, lead up, restore. ⁵ πλέω, sail. ⁶ ἀφύπνώω, fall asleep. ⁷ λαίλαψ, ἀπος, ἡ, hurricane, storm. ⁸ συμπληρόω, fulfill, be swamped. ⁹ κινδυνεύω, be in danger, am in danger. ¹⁰ διεγείρω, arouse completely, stir up. ¹¹ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ¹² ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹³ παύω, cause to cease. ¹⁴ γαλήνη, ης, ἡ, calm. ¹⁵ ἄρα, so? (introduces a question). ¹⁶ ἐπιτάσσω, command, give order. ¹⁷ ὑπακούω, obey, listen. ¹⁸ καταπλέω, sail down. ¹⁹ χώρα, ας, ἡ, land, region. ²⁰ Γαδαρηνός, from Gadara, Gadarene. ²¹ ἀντιπέραν, on the opposite side or shore. ²² ὑπαντάω, meet, go to meet.

πόλεως, ὃς εἶχεν δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο,¹
 καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.² Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ 28
 ἀνακράξας,³ προσέπεσεν⁴ αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ,
 υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου;⁵ Δέομαί⁶ σου, μή με βασανίσῃς.⁷ Παρήγγειλεν γὰρ 29
 τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου: πολλοῖς γὰρ χρόνοις
 συναρπάκει⁸ αὐτόν, καὶ ἐδεσμείτο⁹ ἀλύσεσιν¹⁰ καὶ πέδαις¹¹ φυλασσόμενος, καὶ
 διαρρήσων¹² τὰ δεσμὰ¹³ ἠλαύνετο¹⁴ ὑπὸ τοῦ δαίμονος¹⁵ εἰς τὰς ἐρήμους. 30
 Ἐπερώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Τί σοι ἐστὶν ὄνομα; Ὁ δὲ εἶπεν,
 Λεγεών,¹⁶ ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ 31
 ἐπιτάξῃ¹⁷ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον¹⁸ ἀπελθεῖν. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη¹⁹ χοίρων²⁰ 32
 ἱκανῶν βοσκομένων²¹ ἐν τῷ ὄρει: καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ²² αὐτοῖς
 εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. Καὶ ἐπέτρεψεν²² αὐτοῖς. Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ 33

¹ ἐνδιδύσκω, dress, put on. ² μνήμα, τοῦ, τό, grave, tomb. ³ ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ⁴ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ⁵ ὑψιστος, highest, most high. ⁶ δέομαι, ask, request. ⁷ βασανίζω, torment, torture. ⁸ συναρπάζω, seize, drag away. ⁹ δεσμέω, bind. ¹⁰ ἄλυσις, εὖ, ἡ, chain. ¹¹ πέδη, ἡ, ἡ, fetter, shackle. ¹² διαρρήσσω, tear asunder. ¹³ δεσμός, οὗ, ὁ, chain, bond. ¹⁴ ἐλαύνω, drive or push, row. ¹⁵ δαίμων, ονος, ὁ, demon, evil spirit. ¹⁶ λεγεών, ὄνος, ἡ, legion, very large number. ¹⁷ ἐπιτάσσω, command, give order. ¹⁸ ἄβυσσος, οὗ, ἡ, bottomless, incomprehensible depth. ¹⁹ ἀγέλη, ἡς, ἡ, herd, flock. ²⁰ χοῖρος, οὗ, ὁ, swine, pig. ²¹ βόσκω, feed. ²² ἐπιτρέπω, permit, allow.

τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους·¹ καὶ ὥρμησεν² ἡ ἀγέλη³ κατὰ τοῦ
 κρημνοῦ⁴ εἰς τὴν λίμνην,⁵ καὶ ἀπεπνίγη.⁶ Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες⁷ τὸ 34
 γεγενημένον ἔφυγον,⁸ καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. 35
 Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός· καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὔρον καθήμενον
 τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον⁹ καὶ σωφρονοῦντα,¹⁰
 παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ 36
 ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.¹¹ Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς 37
 περιχώρου¹² τῶν Γαδαρηνῶν¹³ ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ
 συνείχοντο·¹⁴ αὐτὸς δὲ ἐμβὰς¹⁵ εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν. Ἐδέετο¹⁶ δὲ αὐτοῦ ὁ 38
 ἀνὴρ ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ. Ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν ὁ
 Ἰησοῦς λέγων, Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ¹⁷ ὅσα ἐποίησέν σοι ὁ 39
 θεός. Καὶ ἀπῆλθεν, καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ

¹ χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. ² ὀρμάω, hasten on, rush. ³ ἀγέλη, ης, ἡ, herd, flock. ⁴ κρημνός, οὔ, ὁ, steep bank, cliff. ⁵ λίμνη, ης, ἡ, lake. ⁶ ἀποπνίγω, choke, drown. ⁷ βόσκω, feed. ⁸ φεύγω, flee, escape. ⁹ ἱματίζω, dress, clothe. ¹⁰ σωφρονέω, be of sound mind, judgment. ¹¹ δαιμονιζομαι, am demon possessed. ¹² περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ¹³ Γαδαρηνός, from Gadara, Gadarene. ¹⁴ συνέχω, hold fast, oppress. ¹⁵ ἐμβαίνω, embark. ¹⁶ δέομαι, ask, request. ¹⁷ διηγέομαι, relate fully, relate in full.

Ἰησοῦς.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο¹ αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ 40
πάντες προσδοκῶντες² αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ, ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος,³ καὶ 41
αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ
παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· ὅτι θυγάτηρ⁴ μονογενὴς⁵ ἦν 42
αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν οἱ ὄχλοι
συνέπνιγον⁶ αὐτόν.

Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει⁷ αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς⁸ 43
προσαναλώσασα⁹ ὅλον τὸν βίον¹⁰ οὐκ ἴσχυσεν¹¹ ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι, 44
προσελθοῦσα ὀπισθεν,¹² ἥψατο τοῦ κρασπέδου¹³ τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ
παραχρῆμα¹⁴ ἔστη ἡ ῥύσις⁷ τοῦ αἵματος αὐτῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Τίς ὁ 45

¹ ἀποδέχομαι, receive gladly, welcome. ² προσδοκάω, wait for, look for. ³ Ἰάειρος, ου, ὁ, Jairus. ⁴ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ⁵ μονογενής, only begotten, only. ⁶ συμπνίγω, choke, choke utterly. ⁷ ῥύσις, εως, ἡ, flowing, hemorrhage. ⁸ ἱατρός, οὔ, ὁ, physician. ⁹ προσαναλίσκω, spend lavishly, spend beside. ¹⁰ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ¹¹ ἰσχύω, be strong, able. ¹² ὀπισθεν, behind, after. ¹³ κράσπεδον, ου, τό, border, tassel. ¹⁴ παραχρῆμα, immediately, instantly.

ἀψάμενός μου; Ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ,
 Ἐπιστάτα,¹ οἱ ὄχλοι συνέχουσίν² σε καὶ ἀποθλίβουσιν,³ καὶ λέγεις, Τίς ὁ
 ἀψάμενός μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ὁψατό μού τις: ἐγὼ γὰρ ἔγνω δύναιμι 46
 ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν,⁴ τρέμουσα⁵ ἦλθεν, καὶ 47
 προσπεσοῦσα⁶ αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν⁷ ἤψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον
 παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη⁸ παραχρῆμα.⁹ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, Θάρσει,¹⁰ 48
 θύγατερ,¹¹ ἡ πίστις σου σέσωκέν σε: πορεύου εἰς εἰρήνην.

Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου,¹² λέγων αὐτῷ ὅτι 49
 Τέθνηκεν¹³ ἡ θυγάτηρ¹¹ σου: μὴ σκύλλε¹⁴ τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς 50
 ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, Μὴ φοβοῦ: μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. 51
 Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδέναν, εἰ μὴ Πέτρον καὶ
 Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς¹⁵ καὶ τὴν μητέρα. Ἐκλαιον 52

¹ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ² συνέχω, hold fast, oppress. ³ ἀποθλίβω, press upon, crowd in upon. ⁴ λανθάνω, escape notice, am hidden. ⁵ τρέμω, tremble, am afraid. ⁶ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ⁷ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ⁸ ἰάομαι, heal. ⁹ παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹⁰ θαρσέω, of good courage, of good cheer. ¹¹ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹² ἀρχισυναγωγος, ου, ὁ, ruler of a synagogue. ¹³ θνήσκω, die, am dying. ¹⁴ σκύλλω, trouble, bother. ¹⁵ παῖς, ὁ, male or female child, servant.

δὲ πάντες, καὶ ἐκόπτοντο¹ αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπεν, Μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ
καθεύδει.² Καὶ κατεγέλων³ αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω 53
πάντας, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησεν λέγων, Ἦ παῖς,⁴ ἐγείρου. 55
Καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα·⁵ καὶ διέταξεν⁶ αὐτῇ
δοθῆναι φαγεῖν. Καὶ ἐξέστησαν⁷ οἱ γονεῖς⁸ αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς 56
μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Συγκαλεσάμενος⁹ δὲ τοὺς δώδεκα, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ 9
πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους¹⁰ θεραπεύειν. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν 2
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι¹¹ τοὺς ἀσθενοῦντας. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, 3
Μηδὲν αἶρετε εἰς τὴν ὁδόν· μήτε ῥάβδους,¹² μήτε πήραν,¹³ μήτε ἄρτον, μήτε
ἀργύριον,¹⁴ μήτε ἀνά¹⁵ δύο χιτῶνας¹⁶ ἔχειν. Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθῃτε, ἐκεῖ 4
μένετε, καὶ ἐκεῖθεν¹⁷ ἐξέρχεσθε. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι 5

¹ κόπτω, strike, smite. ² καθεύδω, sleep. ³ καταγελάω, deride, ridicule. ⁴ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ⁵ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁶ διατάσσω, command, give orders to. ⁷ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ⁸ γονεῦς, ἑως, ὁ, parent. ⁹ συγκαλέω, call together. ¹⁰ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ¹¹ ἰάομαι, heal. ¹² ῥάβδος, ου, ἡ, staff, rod. ¹³ πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ¹⁴ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ¹⁵ ἀνά, upwards, upon. ¹⁶ χιτῶν, ὄνος, ὁ, tunic, garment. ¹⁷ ἐκεῖθεν, from there, from that place.

ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τὸν κονιορτὸν¹ ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε²
εἰς μαρτύριον³ ἐπ’ αὐτούς. Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας,⁴ 6
εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.⁵

Ἦκουσεν δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης⁶ τὰ γινόμενα ὑπ’ αὐτοῦ πάντα· καὶ διηπόρει,⁷ 7
διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινων ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν· ὑπὸ τινων δὲ ὅτι 8
Ἡλίας ἐφάνη· ἄλλων δὲ ὅτι Προφῆτης εἷς τῶν ἀρχαίων⁸ ἀνέστη. Καὶ εἶπεν 9
Ἡρώδης, Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα·⁹ τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω
τοιαῦτα; Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο¹⁰ αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. Καὶ 10
παραλαβὼν αὐτούς, ὑπεχώρησεν¹¹ κατ’ ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως
καλουμένης Βηθσαϊδάν.¹² Οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ 11

¹ κονιορτός, οὐ, ὁ, dust. ² ἀποτινάσσω, shake off. ³ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. ⁴ κώμη, ης, ἡ, village. ⁵ πανταχοῦ, everywhere. ⁶ τετράρχης, ου, ὁ, tetrarch. ⁷ διαπορέω, be greatly perplexed or at a loss. ⁸ ἀρχαῖος, old, ancient. ⁹ ἀποκεφαλίζω, behead. ¹⁰ διηγέομαι, relate fully, relate in full. ¹¹ ὑποχωρέω, withdraw, go away. ¹² Βηθσαϊδά, ἡ, Bethsaida.

δεξάμενος αὐτούς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν
 ἔχοντας θεραπείας¹ ἰᾶτο.² Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν:³ προσελθόντες δὲ οἱ 12
 δώδεκα εἶπον αὐτῷ, Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ⁴
 κώμας⁵ καὶ τοὺς ἀγροὺς καταλύσωσιν,⁶ καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν:⁷ ὅτι ὧδε ἐν
 ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ 13
 εἶπον, Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ ἰχθύες⁸ δύο, εἰ μήτι⁹
 πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.¹⁰ Ἦσαν 14
 γὰρ ὥσει¹¹ ἄνδρες πεντακισχίλιοι.¹² Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,
 Κατακλίνατε¹³ αὐτοὺς κλισίας¹⁴ ἀνὰ¹⁵ πεντήκοντα.¹⁶ Καὶ ἐποίησαν οὕτως,¹⁷ καὶ 15
 ἀνέκλιναν¹⁸ ἅπαντας. Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας,⁸ 16
 ἀναβλέψας¹⁹ εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησεν αὐτούς, καὶ κατέκλασεν,²⁰ καὶ ἐδίδου
 τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι²¹ τῷ ὄχλῳ. Καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν²² πάντες: 17

¹θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. ²ἰάομαι, heal. ³κλίνω, cause to bend, bow. ⁴κύκλος, ου, ὁ, circle. ⁵κώμη, ης, ἡ, village. ⁶καταλύω, destroy, lodge. ⁷ἐπισιτισμός, οὔ, ὁ, provisions, provision. ⁸ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ⁹μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ¹⁰βρώμα, τος, τό, food, food of any kind. ¹¹ὥσει, like, about. ¹²πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. ¹³κατακλίνω, make to lie down, recline. ¹⁴κλισία, ας, ἡ, group of people eating together. ¹⁵ἀνὰ, upwards, upon. ¹⁶πεντήκοντα, fifty, 50. ¹⁷οὕτως, thus, so. ¹⁸ἀναικλίνω, lay upon, lay down. ¹⁹ἀναβλέπω, look up, receive sight. ²⁰κατακλάω, break in pieces. ²¹παρατίθημι, set before, entrust. ²²χορτάζω, eat until full, be filled.

καὶ ἦρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων,¹ κόφινοι² δώδεκα.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμόνας,³ συνήσαν⁴ αὐτῷ οἱ 18

μαθηταί· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς, λέγων, Τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι; Οἱ 19

δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν·⁵ ἄλλοι δὲ Ἡλίαν· ἄλλοι δὲ ὅτι

Προφήτης τις τῶν ἀρχαίων⁶ ἀνέστη. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε 20

εἶναι; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν, Τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας 21

αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο, εἰπὼν ὅτι Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου 22

πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι⁷ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ

γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. Ἔλεγεν δὲ 23

πρὸς πάντας, Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθεῖν, ἀπαρνησάσθω⁸ ἑαυτόν, καὶ ἀράτω

τὸν σταυρὸν⁹ αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. Ὅς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ 24

σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν¹⁰ ἐμοῦ, οὗτος

¹ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. ² κόφινος, ου, ό, basket, large basket. ³ καταμόνας, alone, apart. ⁴ σύνειμι, be with, come together. ⁵ βαπτιστής, ου, ό, baptist, baptizer. ⁶ ἀρχαῖος, old, ancient. ⁷ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ⁸ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ⁹ σταυρός, ου, ό, cross. ¹⁰ ἕνεκεν, for the sake of, on account of.

σώσει αὐτήν. Τί γὰρ ὠφελεῖται¹ ἄνθρωπος, κερδήσας² τὸν κόσμον ὅλον, 25
 ἐαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς;³ Ὅς γὰρ ἂν ἐπαισχυνηθῇ⁴ με καὶ τοὺς ἐμοὺς 26
 λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνηθήσεται,⁴ ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ
 αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς,⁵ εἰσὶν 27
 τινες τῶν ὧδε ἐστώτων, οἳ οὐ μὴ γεύσωνται⁶ θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν
 βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὥσει ἡμέραι ὀκτώ,⁷ καὶ παραλαβὼν 28
 Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. Καὶ 29
 ἐγένετο, ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτόν, τὸ εἶδος⁸ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ
 ὁ ἱματισμὸς⁹ αὐτοῦ λευκὸς¹⁰ ἕξαστράπτων.¹¹ Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο συνελάλουν¹² 30
 αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἡλίας,¹³ οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἔξοδον 31
 αὐτοῦ ἣν ἔμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ 32

¹ ὠφελέω, profit, help. ² κερδαίνω, gain, win. ³ ζημιόω, suffer loss, inflict loss upon. ⁴ ἐπαισχύνομαι, be ashamed, am ashamed. ⁵ ἀληθῶς, truly, really. ⁶ γεύομαι, taste, experience. ⁷ ὀκτώ, eight, 8. ⁸ εἶδος, οὗς, τό, form, sight.
⁹ ἱματισμός, οὗ, ὅ, clothing. ¹⁰ λευκός, white, bright. ¹¹ ἕξαστράπτω, flash like lightning. ¹² συλλαλέω, talk with, discuss. ¹³ Ἡλίας, οὗ, ὅ, Elijah. ¹⁴ ἔξοδος, οὗ, ἡ, departure, exodus.

ἦσαν βεβαρημένοι¹ ὑπνω·² διαγρηγορήσαντες³ δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ
τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας⁴ αὐτῷ. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι⁵ 33
αὐτοὺς ἀπ’ αὐτοῦ, εἶπεν Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Ἐπιστάτα,⁶ καλὸν ἐστὶν
ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηναῖς⁷ τρεῖς, μίαν σοί, καὶ μίαν Μωσῇ, καὶ
μίαν Ἡλίας· μὴ εἰδῶς ὃ λέγει. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη⁸ καὶ 34
ἐπεσκίασεν⁹ αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην.⁸ 35
Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης,⁸ λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ
ἀγαπητός· αὐτοῦ ἀκούετε. Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν, εὗρέθη ὁ Ἰησοῦς 36
μόνος. Καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν,¹⁰ καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις
οὐδὲν ὧν ἑώρακασιν.

¹ βαρέω, burden, weigh down. ² ὑπνος, ου, ὁ, sleep. ³ διαγρηγορέω, keep awake, awake fully. ⁴ συνίστημι, commend (transitive), stand with. ⁵ διαχωρίζομαι, separate myself from, part from. ⁶ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ⁷ σκηνή, ης, ἡ, tent, tabernacle. ⁸ νεφέλη, ης, ἡ, cloud. ⁹ ἐπισκιάζω, overshadow, envelop. ¹⁰ σιγάω, be silent, become silent.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἐξῆς¹ ἡμέρᾳ, κατελθόντων² αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν³ 37
αὐτῷ ὄχλος πολὺς. Καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησεν,⁴ λέγων, 38
Διδάσκαλε, δέομαί⁵ σου, ἐπιβλεψαί⁶ ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενῆς⁷ ἐστίν μοι:
καὶ ἰδοὺ, πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης⁸ κράζει, καὶ σπαράσσει⁹ αὐτόν 39
μετὰ ἀφροῦ,¹⁰ καὶ μόγις¹¹ ἀποχωρεῖ¹² ἀπ' αὐτοῦ, συντρίβον¹³ αὐτόν. Καὶ 40
ἐδεήθη⁵ τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. 41
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ὡ¹⁴ γενεὰ ἄπιστος¹⁵ καὶ διεστραμμένη,¹⁶ ἕως
πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι¹⁷ ὑμῶν; Προσάγαγε¹⁸ τὸν υἱόν σου ὧδε. 42
Ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν¹⁹ αὐτόν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν:²⁰
ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο²¹ τὸν παῖδα,²²
καὶ ἀπέδωκεν αὐτόν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Ἐξεπλήσσοντο²³ δὲ πάντες ἐπὶ τῇ 43
μεγαλειότητι²⁴ τοῦ θεοῦ.

¹ ἐξῆς, next, next in order. ² κατέρχομαι, come down, go down. ³ συναντάω, meet with, hence to happen. ⁴ ἀναβοάω, cry out, shout upwards. ⁵ δέομαι, ask, request. ⁶ ἐπιβλέπω, look on (with favor), have regard for. ⁷ μονογενῆς, only begotten, only. ⁸ ἐξαίφνης, suddenly, unexpectedly. ⁹ σπαράσσω, convulse, shake to and fro. ¹⁰ ἀφρός, οὐ, ὁ, foam, foaming. ¹¹ μόγις, hardly, scarcely. ¹² ἀποχωρέω, go away, depart. ¹³ συντρίβω, break in pieces, crush. ¹⁴ ὦ, Oh! omega. ¹⁵ ἄπιστος, unbelieving, faithless. ¹⁶ διαστρέφω, distort, pervert. ¹⁷ ἀνέχομαι, endure, bear with. ¹⁸ προσάγω, bring (forward), approach. ¹⁹ ῥήγνυμι, break apart, throw down. ²⁰ συσπαράσσω, convulse. ²¹ ἰάομαι, heal. ²² παῖς, ὁ, male or female child, servant. ²³ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ²⁴ μεγαλειότης, ἡτος, ἡ, splendor, magnificence.

Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν πρὸς τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ, Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς 44
τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. Οἱ δὲ ἡγνόουν¹ τὸ 45
ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον² ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἰσθωνται³ αὐτό·
καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς⁴ ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς 46
ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν⁴ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος⁵ παιδίου, ἔστησεν
αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ 48
ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται· καὶ ὅς ἐὰν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με·
ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτος ἔσται μέγας.

¹ ἄγνοέω, not know, be unaware. ² παρακαλύπτω, hide, conceal. ³ αἰσθάνομαι, notice, perceive. ⁴ διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ⁵ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize.

Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν, Ἐπιστάτα,¹ εἶδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου 49

ἐκβάλλοντα δαιμόνια· καὶ ἐκωλύσαμεν² αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. 50

Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, Μὴ κωλύετε·² ὅς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν

ὑπὲρ ἡμῶν ἔστιν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι³ τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως⁴ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς 51

τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξεν⁵ τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπέστειλεν 52

ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ· καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην⁶

Σαμαρειτῶν,⁷ ὥστε ἐτοιμάσαι αὐτῷ. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον 53

αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος 54

καὶ Ἰωάννης εἶπον, Κύριε, θέλεις εἰπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ

ἀναλῶσαι⁸ αὐτούς, ὥς καὶ Ἠλίας⁹ ἐποίησεν; Στραφεῖς¹⁰ δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, 55

καὶ εἶπεν, Οὐκ οἴδατε οἷον¹¹ πνεύματός ἐστε ὑμεῖς· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 56

¹ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ² κωλύω, forbid, hinder. ³ συμπληρόω, fulfill, be swamped. ⁴ ἀνάληψις, εως, ἡ, taking up, lifting up. ⁵ στηρίζω, establish, fix firmly. ⁶ κώμη, ης, ἡ, village. ⁷ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan.

⁸ ἀναλίσκω, destroy, consume. ⁹ Ἠλίας, ου, ὁ, Elijah. ¹⁰ στρέφω, turn, am converted. ¹¹ οἷος, such as, of what kind.

οὐκ ἦλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς
 ἑτέραν κώμην.¹

Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέν τις πρὸς αὐτόν, Ἀκολουθήσω 57
 σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, κύριε. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Αἱ ἀλώπεκες² φωλεοὺς³ 58
 ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ⁴ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις·⁵ ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.⁶ Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον, Ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ 59
 εἶπεν, Κύριε, ἐπίτρεψόν⁷ μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι⁸ τὸν πατέρα μου. Εἶπεν 60
 δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι⁸ τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ
 ἀπελθὼν διάγγελλε⁹ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος, Ἀκολουθήσω 61
 σοι, κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν⁷ μοι ἀποτάξασθαι¹⁰ τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. 62
 Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, Οὐδεὶς, ἐπιβαλὼν¹¹ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ’ ἄροτρον,
 καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετός¹³ ἐστὶν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

¹ κώμη, ης, ἡ, village. ² ἀλώπηξ, εκος, ἡ, fox. ³ φωλεός, οῦ, ὁ, den, hole. ⁴ πετεινόν, ου, τό, bird. ⁵ κατασκήνωσις, εως, ἡ, place to live, nest. ⁶ κλίνω, cause to bend, bow. ⁷ ἐπιτρέπω, permit, allow. ⁸ θάπτω, bury. ⁹ διαγγέλλω, publish abroad, proclaim. ¹⁰ ἀποτάσσομαι, set apart, take leave of. ¹¹ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹² ἄροτρον, ου, τό, plow. ¹³ εὐθετός, useful, fit.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν¹ ὁ κύριος καὶ ἐτέρους ἐβδομήκοντα,² καὶ ἀπέστειλεν **10**

αὐτοὺς ἀνὰ³ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ⁴ ἔμελλεν

αὐτὸς ἔρχεσθαι. Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, Ὁ μὲν θερισμὸς⁵ πολὺς, οἱ δὲ **2**

ἐργάται⁶ ὀλίγοι· δεήθητε⁷ οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ,⁵ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας⁶

εἰς τὸν θερισμὸν⁵ αὐτοῦ. Ὑπάγετε· ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας⁸ ἐν **3**

μέσῳ λύκων.⁹ Μὴ βαστάζετε¹⁰ βαλάντιον,¹¹ μὴ πήραν,¹² μηδὲ ὑποδήματα·¹³ καὶ **4**

μηδὲνα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. Εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον **5**

λέγετε, Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. Καὶ ἐὰν ἡ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται¹⁴ **6**

ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μὴγε,¹⁵ ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.¹⁶ Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ **7**

οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης⁶ τοῦ

μισθοῦ¹⁷ αὐτοῦ ἐστίν. Μὴ μεταβαίνετε¹⁸ ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. Καὶ εἰς ἣν ἂν **8**

πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα¹⁹ ὑμῖν, καὶ **9**

¹ ἀναδείκνυμι, show clearly, reveal. ² ἐβδομήκοντα, seventy, 70. ³ ἀνά, upwards, upon. ⁴ οὗ, where, when. ⁵ θερισμός, οὗ, ὁ, harvest, reaping. ⁶ ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. ⁷ δεομαι, ask, request. ⁸ ἄρην, ἄρνός, ὁ, lamb. ⁹ λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. ¹⁰ βαστάζω, bear, carry. ¹¹ βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ¹² πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ¹³ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ¹⁴ ἐπαναπαύομαι, rest, rest upon. ¹⁵ μὴγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μὴγε). ¹⁶ ἀνακάμπτω, turn back, return. ¹⁷ μισθός, οὗ, ὁ, wages, reward. ¹⁸ μεταβαίνω, depart, leave. ¹⁹ παρατίθημι, set before, entrust.

θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς,¹ καὶ λέγετε αὐτοῖς, Ἦγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ
 βασιλεία τοῦ θεοῦ. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, 10
 ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας² αὐτῆς εἶπατε, Καὶ τὸν κονιορτὸν³ τὸν κολληθέντα⁴ 11
 ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπομασσόμεθα⁵ ὑμῖν: πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι
 ἡγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Λέγω ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις⁶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ 12
 ἐκείνῃ ἀνεκτότερον⁷ ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Οὐαί σοι, Χοραζὶν,⁸ οὐαί σοι, 13
 Βηθσαιῖδά:⁹ ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ¹⁰ καὶ Σιδῶνι¹¹ ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν
 ὑμῖν, πάλαι¹² ἂν ἐν σάκκῳ¹³ καὶ σποδῶ¹⁴ καθήμεναι μετενόησαν. Πλὴν Τύρῳ¹⁰ 14
 καὶ Σιδῶνι¹¹ ἀνεκτότερον⁷ ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν. Καὶ σύ, Καπερναοῦμ,¹⁵ ἡ 15
 ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθείσα,¹⁶ ἕως Ἄδου¹⁷ καταβιβασθήσῃ.¹⁸ Ὁ ἀκούων ὑμῶν 16
 ἐμοῦ ἀκούει: καὶ ὁ ἀθετῶν¹⁹ ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ:¹⁹ ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν¹⁹ ἀθετεῖ¹⁹ τὸν
 ἀποστείλαντά με.

¹ ἀσθενής, weak, infirm. ² πλατεία, ας, ἡ, street. ³ κονιορτός, οὐ, ὁ, dust. ⁴ κολλάω, glue, cleave. ⁵ ἀπομάσσω, wipe off. ⁶ Σόδομα, ων, τό, Sodom. ⁷ ἀνεκτός, tolerable, bearable. ⁸ Χοραζὶν, ἡ, Chorazin. ⁹ Βηθσαιῖδά, ἡ, Bethsaida.
¹⁰ Τύρος, ου, ἡ, Tyre. ¹¹ Σιδῶν, ὦνος, ἡ, Sidon. ¹² πάλαι, long ago, of old. ¹³ σάκκος, ου, ὁ, sackcloth. ¹⁴ σποδός, οὐ, ἡ, ashes. ¹⁵ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ¹⁶ ὑψόω, lift up, exalt. ¹⁷ Ἄδης, ου, ὁ, Hades. ¹⁸ καταβιβάζω, bring down, cause to go down. ¹⁹ ἀθετέω, reject, annul.

Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομήκοντα¹ μετὰ χαρᾶς, λέγοντες, Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια 17
ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν 18
ὡς ἄστραπην² ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. Ἴδού, δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ 19
πατεῖν³ ἐπάνω⁴ ὄφειων⁵ καὶ σκορπίων,⁶ καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ:
καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.⁷ Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα 20
ὑμῖν ὑποτάσσεται: χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἡγαλλιάσατο⁸ τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, Ἐξομολογοῦμαί 21
σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας¹⁰ ταῦτα ἀπὸ σοφῶν¹¹
καὶ συνετῶν,¹² καὶ ἀπεκάλυψας¹³ αὐτὰ νηπίοις.¹⁴ Ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως
ἐγένετο εὐδοκία¹⁵ ἔμπροσθέν σου. Καὶ στραφεὶς¹⁶ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν, 22
Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου: καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱός,
εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὃ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς

¹ ἐβδομήκοντα, seventy, 70. ² ἄστραπή, ἦς, ἡ, lightning, brightness. ³ πατέω, tread or tread under foot, tread. ⁴ ἐπάνω, above, over (gen). ⁵ ὄφις, εως, ὁ, snake, serpent. ⁶ σκορπίος, ου, ὁ, scorpion. ⁷ ἀδικέω, do wrong, harm. ⁸ ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ⁹ ἐξομολογέω, confess, profess. ¹⁰ ἀποκρύπτω, hide, conceal. ¹¹ σοφός, wise. ¹² συνετός, intelligent, clever. ¹³ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ¹⁴ νήπιος, infant, child. ¹⁵ εὐδοκία, ας, ἡ, good pleasure, good-will. ¹⁶ στρέφω, turn, am converted.

ἀποκαλύψαι.¹ Καὶ στραφεὶς² πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν, Μακάριοι οἱ 23
ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ 24
βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε,
καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Καὶ ἰδού, νομικός³ τις ἀνέστη, ἐκπειράζων⁴ αὐτόν, καὶ λέγων, Διδάσκαλε, τί 25
ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;⁵ Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ἐν τῷ νόμῳ τί 26
γέγραπται; Πῶς ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἀγαπήσεις κύριον τὸν 27
θεόν σου, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς
ἰσχύος⁶ σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας⁷ σου· καὶ τὸν πλησίον⁸ σου ὡς σεαυτόν. 28
Εἶπεν δὲ αὐτῷ, Ὅρθως⁹ ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν 29
ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Καὶ τίς ἐστὶν μου πλησίον;⁸ Ὑπολαβὼν¹⁰ δὲ ὁ 30
Ἰησοῦς εἶπεν, Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχά, καὶ

¹ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ² στρέφω, turn, am converted. ³ νομικός, pertaining to the law. ⁴ ἐκπειράζω, test thoroughly, tempt. ⁵ κληρονομέω, inherit, obtain. ⁶ ἰσχύς, ὕος, ἡ, strength, power. ⁷ διάνοια, ας, ἡ, mind, understanding. ⁸ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ⁹ ὀρθῶς, rightly, correctly. ¹⁰ ὑπολαμβάνω, take up, receive.

λησταῖς¹ περιέπεσεν,² οἱ καὶ ἐκδύσαντες³ αὐτὸν καὶ πληγὰς⁴ ἐπιθέντες ἀπῆλθον,
 ἀφέντες ἡμιθανῆ⁵ τυγχάνοντα.⁶ Κατὰ συγκυρίαν⁷ δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν ἐν 31
 τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ· καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν.⁸ Ὅμοίως δὲ καὶ Λευΐτης⁹ 32
 γενόμενος κατὰ τὸν τόπον ἔλθων καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.⁸ Σαμαρεῖτης¹⁰ δέ τις 33
 ὁδεύων¹¹ ἦλθεν κατ' αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη,¹² καὶ προσελθὼν 34
 κατέδησεν¹³ τὰ τραύματα¹⁴ αὐτοῦ, ἐπιχέων¹⁵ ἔλαιον¹⁶ καὶ οἶνον· ἐπιβιβάσας¹⁷ δὲ
 αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος,¹⁸ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον,¹⁹ καὶ ἐπεμελήθη²⁰
 αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον²¹ ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια²² ἔδωκεν τῷ 35
 πανδοχεῖ,²³ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιμελήθητι²⁰ αὐτοῦ· καὶ ὃ τι ἂν προσδαπανήσης,²⁴
 ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί²⁵ με ἀποδώσω σοι. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν πλησίον 36
 δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος²⁷ εἰς τοὺς ληστές;¹ Ὁ δὲ εἶπεν, Ὁ ποιήσας 37
 τὸ ἔλεος²⁸ μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου, καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως.

¹ ληστής, οὐ, ὁ, robber, brigand. ² περιπίπτω, fall in with, strike. ³ ἐκδύω, take off, put off. ⁴ πληγή, ἥς, ἡ, blow, wound. ⁵ ἡμιθανής, half dead. ⁶ τυγχάνω, obtain, happen. ⁷ συγκυρία, ας, ἡ, coincidence, chance. ⁸ ἀντιπαρέρχομαι, pass by on the opposite side. ⁹ Λευΐτης, ου, ὁ, Levite. ¹⁰ Σαμαρεῖτης, ου, ὁ, Samaritan. ¹¹ ὁδεύω, go, travel. ¹² σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ¹³ καταδέω, bind up, bandage. ¹⁴ τραῦμα, τος, τό, wound. ¹⁵ ἐπιχέω, pour over, pour on. ¹⁶ ἔλαιον, ου, τό, olive oil. ¹⁷ ἐπιβιβάζω, put on, place upon. ¹⁸ κτῆνος, ους, τό, beast of burden. ¹⁹ πανδοχεῖον, ου, τό, inn. ²⁰ ἐπιμελέομαι, care for, take care of. ²¹ αὔριον, tomorrow. ²² δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ²³ πανδοχεύς, έως, ὁ, innkeeper. ²⁴ προσδαπανάω, spend in addition. ²⁵ ἐπανέρχομαι, return, come back again. ²⁶ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ²⁷ ἐμπίπτω, fall into, fall in. ²⁸ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτούς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην¹ τινά· γυνή 38
δέ τις ὀνόματι Μάρθα² ὑπεδέξατο³ αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. Καὶ τῇδε⁴ ἦν 39
ἀδελφὴ⁵ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα⁶ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ
ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἡ δὲ Μάρθα² περισπᾶτο⁷ περὶ πολλὴν διακονίαν· 40
ἐπιστᾶσα⁸ δὲ εἶπεν, Κύριε, οὐ μέλει⁹ σοι ὅτι ἡ ἀδελφὴ⁵ μου μόνην με
κατέλειπεν¹⁰ διακονεῖν; Εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.¹¹ Ἀποκριθεὶς δὲ 41
εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μάρθα,² Μάρθα,² μεριμνᾷς¹² καὶ τυρβάζῃ¹³ περὶ πολλά· 42
ἐνὸς δὲ ἐστὶν χρεία· Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα¹⁴ ἐξελέξατο,¹⁵ ἥτις οὐκ
ἀφαιρεθήσεται¹⁶ ἀπ' αὐτῆς.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὥς ἐπαύσατο,¹⁷ εἶπέν 11
τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς
καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ὅταν 2

¹ κώμη, ης, ἡ, village. ² Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ³ ὑποδέχομαι, welcome, receive. ⁴ ὅδε, this (here), this here. ⁵ ἀδελφὴ, ἥς, ἡ, sister. ⁶ παρακαθίζω, sit down beside. ⁷ περισπᾶω, distract, trouble greatly. ⁸ ἐφίστημι, stand over, come upon. ⁹ μέλει, it is a care, it concerns. ¹⁰ καταλείπω, leave, leave behind. ¹¹ συναντιλαμβάνομαι, help, assist. ¹² μεριμνάω, be anxious, distracted. ¹³ τυρβάζω, agitate or disturb in mind. ¹⁴ μερίς, ἴδος, ἡ, part, portion. ¹⁵ ἐκλέγομαι, choose, elect. ¹⁶ ἀφαιρέω, take away, smite off. ¹⁷ παύω, cause to cease.

προσεύχησθε, λέγετε, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω¹ τὸ ὄνομά
σου. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ
τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον² δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν. Καὶ ἄφες³
ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν. Καὶ μὴ
εἰσενέγκης³ ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,⁴ ἀλλὰ ῥύσαι⁵ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς, Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον,⁶ καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν⁵
μεσονυκτίου,⁷ καὶ εἴπη αὐτῷ, Φίλε,⁶ χρῆσόν⁸ μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ⁹ φίλος⁶
παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με, καὶ οὐκ ἔχω ὁ παραθήσω¹⁰ αὐτῷ: κακείνος¹¹
ἔσωθεν¹² ἀποκριθεὶς εἶπη, Μὴ μοι κόπους¹³ πάρεχε: ¹⁴ ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται,¹⁵
καὶ τὰ παιδιά μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην¹⁶ εἰσίν: οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί
σοι. Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον,⁶ διὰ γε⁸
τὴν ἀναίδειαν¹⁸ αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσον χρήζει.¹⁹ Καγὼ ὑμῖν λέγω,⁹

¹ ἁγιάζω, make holy, consecrate. ² ἐπιούσιος, for today, daily. ³ εἰσφέρω, carry inward, bring in. ⁴ πειρασμός, οὐ, ὁ, temptation, trial. ⁵ ῥύομαι, rescue, save. ⁶ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁷ μεσονύκτιον, ου, τό, midnight. ⁸ χρᾶω, lend. ⁹ ἐπειδὴ, since, because. ¹⁰ παρατίθημι, set before, entrust. ¹¹ κακείνος, and he, and she. ¹² ἔσωθεν, from within, within. ¹³ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ¹⁴ παρέχω, offer, afford. ¹⁵ κλείω, shut, shut up. ¹⁶ κοίτη, ης, ἡ, bed, sexual promiscuity. ¹⁷ γέ, indeed, at least. ¹⁸ ἀναίδεια, ας, ἡ, shamelessness, shameless persistence. ¹⁹ χρήζω, need, have need of.

αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρήσετε· κρούετε,¹ καὶ ἀνοιγήσεται
ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει· καὶ ὁ ζητῶν εὕρίσκει· καὶ τῷ κρούοντι¹ 10
ἀνοιγήσεται. Τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσῃ 11
αὐτῷ; Ἡ καὶ ἰχθύν,³ μὴ ἀντὶ⁴ ἰχθύος³ ὄφιν⁵ ἐπιδώσῃ² αὐτῷ; Ἡ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ 12
ᾠόν,⁶ μὴ ἐπιδώσῃ² αὐτῷ σκορπίον;⁷ Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε 13
δόματα⁸ ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω⁹ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ
δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν.¹⁰ Ἐγένετο δέ, τοῦ δαιμονίου 14
ἐξελθόντος, ἐλάλησεν ὁ κωφός·¹⁰ καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν 15
εἶπον, Ἐν Βεελζεβοῦλ¹¹ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. Ἄτεροι 16
δὲ πειράζοντες σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν 17
τὰ διανοήματα¹² εἶπεν αὐτοῖς, Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα¹³

¹ κρούω, knock, strike. ² ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ³ ἰχθύς, ὄος, ὁ, fish. ⁴ ἀντί, instead of, in place of. ⁵ ὄφιν, εως, ὁ, snake, serpent. ⁶ ᾠόν, οὔ, τό, egg. ⁷ σκορπίος, ου, ὁ, scorpion. ⁸ δόμα, τος, τό, present, gift. ⁹ πόσος, how many? how great? ¹⁰ κωφός, deaf, dumb. ¹¹ Βεελζεβοῦλ, ὁ, Beelzebul. ¹² διανόημα, τος, τό, thought, reasoning. ¹³ διαμερίζω, divide, distribute.

ἐρημοῦται:¹ καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον, πίπτει. Εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν 18
 διμερίσθῃ,² πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; Ὅτι λέγετε, Ἐν Βεελζεβοῦλ³
 ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοῦλ³ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ 19
 υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Διὰ τοῦτο κριταὶ⁴ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται. Εἰ δὲ ἐν 20
 δακτύλῳ⁵ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν⁶ ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ
 θεοῦ. Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς⁷ καθωπλισμένος⁸ φυλάσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν,⁹ ἐν εἰρήνῃ 21
 ἔστιν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ: ἐπὶ¹⁰ δὲ ὁ ἰσχυρότερος⁷ αὐτοῦ ἐπελθὼν¹¹ νικήσῃ¹² 22
 αὐτόν, τὴν πανοπλίαν¹³ αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ἧς ἐπεποιθεῖ, καὶ τὰ σκῦλα¹⁴ αὐτοῦ
 διαδίδωσιν.¹⁵ Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἔστιν: καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ 23
 σκορπίζει.¹⁶ Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται 24
 δι' ἀνύδρων¹⁷ τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν:¹⁸ καὶ μὴ εὐρίσκον λέγει, Ὑποστρέψω
 εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν¹⁹ ἐξῆλθον. Καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σεσαρωμένον²⁰ καὶ 25

¹ ἐρημόω, destroy, strip. ² διαμερίζω, divide, distribute. ³ Βεελζεβοῦλ, ὁ, Beelzebul. ⁴ κριτής, ου, ὁ, judge. ⁵ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ⁶ φθάνω, come before another, anticipate. ⁷ ἰσχυρός, strong, mighty. ⁸ καθοπλίζω, arm oneself fully, arm completely. ⁹ αὐλή, ἡς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ¹⁰ ἐπὶ, when, as soon as. ¹¹ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ¹² νικάω, overcome, conquer. ¹³ πανοπλία, ας, ἡ, full armor, complete armor. ¹⁴ σκῦλον, ου, τό, booty, spoils. ¹⁵ διαδίδωμι, distribute, give. ¹⁶ σκορπίζω, scatter, disperse. ¹⁷ ἀνυδρος, waterless, dry. ¹⁸ ἀνάπαυσις, εως, ἡ, cessation, rest. ¹⁹ ὅθεν, from where, from which. ²⁰ σαρώω, sweep, sweep using a broom.

κεκοσμημένον.¹ Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα 26
πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ ἐλθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ: καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ
ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα² τῶν πρώτων.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά³ τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου 27
εἶπεν αὐτῷ, Μακαρία ἡ κοιλία⁴ ἡ βαστάσασά⁵ σε, καὶ μαστοὶ⁶ οὓς ἐθήλασας.⁷ 28
Αὐτὸς δὲ εἶπεν, Μενοῦνγε⁸ μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ
φυλάσσοντες αὐτόν.

Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισομένων⁹ ἤρξατο λέγειν, Ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστιν: 29
σημεῖον ἐπιζητεῖ,¹⁰ καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ¹¹ τοῦ
προφήτου. Καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς¹¹ σημεῖον τοῖς Νινευῖταις,¹² οὕτως ἔσται 30
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. Βασίλισσα¹³ νότου¹⁴ ἐγερθήσεται ἐν 31

¹ κοσμέω, adorn, put into order. ² χείρων, worse. ³ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁴ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁵ βαστάζω, bear, carry. ⁶ μαστός, οὔ, ὁ, breast, nipple. ⁷ θηλάζω, suckle, nurse. ⁸ μενοῦνγε, on the contrary, indeed. ⁹ ἐπαθροίζω, gather together, crowd upon. ¹⁰ ἐπιζητέω, seek for, seek after. ¹¹ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ¹² Νινευίτης, ου, ὁ, Ninevite. ¹³ βασίλισσα, ης, ἡ, queen. ¹⁴ νότος, ου, ὁ, south wind, south.

τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ¹ αὐτούς: ὅτι
 ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων² τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος,³ καὶ ἰδοῦ,
 πλεῖον Σολομῶνος³ ὧδε. Ἄνδρες Νινευῖ⁴ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς 32
 γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινουσιν¹ αὐτήν: ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα⁵ Ἰωνᾶ,
 καὶ ἰδοῦ, πλεῖον Ἰωνᾶ⁶ ὧδε.

Οὐδεὶς δὲ λύχνον⁷ ἄψας εἰς κρύπτῃν⁸ τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον,⁹ ἀλλ' ἐπὶ τὴν 33
 λυχνίαν,¹⁰ ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι¹¹ τὸ φέγγος¹² βλέπωσιν. Ὁ λύχνος⁷ τοῦ 34
 σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός: ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς¹³ ᾖ, καὶ ὅλον τὸ
 σῶμά σου φωτεινόν¹⁴ ἐστιν: ἐπὰν¹⁵ δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.¹⁶ 35
 Σκόπει¹⁷ οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον 36
 φωτεινόν,¹⁴ μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν,¹⁶ ἔσται φωτεινὸν¹⁴ ὅλον, ὡς ὅταν ὁ
 λύχνος⁷ τῇ ἀστραπῇ¹⁸ φωτίζη¹⁹ σε.

¹ κατακρίνω, condemn. ² πέρας, ατος, τό, limit, end. ³ Σολομών, ωνος, ὁ, Solomon. ⁴ Νινευῖ, ἦ, Nineveh. ⁵ κήρυγμα, τος, τό, proclamation, preaching. ⁶ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ⁷ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ⁸ κρύπτῃ, ης, ἡ, dark and hidden place, cellar. ⁹ μόδιος, ου, ὁ, dry measure. ¹⁰ λυχνία, ας, ἡ, lampstand. ¹¹ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹² φέγγος, ους, τό, light, brightness. ¹³ ἀπλοῦς, simple, single. ¹⁴ φωτεινός, bright, full of light. ¹⁵ ἐπὰν, when, as soon as. ¹⁶ σκοτεινός, dark, full of darkness. ¹⁷ σκοπέω, look at, contemplate. ¹⁸ ἀστραπή, ἡς, ἡ, lightning, brightness. ¹⁹ φωτίζω, give light, enlighten.

Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἡρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ¹ παρ' αὐτῷ: 37
 εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.² Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον 38
 ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.³ Εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, Νῦν ὑμεῖς οἱ 39
 Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν⁴ τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος⁵ καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν⁶
 ὑμῶν γέμει⁷ ἀρπαγῆς⁸ καὶ πονηρίας.⁹ Ἄφρονες,¹⁰ οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν⁴ καὶ 40
 τὸ ἔσωθεν⁶ ἐποίησεν; Πλὴν τὰ ἐνόντα¹¹ δότε ἐλεημοσύνην:¹² καὶ ἰδοὺ, πάντα 41
 καθαρὰ¹³ ὑμῖν ἐστίν.

Ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτέ¹⁴ τὸ ἡδύοσμον¹⁵ καὶ τὸ 42
 πήγανον¹⁶ καὶ πᾶν λάχανον,¹⁷ καὶ παρέρχεσθε¹⁸ τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ
 θεοῦ: ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κακείνα¹⁹ μὴ ἀφιέναι. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι 43
 ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν²⁰ ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς²¹ ἐν

¹ ἀριστάω, have breakfast, eat a meal. ² ἀναπίπτω, recline, lie down. ³ ἄριστον, ου, τό, breakfast. ⁴ ἔξωθεν, from without, outside (gen). ⁵ πίναξ, ακος, ἡ, board, dish. ⁶ ἔσωθεν, from within, within. ⁷ γέμω, fill, am full of. ⁸ ἀρπαγή, ἡς, ἡ, plunder, robbery. ⁹ πονηρία, ας, ἡ, iniquity, wickedness. ¹⁰ ἄφρων, foolish, senseless. ¹¹ ἐν εἰμι, be in, within. ¹² ἐλεημοσύνη, ης, ἡ, alms, alms-giving. ¹³ καθαρός, clean, pure. ¹⁴ ἀποδεκατόω, tithe, collect a tithe. ¹⁵ ἡδύοσμον, ου, τό, mint, peppermint. ¹⁶ πήγανον, ου, τό, rue, plant used for flavoring food. ¹⁷ λάχανον, ου, τό, garden herb, vegetable. ¹⁸ παρέρχομαι, pass by, go by. ¹⁹ κακείνος, and he, and she. ²⁰ πρωτοκαθεδρία, ας, ἡ, chief seat, seat of honor. ²¹ ἀσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation.

ταῖς ἀγοραῖς.¹ Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,² ὅτι ἐστὲ ὡς 44

τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα,³ καὶ οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦντες ἐπάνω⁴ οὐκ οἶδασιν.

Ἀποκριθεὶς δὲ τις τῶν νομικῶν⁵ λέγει αὐτῷ, Διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς 45

ὑβρίζεις.⁶ Ὁ δὲ εἶπεν, Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς⁵ οὐαί, ὅτι φορτίζετε⁷ τοὺς 46

ἀνθρώπους φορτία⁸ δυσβάστακτα,⁹ καὶ αὐτοὶ ἐνὶ τῶν δακτύλων¹⁰ ὑμῶν οὐ

προσψάυετε¹¹ τοῖς φορτίοις.⁸ Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν 47

προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. Ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ 48

συνευδοκεῖτε¹² τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν: ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς,

ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, 49

Ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν

καὶ ἐκδιώξουσιν:¹³ ἵνα ἐκζητηθῇ¹⁴ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ 50

ἐκχυνόμενον¹⁵ ἀπὸ καταβολῆς¹⁶ κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, ἀπὸ τοῦ 51

¹ ἀγορά, ἄς, ἡ, marketplace, place of assembly. ² ὑποκριτής, οὐ, ὁ, hypocrite, pretender. ³ ἄδηλος, unseen, indistinct. ⁴ ἐπάνω, above, over (gen). ⁵ νομικός, pertaining to the law. ⁶ ὑβρίζω, mistreat, insult. ⁷ φορτίζω, load, burden. ⁸ φορτίον, ου, τό, burden, load. ⁹ δυσβάστακτος, hard to bear, difficult to carry. ¹⁰ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ¹¹ προσψάω, touch, touch lightly. ¹² συνευδοκέω, consent, approve. ¹³ ἐκδιώκω, drive out, persecute harshly. ¹⁴ ἐκζητέω, seek out, inquire. ¹⁵ ἐκχέω, pour out, shed. ¹⁶ καταβολή, ἧς, ἡ, foundation, depositing.

αἵματος Ἰβελ ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου¹ τοῦ ἀπολομένου μεταξύ² τοῦ
 θυσιαστηρίου³ καὶ τοῦ οἴκου. Ναί, λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται⁴ ἀπὸ τῆς γενεᾶς
 ταύτης. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,⁵ ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα⁶ τῆς γνώσεως·⁷ αὐτοὶ 52
 οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.⁸

Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι 53
 δεινῶς⁹ ἐνέχειν,¹⁰ καὶ ἀποστοματίζειν¹¹ αὐτὸν περὶ πλειόνων, ἐνεδρεύοντες¹² 54
 αὐτόν, ζητοῦντες θηρεῦσαι¹³ τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν¹⁴
 αὐτοῦ.

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν¹⁵ τῶν μυριάδων¹⁶ τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν¹⁷ ἀλλήλους, 12
 ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον, Προσέχετε¹⁸ ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς
 ζύμης¹⁹ τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.²⁰ Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον²¹ 2

¹ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ² μεταξύ, between, after. ³ θυσιαστήριον, ου, τό, altar. ⁴ ἐκζητέω, seek out, inquire. ⁵ νομικός, pertaining to the law. ⁶ κλεῖς, κλειδός, ἡ, key. ⁷ γνώσις, εως, ἡ, wisdom, knowledge. ⁸ κωλύω, forbid, hinder. ⁹ δεινῶς, terribly, vehemently. ¹⁰ ἐνέχω, have a grudge against, be subject to. ¹¹ ἀποστοματίζω, question closely, interrogate. ¹² ἐνεδρεύω, lie in wait, plot. ¹³ θηρεύω, hunt, catch. ¹⁴ κατηγορέω, accuse, charge. ¹⁵ ἐπισυναγωγή, gather, gather together. ¹⁶ μυριάς, ἄδος, ἡ, ten thousand, myriad. ¹⁷ καταπατέω, trample under foot. ¹⁸ προσέχω, take head of, attend to. ¹⁹ ζύμη, ης, ἡ, leaven, ferment. ²⁰ ὑπόκρισις, εως, ἡ, hypocrisy. ²¹ συγκαλύπτω, conceal, cover up.

ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,¹ καὶ κρυπτὸν² ὃ οὐ γνωσθήσεται. Ἄνθ'³ ὧν ὅσα 3
ἐν τῇ σκοτίᾳ⁴ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται· καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλάλησατε ἐν
τοῖς ταμείοις,⁵ κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων.⁶ Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις⁷ μου, 4
Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων
περισσότερόν⁸ τι ποιῆσαι. Ὑποδείξω⁹ δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθήτε· φοβήθητε τὸν 5
μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβάλεῖν¹⁰ εἰς τὴν γέενναν·¹¹ ναί, λέγω
ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. Οὐχὶ πέντε στρουθία¹² πωλεῖται¹³ ἄσσαρίων¹⁴ δύο; Καὶ 6
ἐν ἑξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον¹⁵ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες¹⁶ 7
τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἡρίθμηνται.¹⁷ Μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων¹²
διαφέρετε.¹⁸ Λέγω δὲ ὑμῖν, Πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ¹⁹ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν 8
ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσῃ¹⁹ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν
ἀγγέλων τοῦ θεοῦ· ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων 9

¹ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ² κρυπτός, hidden, secret. ³ ἀντί, instead of, in place of. ⁴ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ⁵ ταμεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. ⁶ δῶμα, τος, τό, house, housetop. ⁷ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁸ περισσός, excessive, abundant. ⁹ ὑποδείκνυμι, show, indicate. ¹⁰ ἐμβάλλω, throw, cast. ¹¹ γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. ¹² στρουθιον, ου, τό, sparrow, small bird. ¹³ πωλέω, sell. ¹⁴ ἄσσαριον, ου, τό, assarion. ¹⁵ ἐπιλανθάνομαι, forget, neglect. ¹⁶ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹⁷ ἀριθμέω, number, count. ¹⁸ διαφέρω, differ, carry through. ¹⁹ ὁμολογέω, confess, profess.

ἀπαρνηθήσεται¹ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν 10
 υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ: τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα
 βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. Ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς 11
 συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε² πῶς ἢ τί
 ἀπολογήσησθε,³ ἢ τί εἴπητε: τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, 12
 ἃ δεῖ εἰπεῖν.

Εἶπεν δὲ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, Διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι⁴ 13
 μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.⁵ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν⁶ 14
 δικαστὴν⁷ ἢ μεριστὴν⁸ ἐφ' ὑμᾶς; Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε 15
 ἀπὸ τῆς πλεονεξίας:⁹ ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτῷ ἐστὶν ἐκ τῶν
 ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, λέγων, Ἄνθρώπου τινὸς 16
 πλουσίου¹⁰ εὐφόρησεν¹¹ ἡ χώρα:¹² καὶ διελογίζετο¹³ ἐν ἑαυτῷ λέγων, Τί ποιήσω, 17

¹ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ² μεριμνάω, be anxious, distracted. ³ ἀπολογέομαι, defend one's self, give a defense. ⁴ μερίζω, divide, part. ⁵ κληρονομία, ας, ἡ, inheritance. ⁶ καθίστημι, set, constitute. ⁷ δικαστής, οὔ, ὁ, judge. ⁸ μεριστής, οὔ, ὁ, divider, arbitrator. ⁹ πλεονεξία, ας, ἡ, covetousness, avarice. ¹⁰ πλούσιος, rich. ¹¹ εὐφορέω, bear good crops, be fruitful. ¹² χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹³ διαλογίζομαι, debate, reason.

ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; Καὶ εἶπεν, Τοῦτο ποιήσω: καθελῶ¹ 18
μου τὰς ἀποθήκας,² καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ
γενήματά³ μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου. Καὶ ἔρῳ τῇ ψυχῇ μου, Ψυχή, ἔχεις πολλὰ 19
ἀγαθὰ κείμενα⁴ εἰς ἔτη πολλά: ἀναπαύου,⁵ φάγε, πίε, εὐφραίνου.⁶ Εἶπεν δὲ αὐτῷ 20
ὁ θεός, Ἄφρον,⁷ ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν⁸ ἀπὸ σοῦ: ἃ δὲ
ἡτοίμασας, τίني ἔσται; Οὕτως ὁ θησαυρίζων⁹ ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.¹⁰ 21

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε¹¹ τῇ 22
ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε: μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε.¹² Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν 23
τῆς τροφῆς,¹³ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.¹⁴ Κατανοήσατε¹⁵ τοὺς κόρακας,¹⁶ ὅτι 24
οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν,¹⁷ οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον¹⁸ οὐδὲ ἀποθήκη,² καὶ ὁ
θεὸς τρέφει¹⁹ αὐτούς: πόσῳ²⁰ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε²¹ τῶν πετεινῶν; Τίς δὲ ἐξ 25
ὑμῶν μεριμνῶν¹¹ δύναται προσθεῖναι²³ ἐπὶ τὴν ἡλικίαν²⁴ αὐτοῦ πῆχυν²⁵ ἓνα; Εἰ 26

¹ καθαιρέω, take down, pull down. ² ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. ³ γέννημα, τος, τό, offspring, child. ⁴ κεῖμαι, lie, be laid. ⁵ ἀναπαύω, refresh, take rest. ⁶ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ⁷ ἄφρων, foolish, senseless. ⁸ ἀπαιτέω, ask for, demand. ⁹ θησαυρίζω, lay up, store up. ¹⁰ πλουτέω, be rich, become rich. ¹¹ μεριμνάω, be anxious, distracted. ¹² ἐνδύω, put on, clothe. ¹³ τροφή, ης, ἡ, food, nourishment. ¹⁴ ἔνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). ¹⁵ κατανοέω, observe, understand. ¹⁶ κόραξ, ακος, ὁ, crow, raven. ¹⁷ θερίζω, reap, gather. ¹⁸ ταμεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. ¹⁹ τρέφω, make to grow, nourish. ²⁰ πόσος, how many? how great? ²¹ διαφέρω, differ, carry through. ²² πετεινόν, ου, τό, bird. ²³ προστίθημι, add, add to. ²⁴ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ²⁵ πῆχυς, εως, ὁ, cubit.

οὐν οὐτε ἐλάχιστον¹ δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;² Κατανοήσατε³ τὰ 27
 κρίνα⁴ πῶς αὐξάνει·⁵ οὐ κοπιᾷ,⁶ οὐδὲ νήθει·⁷ λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομῶν⁸ ἐν
 πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο⁹ ὥς ἐν τούτων. Εἰ δὲ τὸν χόρτον¹⁰ ἐν τῷ ἀγρῷ 28
 σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον¹¹ εἰς κλίβανον¹² βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως
 ἀμφιέννυσιν,¹³ πόσῳ¹⁴ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;¹⁵ Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί 29
 φάγητε, ἢ τί πίνητε· καὶ μὴ μετεωρίζεσθε.¹⁶ Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ 30
 κόσμου ἐπιζητεῖ·¹⁷ ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρήζετε¹⁸ τούτων. Πλὴν ζητεῖτε 31
 τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται¹⁹ ὑμῖν. Μὴ φοβοῦ, τὸ 32
 μικρὸν ποιῶνιον·²⁰ ὅτι εὐδόκησεν²¹ ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. 33
 Πωλήσατε²² τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην.²³ Ποιήσατε ἑαυτοῖς
 βαλάντια²⁴ μὴ παλαιούμενα,²⁵ θησαυρὸν²⁶ ἀνέκλειπτον²⁷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου
 κλέπτῃς²⁸ οὐκ ἐργίζει, οὐδὲ σῆς²⁹ διαφθείρει·³⁰ ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς²⁶ 34

¹ ἐλάχιστος, least, smallest. ² μεριμνάω, be anxious, distracted. ³ κατανοέω, observe, understand. ⁴ κρίνον, ου, τό, lily. ⁵ αὐξάνω, cause to grow, increase. ⁶ κοπιᾶω, toil, labor. ⁷ νήθω, spin. ⁸ Σολομῶν, ωνος, ὁ, Solomon. ⁹ περιβάλλω, put around, clothe. ¹⁰ χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. ¹¹ αὔριον, tomorrow. ¹² κλίβανος, ου, ὁ, oven, furnace. ¹³ ἀμφιέννυμι, clothe, dress. ¹⁴ πόσος, how many? how great? ¹⁵ ὀλιγόπιστος, of little faith. ¹⁶ μετεωρίζομαι, be anxious, worried. ¹⁷ ἐπιζητέω, seek for, seek after. ¹⁸ χρήζω, need, have need of. ¹⁹ προστίθημι, add, add to. ²⁰ ποιῶνιον, ου, τό, flock, little flock. ²¹ εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. ²² πωλέω, sell. ²³ ἐλεημοσύνη, ης, ἡ, alms, alms-giving. ²⁴ βαλλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ²⁵ παλαιόω, make or become old, obsolete. ²⁶ θησαυρός, οὔ, ὁ, storehouse, treasure. ²⁷ ἀνέκλειπτος, unfailing, inexhaustible. ²⁸ κλέπτῃς, ου, ὁ, thief. ²⁹ σῆς, σητός, ὁ, moth. ³⁰ διαφθείρω, destroy utterly, spoil.

ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.

Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες¹ περιεζωσμέναι,² καὶ οἱ λύχνοι³ καϊόμενοι⁴· καὶ ὑμεῖς 35

ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις⁵ τὸν κύριον ἐαυτῶν, πότε ἀναλύσῃ⁶ ἐκ τῶν

γάμων,⁷ ἵνα, ἐλθόντος καὶ κρούσαντος,⁸ εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. Μακάριοι οἱ 37

δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας·⁹ ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι

περιζώσεται² καὶ ἀνακλινεῖ¹⁰ αὐτούς, καὶ παρελθὼν¹¹ διακονήσει αὐτοῖς. Καὶ 38

ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὖρη οὕτως,

μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἥδῃ ὁ 39

οἰκοδεσπότης¹² ποία ὥρα ὁ κλέπτης¹³ ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν⁹ ἄν, καὶ οὐκ ἂν

ἀφῆκεν διορυγῆναι¹⁴ τὸν οἶκον αὐτοῦ. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι¹⁵· ὅτι ἡ 40

ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

¹ ὀσφύς, ὤος, ἡ, waist, hip. ² περιζώννυμι, gird, gird round. ³ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ⁴ καίω, burn, ignite. ⁵ προσδέχομαι, receive, wait for. ⁶ ἀναλύω, loose, depart. ⁷ γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ⁸ κρούω, knock, strike. ⁹ γρηγορέω, watch, keep watch. ¹⁰ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ¹¹ παρέρχομαι, pass by, go by. ¹² οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ¹³ κλέπτης, ου, ὁ, thief. ¹⁴ διορύσσω, break through, break in. ¹⁵ ἕτοιμος, ready, prepared.

Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ 41
 πρὸς πάντας; Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Τίς ἄρα¹ ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος² καὶ 42
 φρόνιμος,³ ὃν καταστήσει⁴ ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας⁵ αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν
 καιρῷ τὸ σιτομέτριον;⁶ Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ 43
 εὕρησει ποιοῦντα οὕτως. Ἀληθῶς⁷ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν 44
 αὐτοῦ καταστήσει⁴ αὐτόν. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, 45
 Χρονίζει⁸ ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν⁹ τοὺς παῖδας¹⁰ καὶ τὰς
 παιδίσκας,¹¹ ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι:¹² ἥξει¹³ ὁ κύριος τοῦ δούλου 46
 ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ,¹⁴ καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει¹⁵
 αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων¹⁶ θήσει. Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ 47
 γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἐτοιμάσας μὴδὲ ποιήσας πρὸς τὸ
 θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται¹⁷ πολλάς: ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν,¹⁸ 48

¹ ἄρα, so? (introduces a question). ² οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ³ φρόνιμος, prudent, wise. ⁴ καθίστημι, set, constitute. ⁵ θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. ⁶ σιτομέτριον, ου, τό, food allowance, ration. ⁷ ἀληθῶς, truly, really. ⁸ χρονίζω, spend or take time, delay. ⁹ τύπτω, smite, beat. ¹⁰ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹¹ παιδίσκη, ης, ἡ, maid, female servant. ¹² μεθύσκω, make drunk. ¹³ ἔκω, have come, am present. ¹⁴ προσδοκάω, wait for, look for. ¹⁵ διχοτομέω, cut in two, scourge severely. ¹⁶ ἀπιστος, unbelieving, faithless. ¹⁷ δέρω, beat, flay. ¹⁸ πληγή, ης, ἡ, blow, wound.

δαρήσεται¹ ὀλίγας. Παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ: καὶ
 ᾧ παρέθεντο² πολὺ, περισσότερον³ αἰτήσουσιν αὐτόν.

Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη;⁴ Βάπτισμα⁵ δὲ ἔχω 49
 βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι⁶ ἕως οὗ τελεσθῇ.⁷ Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην 51
 παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἡ διαμερισμόν.⁸ Ἔσονται 52
 γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἐνὶ διαμεμερισμένοι,⁹ τρεῖς ἐπὶ δυσὶν, καὶ δύο
 ἐπὶ τρισίν. Διαμερισθήσεται⁹ πατὴρ ἐπὶ υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί: μήτηρ ἐπὶ 53
 θυγατρί,¹⁰ καὶ θυγάτηρ¹⁰ ἐπὶ μητρὶ: πενθερά¹¹ ἐπὶ τὴν νύμφην¹² αὐτῆς, καὶ
 νύμφη¹² ἐπὶ τὴν πενθεράν¹¹ αὐτῆς. Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, Ὅταν ἴδητε τὴν 54
 νεφέλην¹³ ἀνατέλλουσαν¹⁴ ἀπὸ δυσμῶν,¹⁵ εὐθέως λέγετε, Ὁμβρος¹⁶ ἔρχεται: καὶ
 γίνεται οὕτως. Καὶ ὅταν νότον¹⁷ πνέοντα,¹⁸ λέγετε ὅτι Καύσων¹⁹ ἔσται: καὶ 55
 γίνεται. Ὑποκριταί,²⁰ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν: 56

¹ δέρω, beat, flay. ² παρατίθηναι, set before, entrust. ³ περισσός, excessive, abundant. ⁴ ἀνάπτω, kindle, set on fire. ⁵ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ⁶ συνέχω, hold fast, oppress. ⁷ τελέω, finish, fulfill. ⁸ διαμερισμός, οὗ, ὅ, division, disunity. ⁹ διαμερίζω, divide, distribute. ¹⁰ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹¹ πενθερά, ᾶς, ἡ, mother-in-law. ¹² νύμφη, ης, ἡ, bride, young woman. ¹³ νεφέλη, ης, ἡ, cloud. ¹⁴ ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise. ¹⁵ δυσμή, ἡς, ἡ, the western region. ¹⁶ ὄμβρος, ου, ὁ, shower, thunderstorm. ¹⁷ νότος, ου, ὁ, south wind, south. ¹⁸ πνέω, blow. ¹⁹ καύσων, ωνος, ὁ, burning heat, scorching heat. ²⁰ ὑποκριτής, οὔ, ὁ, hypocrite, pretender. ²¹ δοκιμάζω, prove, approve.

τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε;¹ Τί δὲ καὶ ἀφ' ἐαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ 57
 δίκαιον; Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου² σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς 58
 ἐργασίαν³ ἀπηλλάχθαι⁴ ἀπ' αὐτοῦ: μήποτε⁵ κατασύρῃ⁶ σε πρὸς τὸν κριτὴν,⁷ καὶ
 ὁ κριτής⁷ σε παραδῶ τῷ πράκτορι,⁸ καὶ ὁ πράκτωρ⁸ σε βάλῃ εἰς φυλακὴν. 59
 Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν,⁹ ἕως οὗ καὶ τὸν ἔσχατον λεπτὸν¹⁰ ἀποδῶς.

Παρήσαν¹¹ δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων,¹² 13
 ὧν τὸ αἷμα Πιλάτος ἔμιξεν¹³ μετὰ τῶν θυσιῶν¹⁴ αὐτῶν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 2
 Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι¹² οὗτοι ἀμαρτωλοὶ παρὰ πάντας
 τοὺς Γαλιλαίους¹² ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν; Οὐχί, λέγω ὑμῖν: ἀλλ' 3
 ἐὰν μὴ μετανοήτε, πάντες ὡσαύτως¹⁵ ἀπολείσθῃ. Ἡ ἐκεῖνοι οἱ δέκα¹⁶ καὶ ὀκτώ,¹⁷ 4
 ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος¹⁸ ἐν τῷ Σιλωάμ¹⁹ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι
 οὗτοι ὀφειλέται²⁰ ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν

¹ δοκιμάζω, prove, approve. ² ἀντίδικος, ου, ὁ, opponent, adversary. ³ ἐργασία, ας, ἡ, profit, business. ⁴ ἀπαλλάσσω, leave, deliver. ⁵ μήποτε, never, lest perchance. ⁶ κατασύρω, drag (away by force), drag down. ⁷ κριτής, ου, ὁ, judge. ⁸ πράκτωρ, ορος, ὁ, bailiff, constable. ⁹ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ¹⁰ λεπτόν, τό, small coin, small piece of money. ¹¹ πάρεμι, be present, have arrived. ¹² Γαλιλαῖος, Galilean. ¹³ μίγνυμι, mix, mingle. ¹⁴ θυσία, ας, ἡ, sacrifice. ¹⁵ ὡσαύτως, likewise. ¹⁶ δέκα, ten, 10. ¹⁷ ὀκτώ, eight, 8. ¹⁸ πύργος, ου, ὁ, tower, fortified structure. ¹⁹ Σιλωάμ, ὁ, Siloam. ²⁰ ὀφειλέτης, ου, ὁ, debtor, sinner.

Ἱερουσαλὴμ; Οὐχί, λέγω ὑμῖν· ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε, πάντες ὁμοίως ⁵
 ἀπολεῖσθε. Ἔλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολήν· Συκῆν¹ εἶχέν τις ἐν τῷ ⁶
 ἀμπελῶνι² αὐτοῦ πεφυτευμένην·³ καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ
 εὔρεν. Εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν,⁴ Ἰδού, τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ⁷
 ἐν τῇ συκῇ¹ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὐρίσκω· ἔκκοψον⁵ αὐτήν· ἵνα τί καὶ τὴν γῆν
 καταργεῖ;⁶ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ, Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ⁸
 ἕως ὅτου⁷ σκάψω⁸ περὶ αὐτήν, καὶ βάλω κόπρια· καὶ⁹ μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ ⁹
 μήγε,¹⁰ εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις⁵ αὐτήν.

Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασιν· καὶ ἰδοὺ, γυνὴ ἦν ¹⁰
 πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας¹¹ ἔτη δέκα¹² καὶ ὀκτώ,¹³ καὶ ἦν συγκύπτουσα,¹⁴ καὶ μὴ
 δυναμένη ἀνακύψαι¹⁵ εἰς τὸ παντελές.¹⁶ Ἰδὼν δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς ¹²
 προσεφώνησεν,¹⁷ καὶ εἶπεν αὐτῇ, Γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας¹¹ σου. Καὶ ¹³

¹ συκῆ, ἦς, ἡ, fig tree. ² ἀμπελῶν, ὠνος, ὁ, vineyard. ³ φυτεύω, plant. ⁴ ἀμπελουργός, οὗ, ὁ, vinedresser, gardener. ⁵ ἐκκόπτω, cut out, cut off. ⁶ καταργέω, make ineffective, abolish. ⁷ ὅτου, until. ⁸ σκάπτω, dig. ⁹ καὶ, and if, even if. ¹⁰ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ¹¹ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ¹² δέκα, ten, 10. ¹³ ὀκτώ, eight, 8. ¹⁴ συγκύπτω, be bent over, am bent double. ¹⁵ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ¹⁶ παντελές, completely, forever. ¹⁷ προσφωνέω, call to, summon.

ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παραχρῆμα¹ ἀνωρθώθη,² καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. ¹⁴

Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος,³ ἀγανακτῶν⁴ ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ

Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ, Ἐξ⁵ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν

ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ ¹⁵

κύριος, καὶ εἶπεν, Ὑποκριταί,⁶ ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βούν⁷

αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον⁸ ἀπὸ τῆς φάτνης,⁹ καὶ ἀπαγαγὼν¹⁰ ποτίζει;¹¹ Ταύτην δέ, ¹⁶

θυγατέρα¹² Ἀβραάμ οὔσαν, ἣν ἔδησεν ὁ Σατανᾶς, ἰδοὺ, δέκα¹³ καὶ ὀκτώ¹⁴ ἔτη,

οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ¹⁵ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; Καὶ ταῦτα ¹⁷

λέγοντος αὐτοῦ, κατησχύνοντο¹⁶ πάντες οἱ ἀντικείμενοι¹⁷ αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ

ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις¹⁸ τοῖς γινομένοις ὑπ’ αὐτοῦ.

¹ παραχρῆμα, immediately, instantly. ² ἀνωρθόω, restore, strengthen. ³ ἀρχισυνάγωγος, ου, ὁ, ruler of a synagogue. ⁴ ἀγανακτέω, be indignant, am angry. ⁵ ἕξ, six, 6. ⁶ ὑποκριτής, οὗ, ὁ, hypocrite, pretender. ⁷ βούς, ὁ, ox, cow. ⁸ ὄνος, ου, ὁ, ass, donkey. ⁹ φάτνη, ης, ἡ, manger, stall. ¹⁰ ἀπάγω, lead away, lead. ¹¹ ποτίζω, give drink to, cause to drink. ¹² θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹³ δέκα, ten, 10. ¹⁴ ὀκτώ, eight, 8. ¹⁵ δεσμός, οὗ, ὁ, chain, bond. ¹⁶ καταισχύνω, put to shame, shame. ¹⁷ ἀντίκειμαι, lie opposite, i.e. oppose. ¹⁸ ἐνδοξος, honored, glorious.

Ἔλεγεν δέ, Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ; Καὶ τίνι ὁμοιώσω¹ αὐτήν; 18

Ὅμοία ἐστὶν κόκκῳ² σινάπεως,³ ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον⁴ ἑαυτοῦ:

καὶ ἡὔξησεν,⁵ καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον⁶ μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ⁷ τοῦ οὐρανοῦ

κατεσκήνωσεν⁸ ἐν τοῖς κλάδοις⁹ αὐτοῦ. Πάλιν εἶπεν, Τίνι ὁμοιώσω¹ τὴν 20

βασιλείαν τοῦ θεοῦ; Ὅμοία ἐστὶν ζύμη,¹⁰ ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν¹¹ εἰς 21

ἄλεϋρου¹² σάτα¹³ τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη¹⁴ ὅλον. Καὶ διεπορεύετο¹⁵ κατὰ πόλεις 22

καὶ κώμας¹⁶ διδάσκων, καὶ πορείαν¹⁷ ποιούμενος εἰς Ἱερουσαλήμ. Εἶπεν δέ τις 23

αὐτῷ, Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἀγωνίζεσθε¹⁸ 24

εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς¹⁹ πύλης:²⁰ ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν,

καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.²¹ Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης²² καὶ ἀποκλείσῃ²³ τὴν 25

θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἐστάναι καὶ κρούειν²⁴ τὴν θύραν, λέγοντες, Κύριε,

κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν: καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, Οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν²⁵ ἐστέ: 26

¹ ὁμοιώω, make like, liken. ² κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ³ σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. ⁴ κῆπος, ου, ὁ, garden. ⁵ αὐξάνω, cause to grow, increase. ⁶ δένδρον, ου, τό, tree. ⁷ πετεινόν, ου, τό, bird. ⁸ κατασκήνῳ, cause to dwell, settle. ⁹ κλάδος, ου, ὁ, branch (of a tree), branch. ¹⁰ ζύμη, ης, ἡ, leaven, ferment. ¹¹ ἐγκρύπτω, hide, hide in. ¹² ἄλευρον, ου, τό, wheat flour, meal. ¹³ σάτον, ου, τό, seah (a Hebrew measure). ¹⁴ ζυμῶω, leaven, ferment. ¹⁵ διαπορεύομαι, pass across, journey through. ¹⁶ κώμη, ης, ἡ, village. ¹⁷ πορεία, ας, ἡ, journey, way. ¹⁸ ἀγωνίζομαι, contend, struggle. ¹⁹ στενός, narrow. ²⁰ πύλη, ης, ἡ, gate, porch. ²¹ ἰσχύω, be strong, able. ²² οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ²³ ἀποκλείω, close, shut. ²⁴ κρούω, knock, strike. ²⁵ πόθεν, from where? whence.

τότε ἄρξεσθε λέγειν, Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις¹
 ἡμῶν ἐδίδαξας. Καὶ ἐρεῖ, Λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν² ἐστέ· ἀπόστητε³ ἀπ' 27
 ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται⁴ τῆς ἀδικίας.⁵ Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς⁶ καὶ ὁ βρυγμὸς⁷ 28
 τῶν ὀδόντων,⁸ ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς
 προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. Καὶ ἤξουσιν⁹ 29
 ἀπὸ ἀνατολῶν¹⁰ καὶ δυσμῶν,¹¹ καὶ βορρᾶ¹² καὶ νότου,¹³ καὶ ἀνακλιθήσονται¹⁴ ἐν
 τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Καὶ ἰδοὺ, εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν 30
 πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.

Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσήλθόν τινες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, Ἔξελθε καὶ 31
 πορεύου ἐντεῦθεν,¹⁵ ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 32
 Πορευθέντες εἰπατε τῇ ἁλώπεκι¹⁶ ταύτῃ, Ἰδοὺ, ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις¹⁷
 ἐπιτελῶ¹⁸ σήμερον καὶ αὔριον,¹⁹ καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.²⁰ Πλὴν δεῖ με 33

¹ πλατεῖα, ας, ἡ, street. ² πόθεν, from where? whence. ³ ἀφίστημι, withdraw, depart. ⁴ ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. ⁵ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ⁶ κλαυθμός, οὔ, ὁ, weeping, lamentation. ⁷ βρυγμός, οὔ, ὁ, biting, gnashing of teeth. ⁸ ὀδούς, ὁ, tooth. ⁹ ἔκω, have come, am present. ¹⁰ ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. ¹¹ δυσμή, ἡς, ἡ, the western region. ¹² βορρᾶς, ᾱ, ὁ, north, north wind. ¹³ νότος, ου, ὁ, south wind, south. ¹⁴ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ¹⁵ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹⁶ ἁλώπηξ, εκος, ἡ, fox. ¹⁷ ἰασις, εως, ἡ, healing, cure. ¹⁸ ἐπιτελέω, complete, perform. ¹⁹ αὔριον, tomorrow. ²⁰ τελειόω, fill, fulfill.

σήμερον καὶ αὔριον¹ καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι: ὅτι οὐκ ἐνδέχεται² προφήτην
 ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ. Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτένουσα τοὺς 34
 προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα³ τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις⁴
 ἠθέλησα ἐπισυνάξαι⁵ τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον⁶ ὄρνις⁷ τὴν ἐαυτῆς νοσσιᾶν⁸ ὑπὸ
 τὰς πτέρυγας,⁹ καὶ οὐκ ἠθελήσατε. Ἰδού, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. 35
 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ με ἴδῃτε ἕως ἄν ἤξῃ,¹⁰ ὅτε εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ
 ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων 14
 σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι¹¹ αὐτόν. Καὶ ἰδού, 2
 ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικός¹² ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν 3
 πρὸς τοὺς νομικοὺς¹³ καὶ Φαρισαίους, λέγων, Εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ
 θεραπεύειν; Οἱ δὲ ἡσύχασαν.¹⁴ Καὶ ἐπιλαβόμενος¹⁵ ἰάσατο¹⁶ αὐτόν, καὶ 4

¹ αὔριον, tomorrow. ² ἐνδέχομαι, be possible, allow. ³ λιθοβολέω, pelt with stones, stone. ⁴ ποσάκις, how often? how often. ⁵ ἐπισυνάγω, gather, gather together. ⁶ τρόπος, οὐ, ὁ, manner, way. ⁷ ὄρνις, ἰθος, ἡ, hen, bird. ⁸ νοσσία, ἄς, ἡ, brood, brood of young birds. ⁹ πτέρυξ, υἱος, ἡ, wing. ¹⁰ ἤκω, have come, am present. ¹¹ παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ¹² ὑδρωπικός, suffering from dropsy or edema. ¹³ νομικός, pertaining to the law. ¹⁴ ἡσυχάζω, be still, be silent. ¹⁵ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ¹⁶ ἰάομαι, heal.

ἀπέλυσεν. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν, Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς¹ εἰς⁵
 φρέαρ² ἐμπεσεῖται,³ καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει⁴ αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ
 σαββάτου; Καὶ οὐκ ἴσχυσαν⁵ ἀνταποκριθῆναι⁶ αὐτῷ πρὸς ταῦτα. 6

Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων⁷ πῶς τὰς πρωτοκλισίας⁸ 7
 ἐξελέγοντο,⁹ λέγων πρὸς αὐτούς, Ὅταν κληθῇς ὑπὸ τινος εἰς γάμους,¹⁰ μὴ 8
 κατακλιθῇς¹¹ εἰς τὴν πρωτοκλισίαν·⁸ μήποτε¹² ἐντιμότερός¹³ σου ἢ κεκλημένος
 ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι, Δὸς τούτῳ τόπον· καὶ 9
 τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης¹⁴ τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.¹⁵ Ἀλλ' ὅταν κληθῇς, 10
 πορευθεὶς ἀνάπεσε¹⁶ εἰς τὸν ἔσχατον τόπον· ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε, εἴπῃ
 σοι, Φίλε,¹⁷ προσανάβηθι¹⁸ ἀνώτερον·¹⁹ τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν
 συνανακειμένων²⁰ σοι. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν²¹ ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται,²² καὶ ὁ 11

¹ βοῦς, ὁ, ox, cow. ² φρέαρ, ὅς, τό, well, pit. ³ ἐμπίπτω, fall into, fall in. ⁴ ἀνασπάω, draw up, pull up. ⁵ ἰσχύω, be strong, able. ⁶ ἀνταποκρίνομαι, answer again, contradict. ⁷ ἐπέχω, hold fast, hold toward. ⁸ πρωτοκλισία, ας, ἡ, chief place. ⁹ ἐκλέγομαι, choose, elect. ¹⁰ γάμος, οὐ, ὁ, marriage, wedding. ¹¹ κατακλίνω, make to lie down, recline. ¹² μήποτε, never, lest perchance. ¹³ ἐντιμος, valued, precious. ¹⁴ αἰσχύνῃ, ης, ἡ, shame. ¹⁵ κατέχω, hold back, hold fast. ¹⁶ ἀνατίπτω, recline, lie down. ¹⁷ φίλος, οὐ, ὁ, loving, friend. ¹⁸ προσαναβαίνω, go up, move up. ¹⁹ ἀνώτερον, higher, more honorable place. ²⁰ συνανάκειμαι, recline at table with. ²¹ ὑψόω, lift up, exalt. ²² ταπεινῶω, humble, humiliate.

ταπεινῶν¹ ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.²

Ἔλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, Ὅταν ποιῇς ἄριστον³ ἢ δεῖπνον,⁴ μὴ φώνει 12

τοὺς φίλους⁵ σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς⁶ σου, μηδὲ

γείτονας⁷ πλουσίους·⁸ μήποτε⁹ καὶ αὐτοὶ σε ἀντικαλέσωσιν,¹⁰ καὶ γένηταί σοι

ἀνταπόδομα.¹¹ Ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν,¹² κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους,¹³ χωλούς,¹⁴ 13

τυφλοὺς· καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί¹⁵ σοι· 14

ἀνταποδοθήσεται¹⁵ γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

Ἀκούσας δὲ τις τῶν συνανακειμένων¹⁶ ταῦτα εἶπεν αὐτῷ, Μακάριος, ὃς φάγεται 15

ἄριστον³ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπός τις ἐποίησεν 16

δεῖπνον⁴ μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλούς· καὶ ἀπέστειλεν τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ 17

τοῦ δεῖπνου⁴ εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἔτοιμά¹⁷ ἔστιν πάντα. 18

¹ταπεινῶ, humble, humiliate. ²ὑψώ, lift up, exalt. ³ἄριστον, ου, τό, breakfast. ⁴δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ⁵φίλος, ου, ό, loving, friend. ⁶συγγενής, kindred, relative. ⁷γείτων, ονος, ό, neighbor. ⁸πλούσιος, rich. ⁹μήποτε, never, lest perchance. ¹⁰ἀντικαλέω, invite in return. ¹¹ἀνταπόδομα, τος, τό, repayment, reward. ¹²δοχή, ῆς, ῆ, reception, banquet. ¹³ἀνάπηρος, crippled, maimed. ¹⁴χωλός, lame, deprived of a foot. ¹⁵ἀνταποδίδωμι, recompense, repay. ¹⁶συνανάκειμαι, recline at table with. ¹⁷ἔτοιμος, ready, prepared.

Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι¹ πάντες. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, Ἀγρὸν
 ἡγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην² ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν: ἐρωτῶ σε, ἔχε με
 παρητημένον.¹ Καὶ ἕτερος εἶπεν, Ζεύγη³ βοῶν⁴ ἡγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι 19
 δοκιμάσαι⁵ αὐτά: ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.¹ Καὶ ἕτερος εἶπεν, Γυναῖκα 20
 ἔγημα,⁶ καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος 21
 ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς⁷ ὁ οἰκοδεσπότης⁸ εἶπεν τῷ
 δούλῳ αὐτοῦ, Ἔξελθε ταχέως⁹ εἰς τὰς πλατείας¹⁰ καὶ ῥύμας¹¹ τῆς πόλεως, καὶ
 τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους¹² καὶ χωλοὺς¹³ καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε¹⁴ ὧδε. Καὶ 22
 εἶπεν ὁ δοῦλος, Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας,¹⁵ καὶ ἔτι τόπος ἐστίν. Καὶ εἶπεν ὁ 23
 κύριος πρὸς τὸν δοῦλον, Ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς,¹⁶ καὶ ἀνάγκασον¹⁷
 εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ¹⁸ ὁ οἶκός μου. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν 24
 ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται¹⁹ μου τοῦ δείπνου.²⁰ Πολλοὶ γάρ εἰσιν

¹ παραιτέομαι, make excuse, refuse. ² ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. ³ ζεύγος, οὗς, τό, yoke, team. ⁴ βοῦς, ὁ, ox, cow. ⁵ δοκιμάζω, prove, approve. ⁶ γαμέω, marry. ⁷ ὀργίζω, irritate, provoke. ⁸ οἰκοδεσπότης, οὗ, ὁ, householder, head of a household. ⁹ ταχέως, quickly, soon. ¹⁰ πλατεία, ας, ἡ, street. ¹¹ ῥύμη, ης, ἡ, narrow street, lane. ¹² ἀνάπηρος, crippled, maimed. ¹³ χωλός, lame, deprived of a foot. ¹⁴ εἰσάγω, lead in, bring in. ¹⁵ ἐπιτάσσω, command, give order. ¹⁶ φραγμός, οὗ, ὁ, wall, fence. ¹⁷ ἀναγκάζω, force, compel. ¹⁸ γεμίζω, fill, load. ¹⁹ γεύομαι, taste, experience. ²⁰ δεῖπνον, οὗ, τό, supper, dinner.

κλητοί,¹ ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.²

Συνεπορεύοντο³ δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ στραφεὶς⁴ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Εἴ τις 25

ἔρχεται πρὸς με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν

γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφούς, καὶ τὰς ἀδελφάς,⁵ ἔτι δὲ καὶ τὴν

ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου μαθητὴς εἶναι. Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει⁶ τὸν 27

σταυρὸν⁷ αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναί μου μαθητὴς. Τίς γὰρ 28

ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον⁸ οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει⁹ τὴν

δαπάνην,¹⁰ εἰ ἔχει τὰ εἰς ἀπαρτισμόν;¹¹ Ἵνα μήποτε,¹² θέντος αὐτοῦ θεμέλιον¹³ 29

καὶ μὴ ἰσχύοντος¹⁴ ἐκτελέσαι,¹⁵ πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίξιν¹⁶

αὐτῷ, λέγοντες, ὅτι Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν¹⁴ 30

ἐκτελέσαι.¹⁵ Ἡ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν¹⁷ ἐτέρῳ βασιλεῖ εἰς 31

πόλεμον¹⁸ οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλευέται¹⁹ εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα²⁰ χιλιάσιν

¹ κλητός, called, summoned. ² ἐκλεκτός, chosen, elect. ³ συνεπορεύομαι, come together, travel with. ⁴ στρέφω, turn, am converted. ⁵ ἀδελφή, ἥς, ἡ, sister. ⁶ βαστάζω, bear, carry. ⁷ σταυρός, οὗ, ὁ, cross. ⁸ πύργος, ου, ὁ, tower, fortified structure. ⁹ ψηφίζω, count up, calculate. ¹⁰ δαπάνη, ης, ἡ, cost, expense. ¹¹ ἀπαρτισμός, οὗ, ὁ, completion, perfection. ¹² μήποτε, never, lest perchance. ¹³ θεμέλιος, ου, ὁ, foundation. ¹⁴ ἰσχύω, be strong, able. ¹⁵ ἐκτελέω, finish, complete. ¹⁶ ἐμπαίζω, mock. ¹⁷ συμβάλλω, discuss, consider. ¹⁸ πόλεμος, ου, ὁ, war, battle. ¹⁹ βουλεύω, deliberate, take counsel. ²⁰ δέκα, ten, 10. ²¹ χιλιάς, ἄδος, ἡ, thousand.

ἀπαντῆσαι¹ τῷ μετὰ εἴκοσι² χιλιάδων³ ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; Εἰ δὲ μήγε,⁴ ἔτι 32
 πόρρω⁵ αὐτοῦ ὄντος, πρεσβείαν⁶ ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην. Οὕτως 33
 οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται⁷ πᾶσιν τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ
 δύναταί μου εἶναι μαθητής. Καλὸν τὸ ἄλας⁸: ἐὰν δὲ τὸ ἄλας⁸ μωρανθῇ,⁹ ἐν τίνι 34
 ἄρτυθῇσεται;¹⁰ Οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν¹¹ εὖθετόν¹² ἔστιν: ἔξω βάλλουσιν 35
 αὐτό. Ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν ἀκούετω.

Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι¹³ καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, ἀκούειν αὐτοῦ. 15

Καὶ διεγόγγυζον¹⁴ οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι Οὗτος
 ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται,¹⁵ καὶ συνεσθίει¹⁶ αὐτοῖς.

¹ ἀπαντάω, meet, encounter. ² εἴκοσι, twenty, 20. ³ χιλιάς, ἄδος, ἡ, thousand. ⁴ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ⁵ πόρρω, far (away), far. ⁶ πρεσβεία, ας, ἡ, ambassador, embassy. ⁷ ἀποτάσσομαι, set apart, take leave of. ⁸ ἄλας, ατος, τό, salt. ⁹ μωραίνω, make foolish, make tasteless. ¹⁰ ἄρτύω, season, make salty. ¹¹ κοπρία, ας, ἡ, manure pile, manure. ¹² εὖθετος, useful, fit. ¹³ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ¹⁴ διαγογγύζω, complain, grumble. ¹⁵ προσδέχομαι, receive, wait for. ¹⁶ συνεσθίω, eat with.

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων, Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν 3
 ἔχων ἑκατὸν¹ πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει² τὰ
 ἐνενήκοντα ἐννέα³ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὑρῇ αὐτό;
 Καὶ εὐρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους⁴ αὐτοῦ χαίρων. Καὶ ἔλθων εἰς τὸν οἶκον, 5
 συγκαλεῖ⁵ τοὺς φίλους⁶ καὶ τοὺς γείτονας,⁷ λέγων αὐτοῖς, Συγχαρήτε⁸ μοι, ὅτι
 εὑρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ 7
 οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα³ δικαίοις,
 οἳτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν μετανοίας.⁹

Ἡ τίς γυνὴ δραχμὰς¹⁰ ἔχουσα δέκα,¹¹ ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν¹⁰ μίαν, οὐχὶ ἅπτει 8
 λύχνον,¹² καὶ σαροῖ¹³ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς¹⁴ ἕως ὅτου¹⁵ εὑρῇ; Καὶ 9
 εὐροῦσα συγκαλεῖται⁵ τὰς φίλας⁶ καὶ τὰς γείτονας,⁷ λέγουσα, Συγχαρήτε⁸ μοι,
 ὅτι εὑρον τὴν δραχμὴν¹⁰ ἣν ἀπώλεσα. Οὕτως, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον 10

¹ ἑκατόν, hundred, 100. ² καταλείπω, leave, leave behind. ³ ἐννέα, nine, 9. ⁴ ὤμος, ου, ὁ, shoulder. ⁵ συγκαλέω, call together. ⁶ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁷ γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ⁸ συγχαίρω, rejoice with. ⁹ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ¹⁰ δραχμή, ἥς, ἡ, drachma, coin. ¹¹ δέκα, ten, 10. ¹² λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ¹³ σαρῶω, sweep, sweep using a broom. ¹⁴ ἐπιμελῶς, carefully, diligently. ¹⁵ ὅτου, until.

τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

Εἶπεν δέ, Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς· καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος¹ αὐτῶν τῷ πατρί, 11

Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον² μέρος τῆς οὐσίας.³ Καὶ διείλεν⁴ αὐτοῖς τὸν βίον.⁵ 13

Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος¹ υἱὸς ἀπεδήμησεν⁶
εἰς χώραν⁷ μακράν,⁸ καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν⁹ τὴν οὐσίαν³ αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.¹⁰ 14

Δαπανήσαντος¹¹ δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς¹² ἰσχυρὸς¹³ κατὰ τὴν χώραν⁷
ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.¹⁴ Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη¹⁵ ἐνὶ τῶν 15

πολιτῶν¹⁶ τῆς χώρας⁷ ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ

βόσκειν¹⁷ χοίρους.¹⁸ Καὶ ἐπεθύμει¹⁹ γεμίσαι²⁰ τὴν κοιλίαν²¹ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν 16

κερατίων²² ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι·¹⁸ καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν 17

εἶπεν, Πόσοι²³ μίσθιοι²⁴ τοῦ πατρὸς μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ¹²

¹ νέος, new, young. ² ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ³ οὐσία, ας, ἡ, property, estate. ⁴ διαίρῃω, distribute, divide. ⁵ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ⁶ ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. ⁷ χώρα, ας, ἡ, land, region. ⁸ μακρός, long, far distant. ⁹ διασκορπίζω, scatter, separate. ¹⁰ ἀσώτως, wastefully, recklessly. ¹¹ δαπανάω, spend, spend freely. ¹² λιμός, οὔ, ὁ, hunger, famine. ¹³ ἰσχυρός, strong, mighty. ¹⁴ ὑστερέω, lack, need. ¹⁵ κολλάω, glue, cleave. ¹⁶ πολίτης, ου, ὁ, citizen. ¹⁷ βόσκω, feed. ¹⁸ χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. ¹⁹ ἐπιθυμέω, desire, long for. ²⁰ γεμίζω, fill, load. ²¹ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ²² κεράτιον, ου, τό, carob pods, husk of the carob. ²³ πόσος, how many? how great? ²⁴ μίσθιος, ου, ὁ, day laborer, hired servant.

ἀπόλλυμαι· ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ, Πάτερ, 18
 ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου· καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός 19
 σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων¹ σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα 20
 αὐτοῦ. Ἦτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν² ἀπέχοντος,³ εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ
 ἐσπλαγγνίσθη,⁴ καὶ δραμῶν⁵ ἐπέπεσεν⁶ ἐπὶ τὸν τράχηλον⁷ αὐτοῦ, καὶ
 κατεφίλησεν⁸ αὐτόν. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ υἱός, Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν 21
 καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Εἶπεν δὲ ὁ πατὴρ 22
 πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, Ἐξενέγκατε⁹ τὴν στολὴν¹⁰ τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε
 αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον¹² εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα¹³ εἰς τοὺς
 πόδας· καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον¹⁴ τὸν σιτευτὸν¹⁵ θύσατε,¹⁶ καὶ φαγόντες 23
 εὐφρανθῶμεν·¹⁷ ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν·¹⁸ καὶ ἀπολωλὼς 24
 ἦν, καὶ εὗρέθη. Καὶ ἠρξάντο εὐφραίνεσθαι.¹⁷ Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος 25

¹ μίσθιος, ου, ὁ, day laborer, hired servant. ² μακράν, far away. ³ ἀπέχω, received, obtain. ⁴ σπλαγγνίζομαι, have compassion, have pity on. ⁵ τρέχω, run, exercise myself. ⁶ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ⁷ τράχηλος, ου, ὁ, neck. ⁸ καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ⁹ ἐκφέρω, carry out, bring forth. ¹⁰ στολή, ἥς, ἡ, equipment, apparel. ¹¹ ἐνδύω, put on, clothe. ¹² δακτύλιος, ου, ὁ, ring, finger ring. ¹³ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ¹⁴ μόσχος, ου, ὁ, calf. ¹⁵ σιτευτός, fattened. ¹⁶ θύω, sacrifice, kill. ¹⁷ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ¹⁸ ἀναζάω, live again, be resurrected.

ἐν ἀγρῶ: καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας¹ καὶ χορῶν.² 26

Καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παίδων,³ ἐπυνθάνετο⁴ τί εἶη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν 27

αὐτῷ ὅτι Ὁ ἀδελφός σου ἦκει:⁵ καὶ ἔθυσεν⁶ ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον⁷ τὸν

σιτευτόν,⁸ ὅτι ὑγιαίνοντα⁹ αὐτὸν ἀπέλαβεν.¹⁰ Ὁργίσθη¹¹ δέ, καὶ οὐκ ἤθελεν 28

εἰσελθεῖν: ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 29

τῷ πατρί, Ἰδοὺ, τοσαῦτα¹² ἔτη δουλεύω¹³ σοι, καὶ οὐδέποτε¹⁴ ἐντολήν σου

παρῆλθον,¹⁵ καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε¹⁴ ἔδωκας ἔριφον,¹⁶ ἵνα μετὰ τῶν φίλων¹⁷ μου

εὐφρανθῶ.¹⁸ Ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών¹⁹ σου τὸν βίον²⁰ μετὰ 30

πορνῶν²¹ ἦλθεν, ἔθυσας⁶ αὐτῷ τὸν μόσχον⁷ τὸν σιτευτόν.⁸ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, 31

Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά²² ἐστιν. Εὐφρανθήναι¹⁸ 32

δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει: ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν:²³ καὶ

ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὐρέθη.

¹ συμφωνία, ας, ἡ, music, symphony. ² χορός, οὔ, ὁ, choral dance, dancing. ³ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ⁴ πυνθάνομαι, inquire, ask. ⁵ ἔκω, have come, am present. ⁶ θύω, sacrifice, kill. ⁷ μόσχος, ου, ὁ, calf. ⁸ σιτευτός, fattened. ⁹ ὑγιαίνω, be in good health, am well. ¹⁰ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹¹ ὀργίζω, irritate, provoke. ¹² τοσούτος, so great, so much. ¹³ δουλεύω, serve, am a slave. ¹⁴ οὐδέποτε, never. ¹⁵ παρέρχομαι, pass by, go by. ¹⁶ ἔριφος, ου, ὁ, young goat, kid. ¹⁷ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹⁸ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ¹⁹ κατεσθίω, eat up, devour. ²⁰ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ²¹ πόρνη, ης, ἡ, prostitute. ²² σός, your, yours. ²³ ἀναζάω, live again, be resurrected.

Ἔλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος,¹ ὃς εἶχεν **16**
οἰκονόμον·² καὶ οὗτος διεβλήθη³ αὐτῷ ὡς διασκορπίζων⁴ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. **2**
Καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ, Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; Ἀπόδος τὸν λόγον
τῆς οἰκονομίας⁵ σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.⁶ Εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ **3**
οἰκονόμος,² Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται⁷ τὴν οἰκονομίαν⁵ ἀπ' ἐμοῦ;
Σκάπτειν⁸ οὐκ ἰσχύω,⁹ ἐπαιτεῖν¹⁰ αἰσχύνομαι.¹¹ Ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα, ὅταν **4**
μετασταθῶ¹² τῆς οἰκονομίας,⁵ δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. Καὶ **5**
προσκαλεσάμενος¹³ ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν¹⁴ τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγεν
τῷ πρώτῳ, Πόσον¹⁵ ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; Ὁ δὲ εἶπεν, Ἑκατὸν¹⁶ βάτους¹⁷ **6**
ἐλαίου.¹⁸ Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Δέξαι σου τὸ γράμμα,¹⁹ καὶ καθίσας ταχέως²⁰ γράψον
πεντήκοντα.²¹ Ἔπειτα²² ἐτέρῳ εἶπεν, Σὺ δὲ πόσον¹⁵ ὀφείλεις; Ὁ δὲ εἶπεν, **7**
Ἑκατὸν¹⁶ κόρους²³ σίτου.²⁴ Καὶ λέγει αὐτῷ, Δέξαι σου τὸ γράμμα,¹⁹ καὶ γράψον

¹ πλούσιος, rich. ² οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ³ διαβάλλω, bring charges, report. ⁴ διασκορπίζω, scatter, separate. ⁵ οἰκονομία, ας, ἡ, stewardship, administration. ⁶ οἰκονομέω, manage, administer. ⁷ ἀφαιρέω, take away, smite off. ⁸ σκάπτω, dig. ⁹ ἰσχύω, be strong, able. ¹⁰ ἐπαιτέω, beg, ask alms. ¹¹ αἰσχύνομαι, dishonor, put to shame. ¹² μεθίστημι, remove, turn away. ¹³ προσκαλέω, summon. ¹⁴ χρεωφειλέτης, ου, ὁ, debtor. ¹⁵ πόσος, how many? how great? ¹⁶ ἑκατόν, hundred, 100. ¹⁷ βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ¹⁸ ἐλαιον, ου, τό, olive oil. ¹⁹ γράμμα, τος, τό, letter, writings. ²⁰ ταχέως, quickly, soon. ²¹ πενήκοντα, fifty, 50. ²² ἔπειτα, then, after this. ²³ κόρος, ου, ὁ, measure, dry measure. ²⁴ σίτος, ου, ὁ, wheat, grain.

ὀγδοήκοντα.¹ Καὶ ἐπῆνεσεν² ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον³ τῆς ἀδικίας⁴ ὅτι φρονίμως⁵ ⁸
ἐποίησεν: ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονημώτεροι⁶ ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ
φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσίν. Καγὼ ὑμῖν λέγω, Ποιήσατε ἑαυτοῖς ⁹
φίλους⁷ ἐκ τοῦ μαμωνᾶ⁸ τῆς ἀδικίας,⁴ ἵνα, ὅταν ἐκλίπητε,⁹ δέξωνται ὑμᾶς εἰς
τὰς αἰωνίους σκηνάς.¹⁰ Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ¹¹ καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστίν, καὶ ¹⁰
ὁ ἐν ἐλαχίστῳ¹¹ ἄδικος¹² καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός¹² ἐστίν. Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ¹² ¹¹
μαμωνᾶ⁸ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν¹³ τίς ὑμῖν πιστεύσει; Καὶ εἰ ἐν τῷ ¹²
ἀλλοτρίῳ¹⁴ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον¹⁵ τίς ὑμῖν δώσει; Οὐδεὶς οἰκέτης¹⁶ ¹³
δύναται δυσὶν κυρίοις δουλεύειν:¹⁷ ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον
ἀγαπήσει: ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται,¹⁸ καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.¹⁹ Οὐ δύνασθε θεῷ
δουλεύειν¹⁷ καὶ μαμωνᾶ.⁸

¹ ὀγδοήκοντα, eighty, 80. ² ἐπαινέω, praise, commend. ³ οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ⁴ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ⁵ φρονίμως, prudently, shrewdly. ⁶ φρόνιμος, prudent, wise. ⁷ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁸ μαμωνᾶς, ᾶ, ὁ, riches, mammon. ⁹ ἐκλείπω, fail, cease. ¹⁰ σκηνή, ἡς, ἡ, tent, tabernacle. ¹¹ ἐλάχιστος, least, smallest. ¹² ἄδικος, unjust, unrighteous. ¹³ ἀληθινός, true, genuine. ¹⁴ ἀλλότριος, strange, foreign. ¹⁵ ὑμέτερος, your. ¹⁶ οἰκέτης, ου, ὁ, house servant, household servant. ¹⁷ δουλεύω, serve, am a slave. ¹⁸ ἀντέχουμαι, hold, hold fast. ¹⁹ καταφρονέω, think little of, despise.

Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροί¹ ὑπάρχοντες, καὶ 14
 ἐξεμυκτήριζον² αὐτόν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς 15
 ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν
 ἀνθρώποις ὑψηλὸν³ βδέλυγμα⁴ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως 16
 Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν
 βιάζεται.⁵ Εὐκοπώτερον⁶ δὲ ἐστὶν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν,⁷ ἢ τοῦ 17
 νόμου μίαν κεραίαν⁸ πεσεῖν. Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν⁹ 18
 ἑτέραν μοιχεύει¹⁰· καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν⁹ μοιχεύει.¹⁰

Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος,¹¹ καὶ ἐνεδιδύσκετο¹² πορφύραν¹³ καὶ βύσσον,¹⁴ 19
 εὐφραινόμενος¹⁵ καθ' ἡμέραν λαμπρῶς.¹⁶ Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος,¹⁷ 20
 ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα¹⁸ αὐτοῦ ἡλκωμένος¹⁹ καὶ ἐπιθυμῶν²⁰ 21
 χορτασθῆναι²¹ ἀπὸ τῶν ψιγίων²² τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης²³ τοῦ

¹ φιλάργυρος, fond of money, avaricious. ² ἐμυκτηρίζω, ridicule, sneer. ³ ὑψηλός, high, lofty. ⁴ βδέλυγμα, τος, τό, detestable thing, abomination. ⁵ βιάζω, use force, violence. ⁶ εὐκοπώτερον, easier. ⁷ παρέρχομαι, pass by, go by. ⁸ κεραία, ας, ἡ, projection, hook. ⁹ γαμέω, marry. ¹⁰ μοιχεύω, commit adultery. ¹¹ πλούσιος, rich. ¹² ἐνδιδύσκω, dress, put on. ¹³ πορφύρα, ας, ἡ, purple (cloth), purple garment. ¹⁴ βύσσης, ου, ἡ, fine linen, cotton. ¹⁵ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ¹⁶ λαμπρῶς, splendidly, magnificently. ¹⁷ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ¹⁸ πυλῶν, ὠνος, ὁ, vestibule, gateway. ¹⁹ ἐλκώω, afflict with sores. ²⁰ ἐπιθυμέω, desire, long for. ²¹ χορτάζω, eat until full, be filled. ²² ψιγίον, ου, τό, crumb, scrap. ²³ τράπεζα, ης, ἡ, table.

πλουσίου·¹ ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες² ἐρχόμενοι ἀπέλειχον³ τὰ ἔλκη⁴ αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ 22
 ἀποθανεῖν τὸν πτωχόν, καὶ ἀπενεχθῆναι⁵ αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν
 κόλπον⁶ Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος,¹ καὶ ἐτάφη.⁷ Καὶ ἐν τῷ ᾠδῇ⁸ 23
 ἐπάρας⁹ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις,¹⁰ ὁρᾷ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ
 μακρόθεν,¹¹ καὶ Λάζαρον¹² ἐν τοῖς κόλποις⁶ αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν, 24
 Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν¹³ με, καὶ πέμψον Λάζαρον,¹² ἵνα βάψῃ¹⁴ τὸ ἄκρον¹⁵
 τοῦ δακτύλου¹⁶ αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ¹⁷ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι
 ἐν τῇ φλογὶ¹⁹ ταύτῃ. Εἶπεν δὲ Ἀβραάμ, Τέκνον, μνήσθητι²⁰ ὅτι ἀπέλαβες²¹ σὺ 25
 τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος¹² ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὥδε
 παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι.¹⁸ Καὶ ἐπὶ πᾶσιν τούτοις, μεταξὺ²² ἡμῶν καὶ 26
 ὑμῶν χάσμα²³ μέγα ἐστήρικται,²⁴ ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι²⁵ ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς
 μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν²⁶ πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.²⁷ Εἶπεν δέ, Ἐρωτῶ οὖν 27

¹ πλούσιος, rich. ² κύων, ος, ὁ, dog. ³ ἀπολείχω, lick off, lick clean. ⁴ ἔλκος, ους, τό, wound, sore. ⁵ ἀποφέρω, carry off, bear away. ⁶ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ⁷ θάπτω, bury. ⁸ ᾠδῇ, ου, ὁ, Hades. ⁹ ἐπαίρω, lift up, raise. ¹⁰ βασάνος, ου, ἡ, torture, torment. ¹¹ μακρόθεν, from afar, afar. ¹² Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ¹³ ἐλεέω, have mercy, pity. ¹⁴ βάπτω, dip, dye. ¹⁵ ἄκρον, ου, τό, high point, boundary. ¹⁶ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ¹⁷ καταψύχω, cool off, refresh. ¹⁸ ὀδυνῶ, torment, pain. ¹⁹ φλόξ, φλογός, ἡ, flame. ²⁰ μμνήσκομαι, remember, recall. ²¹ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ²² μεταξὺ, between, after. ²³ χάσμα, τος, τό, chasm, gap. ²⁴ στηρίζω, establish, fix firmly. ²⁵ διαβαίνω, go through, cross. ²⁶ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ²⁷ διαπεράω, cross over, pass through.

σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, ἔχω γὰρ πέντε 28
 ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται¹ αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον
 τοῦτον τῆς βασάνου.² Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ, Ὑέχουσιν Μωσέα καὶ τοὺς 29
 προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν, Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν 30
 τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. Εἶπεν δὲ αὐτῷ, Εἰ 31
 Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδέ, ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ,
 πεισθήσονται.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἀνένδεκτόν³ ἐστὶν τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα·⁴ 17
 οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται. Λυσιτελεῖ⁵ αὐτῷ εἰ μύλος⁶ ὀνικός⁷ περὶκεῖται⁸ περὶ τὸν 2
 τράχηλον⁹ αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται¹⁰ εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ¹¹ ἓνα τῶν
 μικρῶν τούτων. Προσέχετε¹² ἑαυτοῖς. Ἐὰν δὲ ἁμάρτη εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, 3
 ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ. Καὶ ἐὰν ἐπτάκις¹³ τῆς ἡμέρας 4

¹ διαμαρτύρομαι, testify solemnly. ² βάσανος, ου, ή, torture, torment. ³ ἀνένδεκτος, impossible. ⁴ σκάνδαλον, ου, τό, cause of stumbling, snare. ⁵ λυσιτελέω, be better, more advantageous. ⁶ μύλος, ου, ό, mill, millstone. ⁷ ὀνικός, of or for an ass. ⁸ περίκειμαι, be around, surround. ⁹ τράχηλος, ου, ό, neck. ¹⁰ ῥίπτω, throw, cast. ¹¹ σκανδαλίζω, cause to stumble. ¹² προσέχω, take head of, attend to. ¹³ ἐπτάκις, seven times.

ἀμάρτη εἰς σέ, καὶ ἐπτάκις¹ τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ, λέγων, Μετανοῶ, ἀφήσεις
αὐτῷ.

Καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, Πρόσθε² ἡμῖν πίστιν. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Εἰ 5
ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον³ σινάπεως,⁴ ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ⁵ ταύτῃ,
Ἐκριζώθητι,⁶ καὶ φυτεύθητι⁷ ἐν τῇ θαλάσῃ· καὶ ὑπήκουσεν⁸ ἂν ὑμῖν. Τίς δὲ ἐξ 7
ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἄροτριῶντα⁹ ἢ ποιμαίνοντα,¹⁰ ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ
ἐρεῖ εὐθέως, Παρελθὼν¹¹ ἀνάπεσε·¹² ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, Ἐτοίμασον τί 8
δειπνήσω,¹³ καὶ περιζωσάμενος¹⁴ διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίνω· καὶ μετὰ
ταῦτα φάγεσαι καὶ πῖσαι σύ; Μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκεῖνῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ 9
διαταχθέντα;¹⁵ Οὐ δοκῶ. Οὕτως¹⁶ καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ 10
διαταχθέντα¹⁵ ὑμῖν, λέγετε ὅτι Δοῦλοι ἀχρεῖοί¹⁷ ἐσμεν· ὅτι ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι
πεποιήκαμεν.

¹ ἐπτάκις, seven times. ² προστίθῃμι, add, add to. ³ κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ⁴ σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. ⁵ συκάμιнос, ου, ἡ, mulberry tree, sycamore tree. ⁶ ἐκριζόω, uproot, root out. ⁷ φυτεύω, plant. ⁸ ὑπακούω, obey, listen. ⁹ ἄροτριάω, plow. ¹⁰ ποιμαίνω, shepherd, rule. ¹¹ παρέρχομαι, pass by, go by. ¹² ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹³ δειπνέω, eat, dine. ¹⁴ περιζώννυμι, gird, gird round. ¹⁵ διατάσσω, command, give orders to. ¹⁶ οὕτως, thus, so. ¹⁷ ἀχρεῖος, useless, worthless.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ 11
μέσου Σαμαρείας¹ καὶ Γαλιλαίας. Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινὰ κώμην,² 12
ἀπήντησαν³ αὐτῷ δέκα⁴ λεπροὶ⁵ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόρρωθεν⁶· καὶ αὐτοὶ ἤραν 13
φωνήν, λέγοντες, Ἰησοῦ, ἐπιστάτα,⁷ ἐλέησον⁸ ἡμᾶς. Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, 14
Πορευθέντες ἐπιδείξατε⁹ ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν
αὐτοῦς, ἐκαθαρίσθησαν. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη,¹⁰ ὑπέστρεψεν, μετὰ 15
φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν· καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας 16
αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρεῖτης.¹¹ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς 17
εἶπεν, Οὐχὶ οἱ δέκα⁴ ἐκαθαρίσθησαν; Οἱ δὲ ἐννέα¹² ποῦ; Οὐχὶ εὐρέθησαν 18
ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς¹³ οὗτος; Καὶ εἶπεν 19
αὐτῷ, Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

¹ Σαμάρεια, ας, ἡ, Samaria. ² κώμη, ης, ἡ, village. ³ ἀπαντάω, meet, encounter. ⁴ δέκα, ten, 10. ⁵ λεπρός, οὔ, ὁ, scaly, leprous. ⁶ πόρρωθεν, from a distance, at a distance. ⁷ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ⁸ ἐλέεω, have mercy, pity. ⁹ ἐπιδείκνυμι, show, prove. ¹⁰ ἰάομαι, heal. ¹¹ Σαμαρεῖτης, ου, ὁ, Samaritan. ¹² ἐννέα, nine, 9. ¹³ ἀλλογενής, οὗς, ὁ, foreigner, stranger.

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, 20

ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ

παρατηρήσεως·¹ οὐδὲ ἐροῦσιν, Ἴδου ὧδε, ἢ, Ἴδου ἐκεῖ. Ἴδου γάρ, ἡ βασιλεία τοῦ 21

θεοῦ ἐντὸς² ὑμῶν ἐστίν.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε³ μίαν τῶν 22

ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὀψεσθε. Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, Ἴδου 23

ὧδε, ἢ, Ἴδου ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθητε, μὴδὲ διώξητε. Ὡσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή⁴ ἡ 24

ἀστράπτουσα⁵ ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει,⁶ οὕτως ἔσται ὁ

υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ 25

ἀποδοκιμασθῆναι⁷ ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις 26

Νῶε,⁸ οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς θιον, ἔπινον, 27

ἐγάμου, ⁹ ἐξεγαμίζοντο, ¹⁰ ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε ⁸ εἰς τὴν κιβωτόν, ¹¹ καὶ

¹ παρατήρησις, εως, ἢ, observation, observance. ² ἐντός, inside, among. ³ ἐπιθυμέω, desire, long for. ⁴ ἀστραπή, ἡς, ἡ, lightning, brightness. ⁵ ἀστράπτω, flash, gleam. ⁶ λάμπω, shine. ⁷ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing.

⁸ Νῶε, ὁ, Noah. ⁹ γαμέω, marry. ¹⁰ ἐγαμίζω, give in marriage, marry. ¹¹ κιβωτός, οὗ, ἡ, wooden box, ark.

ἦλθεν ὁ κατακλυσμός,¹ καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. Ὅμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς 28
 ἡμέραις Λώτ:² ἦσθιον, ἔπινον, ἡγόραζον, ἐπώλουν,³ ἐφύτευον,⁴ ὠκοδόμουν: ἡ 29
 δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Λώτ² ἀπὸ Σοδόμων,⁵ ἔβρεξεν⁶ πῦρ καὶ θεῖον⁷ ἀπ' οὐρανοῦ,
 καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας: κατὰ ταῦτα ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 30
 ἀποκαλύπτεται.⁸ Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος,⁹ καὶ τὰ σκεύη 31
 αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά: καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ
 ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. Μνημονεύετε¹¹ τῆς γυναικὸς Λώτ.² Ὃς ἐὰν ζητήσῃ 32
 τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σώσαι ἀπολέσει αὐτήν: καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτὴν ζωογονήσῃ
 αὐτήν. Λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης¹³ μιᾶς: εἷς 34
 παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. Δύο ἔσονται ἀλήθουσαι¹⁴ ἐπὶ τὸ 35
 αὐτό: μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται. Καὶ ἀποκριθέντες 36
 λέγουσιν αὐτῷ, Ποῦ, κύριε; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ
 συναχθήσονται οἱ ἀετοί.¹⁵

¹ κατακλυσμός, οὐ, ὁ, flood, deluge. ² Λώτ, ὁ, Lot. ³ πωλέω, sell. ⁴ φυτεύω, plant. ⁵ Σόδομα, ὠν, τό, Sodom. ⁶ βρέχω, send rain, rain. ⁷ θεῖον, ου, τό, sulfur, brimstone. ⁸ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ⁹ δῶμα, τοσ, τό, house, housetop. ¹⁰ σκεῦος, οὐς, τό, vessel, goods (plural). ¹¹ μνημονεύω, remember, make mention of. ¹² ζωογονέω, preserve alive. ¹³ κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. ¹⁴ ἀλήθω, grind. ¹⁵ ἀετός, οὐ, ὁ, eagle, vulture.

Ἔλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ **18**

ἐκκακεῖν,¹ λέγων, Κριτὴς² τις ἦν ἐν τινὶ πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ **2**

ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος·³ χήρα⁴ δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς **3**

αὐτόν, λέγουσα, Ἐκδίκησόν⁵ με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου⁶ μου. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ **4**

χρόνον· μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, Εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ

ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι·³ διὰ γε⁷ τὸ παρέχειν⁸ μοι κόπον⁹ τὴν χήραν⁴ ταύτην, **5**

ἐκδικήσω⁵ αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑποπιᾶζῃ¹⁰ με. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, **6**

Ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς² τῆς ἀδικίας¹¹ λέγει. Ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν **7**

ἐκδίκησιν¹² τῶν ἐκλεκτῶν¹³ αὐτοῦ τῶν βοώντων¹⁴ πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ

νυκτός, καὶ μακροθυμῶν¹⁵ ἐπ' αὐτοῖς; Λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν¹² **8**

αὐτῶν ἐν τάχει.¹⁶ Πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα¹⁷ εὐρήσει τὴν πίστιν

ἐπὶ τῆς γῆς;

¹ ἐκκακέω, am faint, am weary. ² κριτής, ου, ὁ, judge. ³ ἐντρέπω, turn about, reverence. ⁴ χήρα, ας, ἡ, widow. ⁵ ἐκδικέω, vindicate, avenge. ⁶ ἀντίδικος, ου, ὁ, opponent, adversary. ⁷ γέ, indeed, at least. ⁸ παρέχω, offer, afford. ⁹ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ¹⁰ ὑπωπιᾶζω, strike in the face, treat roughly. ¹¹ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ¹² ἐκδίκησις, εως, ἡ, vengeance, vindication. ¹³ ἐκλεκτός, chosen, elect. ¹⁴ βοάω, cry aloud, shout. ¹⁵ μακροθυμέω, be patient, suffer long. ¹⁶ τάχος, ους, τό, speed, quickness. ¹⁷ ἄρα, so? (introduces a question).

Εἶπεν δὲ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶν δίκαιοι, καὶ 9
ἐξουθενούντας¹ τοὺς λοιπούς, τὴν παραβολὴν ταύτην: Ἄνθρωποι δύο 10
ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι: ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.² Ὁ 11
Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο, Ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι
οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες,³ ἄδικοι,⁴ μοιχοί,⁵ ἢ καὶ ὡς
οὗτος ὁ τελώνης.² Νηστεύω⁶ δις⁷ τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ⁸ πάντα ὅσα 12
κτῶμαι.⁹ Καὶ ὁ τελώνης² μακρόθεν¹⁰ ἐστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς 13
τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι,¹¹ ἀλλ' ἔτυπτεν¹² εἰς τὸ στήθος¹³ αὐτοῦ, λέγων, Ὁ θεός,
ἰλάσθητί¹⁴ μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν 14
οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος: ὅτι πᾶς ὁ ὑψών¹⁵ ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται,¹⁶ ὁ δὲ
ταπεινῶν¹⁶ ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.¹⁵

¹ ἐξουθενέω, despise, ignore. ² τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ³ ἄρπαξ, ravenous, rapacious. ⁴ ἄδικος, unjust, unrighteous. ⁵ μοιχός, οὐ, ὁ, adulterer. ⁶ νηστεύω, fast. ⁷ δις, twice. ⁸ ἀποδεκατόω, tithe, collect a tithe. ⁹ κτάομαι, acquire, win. ¹⁰ μακρόθεν, from afar, afar. ¹¹ ἐπαίρω, lift up, raise. ¹² τύπτω, smite, beat. ¹³ στήθος, ους, τό, breast, chest. ¹⁴ ἰλάσκομαι, propitiate, expiate. ¹⁵ ὑψόω, lift up, exalt. ¹⁶ ταπεινῶω, humble, humiliate.

Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη,¹ ἵνα αὐτῶν ἅπτηται· ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ 15
ἐπετίμησαν αὐτοῖς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος² αὐτὰ εἶπεν, Ἄφετε τὰ 16
παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με, καὶ μὴ κωλύετε³ αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ
βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἐάν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ 17
ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων, Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν 18
αἰώνιον κληρονομήσω;⁴ Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς 19
ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. Τὰς ἐντολὰς οἶδας, Μὴ μοιχεύσης,⁵ μὴ φονεύσης,⁶ μὴ 20
κλέψῃς,⁷ μὴ ψευδομαρτυρήσης,⁸ τίμα⁹ τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. Ὁ 21
δὲ εἶπεν, Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός¹⁰ μου. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ 22
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἔτι ἔν σοι λείπει:¹¹ πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον,¹² καὶ διάδος¹³
πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν¹⁴ ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο,¹⁵ ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ 23

¹ βρέφος, οὐς, τό, unborn or a newborn child, baby. ² προσκαλέω, summon. ³ κωλύω, forbid, hinder. ⁴ κληρονομέω, inherit, obtain. ⁵ μοιχεύω, commit adultery. ⁶ φονεύω, kill, murder. ⁷ κλέπτω, steal. ⁸ ψευδομαρτυρέω, bear false witness, testify falsely. ⁹ τιμάω, honor, value at a price. ¹⁰ νεότης, ἡτος, ἡ, youth, youthfulness. ¹¹ λείπω, leave, leave behind. ¹² πωλέω, sell. ¹³ διαδίδωμι, distribute, give. ¹⁴ θησαυρός, οὐ, ὁ, storehouse, treasure. ¹⁵ δεῦρο, until now, come here!

ἀκούσας ταῦτα περίλυπος¹ ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος² σφόδρα.³ Ἴδὼν δὲ αὐτὸν ὁ 24
 Ἰησοῦς περίλυπον¹ γενόμενον εἶπεν, Πῶς δυσκόλως⁴ οἱ τὰ χρήματα⁵ ἔχοντες
 εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Εὐκοπώτερον⁶ γάρ ἐστιν κάμηλον⁷ 25
 διὰ τρυμαλιᾶς⁸ ῥαφίδος⁹ εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον² εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
 εἰσελθεῖν. Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Ὁ δὲ εἶπεν, Τὰ 26
 ἀδύνατα¹⁰ παρὰ ἀνθρώποις δυνατά ἐστιν παρὰ τῷ θεῷ. Εἶπεν δὲ Πέτρος, Ἴδού, 28
 ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω 29
 ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς,¹¹ ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα, ἢ
 τέκνα, ἕνεκεν¹² τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ¹³ πολλαπλασίονα¹⁴ 30
 ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶν αἰώνιον.

¹ περίλυπος, very sad, very sorrowful. ² πλούσιος, rich. ³ σφόδρα, exceedingly, greatly. ⁴ δυσκόλως, with difficulty, hardly. ⁵ χρήμα, τος, τό, wealth, money. ⁶ εὐκοπώτερον, easier. ⁷ κάμηλος, ου, ό, camel. ⁸ τρυμαλιά, ᾶς, ἡ, hole, eye of a needle. ⁹ ῥαφίς, ἰδος, ἡ, needle. ¹⁰ ἀδύνατος, impossible, unable. ¹¹ γονεὺς, ἑως, ό, parent. ¹² ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ¹³ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹⁴ πολλαπλασίων, many times as much, many times more.

Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἴδού, ἀναβαίνομεν εἰς 31
Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται¹ πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ
υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου. Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐμπαιχθήσεται,² καὶ 32
ὕβρισθήσεται,³ καὶ ἐμπτυσθήσεται,⁴ καὶ μαστιγώσαντες⁵ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν: 33
καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνήκαν,⁶ καὶ ἦν 34
τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον⁷ ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίξειν αὐτὸν εἰς Ἱερικῶ, τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν 35
προσαιτῶν:⁸ ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου,⁹ ἐπυνθάνετο¹⁰ τί εἴη τοῦτο. 36
Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος¹¹ παρέρχεται.¹² Καὶ ἐβόησεν,¹³ 38
λέγων, Ἰησοῦ, υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν¹⁴ με. Καὶ οἱ προάγοντες¹⁵ ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα 39
σιωπήσῃ:¹⁶ αὐτὸς δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραζεν, Υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν¹⁴ με. Σταθεὶς 40
δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν¹⁷ αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν: ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ

¹ τελέω, finish, fulfill. ² ἐμπαίζω, mock. ³ ὑβρίζω, mistreat, insult. ⁴ ἐμπτύω, spit upon. ⁵ μαστιγώω, whip, lash. ⁶ συνίημι, understand, consider. ⁷ κρύπτω, conceal, hide. ⁸ προσαιτέω, beg. ⁹ διαπορεύομαι, pass across, journey through. ¹⁰ πυνθάνομαι, inquire, ask. ¹¹ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹² παρέρχομαι, pass by, go by. ¹³ βοάω, cry aloud, shout. ¹⁴ ἐλέέω, have mercy, pity. ¹⁵ προάγω, lead forth, go before. ¹⁶ σιωπάω, be silent, keep silence. ¹⁷ κελεύω, order, command.

ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων, Τί σοι θέλεις ποιήσω; Ὁ δὲ εἶπεν, Κύριε, ἵνα 41

ἀναβλέψω.¹ Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἀνάβλεψον:¹ ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. 42

Καὶ παραχρῆμα² ἀνέβλεψεν,¹ καὶ ἠκολούθει αὐτῷ, δοξάζων τὸν θεόν: καὶ πᾶς ὁ

λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον³ τῷ θεῷ.

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱεριχώ. Καὶ ἰδού, ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος 19

Ζακχαῖος,⁴ καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης,⁵ καὶ οὗτος ἦν πλούσιος.⁶ Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν 3

τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστιν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ⁷ μικρὸς ἦν.

Καὶ προδραμὼν⁸ ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομωραῖαν⁹ ἵνα ἴδῃ αὐτόν: ὅτι 4

ἐκείνης ἔμελλεν διέρχεσθαι. Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας¹ ὁ Ἰησοῦς 5

εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ζακχαῖε,⁴ σπεύσας¹⁰ κατὰβηθι: σήμερον γὰρ

ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μείναι. Καὶ σπεύσας¹⁰ κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο¹¹ αὐτόν 6

χαίρων. Καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον,¹² λέγοντες ὅτι Παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ 7

¹ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ² παραχρῆμα, immediately, instantly. ³ αἶνος, ου, ὁ, praise. ⁴ Ζακχαῖος, ου, ὁ, Zaccheus, Zacchaeus. ⁵ ἀρχιτελώνης, ου, ὁ, chief tax collector. ⁶ πλούσιος, rich. ⁷ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ⁸ προτρέχω, run ahead, outrun. ⁹ συκομωραία, ας, ἡ, sycamore tree. ¹⁰ σπεύδω, hasten, urge on. ¹¹ ὑποδέχομαι, welcome, receive. ¹² διαγογγύζω, complain, grumble.

εἰσῆλθεν καταλῦσαι.¹ Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος² εἶπεν πρὸς τὸν κύριον, Ἴδού, τὰ 8
 ἡμίση³ τῶν ὑπαρχόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς· καὶ εἴ τινός τι
 ἐσυκοφάντησα,⁴ ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.⁵ Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ὅτι 9
 Σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι⁶ καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ
 ἐστίν. Ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός. 10

Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς⁷ εἶπεν παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν 11
 εἶναι Ἱερουσαλήμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρήμα⁸ μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ
 θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.⁹ Εἶπεν οὖν, Ἄνθρωπός τις εὐγενῆς¹⁰ ἐπορεύθη εἰς χώραν¹¹ 12
 μακράν,¹² λαβεῖν ἐαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι. Καλέσας δὲ δέκα¹³ 13
 δούλους ἐαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα¹³ μνᾶς,¹⁴ καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς,
 Πραγματεύεσθε¹⁵ ἕως ἔρχομαι. Οἱ δὲ πολῖται¹⁶ αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν, καὶ 14
 ἀπέστειλαν πρεσβείαν¹⁷ ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες, Οὐ θέλομεν τοῦτον

¹ καταλύνω, destroy, lodge. ² Ζακχαῖος, ου, ὁ, Zaccheus, Zacchaeus. ³ ἡμισυς, half. ⁴ συκοφαντέω, accuse falsely, defraud. ⁵ τετραπλοῦς, four times, fourfold. ⁶ καθότι, according as, because. ⁷ προστίθημι, add, add to. ⁸ παραχρήμα, immediately, instantly. ⁹ ἀναφαίνω, bring to light, cause to appear. ¹⁰ εὐγενής, noble, high-born. ¹¹ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹² μακρός, long, far distant. ¹³ δέκα, ten, 10. ¹⁴ μνᾶ, ᾶς, ἡ, mina (Gr. monetary unit), mina. ¹⁵ πραγματεύομαι, do business, trade. ¹⁶ πολίτης, ου, ὁ, citizen. ¹⁷ πρεσβεία, ας, ἡ, ambassador, embassy.

βασιλεῦσαι¹ ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν² αὐτὸν λαβόντα τὴν 15
 βασιλείαν, καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκεν τὸ
 ἀργύριον,³ ἵνα γινῶ τίς τί διεπραγματεύσατο.⁴ Παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων, 16
 Κύριε, ἡ μνᾶ⁵ σου προσεργάσατο⁶ δέκα⁷ μνᾶς.⁵ Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εὖ,⁸ ἀγαθὲ 17
 δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ⁹ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω¹⁰ δέκα⁷
 πόλεων. Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων, Κύριε, ἡ μνᾶ⁵ σου ἐποίησεν πέντε μνᾶς.⁵ 18
 Εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ, Καὶ σὺ γίνου ἐπάνω¹⁰ πέντε πόλεων. Καὶ ἕτερος ἦλθεν, 19
 λέγων, Κύριε, ἰδοὺ, ἡ μνᾶ⁵ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην¹¹ ἐν σουδαρίῳ·¹² 21
 ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς¹³ εἶ· αἶρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ
 θερίζεις¹⁴ ὃ οὐκ ἔσπειρας. Λέγει δὲ αὐτῷ, Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, 22
 πονηρὲ δοῦλε. Ἦδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς¹³ εἰμι, αἶρων ὃ οὐκ ἔθηκα,
 καὶ θερίζων¹⁴ ὃ οὐκ ἔσπειρα· καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν³ μου ἐπὶ 23

¹ βασιλεύω, reign, rule. ² ἐπανερχομαι, return, come back again. ³ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ⁴ διαπραγματεύομαι, gain by trading, earn. ⁵ μνᾶ, ᾰς, ἡ, mina (Gr. monetary unit), mina. ⁶ προσεργάζομαι, make more, gain. ⁷ δέκα, ten, 10. ⁸ εὖ, well, well done. ⁹ ἐλάχιστος, least, smallest. ¹⁰ ἐπάνω, above, over (gen). ¹¹ ἀπόκειμαι, be laid up, put away. ¹² σουδάριον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ¹³ αὐστηρὸς, strict, exacting. ¹⁴ θερίζω, reap, gather.

τράπεζαν,¹ καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ² ἂν ἔπραξα αὐτό; Καὶ τοῖς παρεστῶσιν 24
εἶπεν, Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν,³ καὶ δότε τῷ τὰς δέκα⁴ μνᾶς³ ἔχοντι. Καὶ 25
εἶπον αὐτῷ, Κύριε, ἔχει δέκα⁴ μνᾶς.³ Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι 26
δοθήσεται: ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Πλὴν τοὺς 27
ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι⁵ ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε
ᾧδε, καὶ κατασφάζατε⁶ ἔμπροσθέν μου.

Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα. 28

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθσφαγή⁷ καὶ Βηθανίαν⁸ πρὸς τὸ ὄρος τὸ 29
καλούμενον Ἑλαιῶν,⁹ ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἰπὼν, Ὑπάγετε εἰς 30
τὴν κατέναντι¹⁰ κώμην:¹¹ ἐν ἧ εἰσπορευόμενοι¹² εὐρήσετε πῶλον¹³ δεδεμένον,
ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε¹⁴ ἀνθρώπων ἐκάθισεν: λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. Καὶ ἐάν 31

¹ τράπεζα, ης, ἡ, table. ² τόκος, ου, ὁ, interest, usury. ³ μνᾶ, ᾶς, ἡ, mina (Gr. monetary unit), mina. ⁴ δέκα, ten, 10. ⁵ βασιλεύω, reign, rule. ⁶ κατασφάζω, slay, strike down. ⁷ Βηθσφαγή, ἡ, Bethphage. ⁸ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany.

⁹ ἐλαιά, ας, ἡ, olive tree. ¹⁰ κατέναντι, over against, opposite. ¹¹ κώμη, ης, ἡ, village. ¹² εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹³ πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ¹⁴ πώποτε, ever yet, any time.

τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, Διὰ τί λύετε; οὕτως¹ ἐρεῖτε αὐτῷ ὅτι Ὁ κύριος αὐτοῦ χρειάν
 ἔχει. Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὔρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. Λυόντων δὲ 32
 αὐτῶν τὸν πῶλον,² εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, Τί λύετε τὸν πῶλον;² Οἱ 34
 δὲ εἶπον, Ὁ κύριος αὐτοῦ χρειάν ἔχει. Καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ 35
 ἐπιρρίψαντες³ ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον,² ἐπεβίβασαν⁴ τὸν Ἰησοῦν. 36
 Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, ὑπεστρώννουν⁵ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. 37
 Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει⁶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν,⁷ ἤρξαντο
 ᾄδαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν⁸ τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ
 πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, λέγοντες, 38

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνῃ ἐν οὐρανῷ, καὶ
 δόξα ἐν ὑψίστοις.⁹

¹ οὕτως, thus, so. ² πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ³ ἐπιρρίπτω, throw upon, cast upon. ⁴ ἐπιβιβάζω, put on, place upon. ⁵ ὑποστρώννῳ, spread out underneath, spread under. ⁶ κατάβασις, εως, ἡ, descent, slope. ⁷ ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ⁸ αἰνέω, praise. ⁹ ὑψιστος, highest, most high.

Καί τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτόν, Διδάσκαλε, 39
ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν 40
οὗτοι σιωπήσωσιν,¹ οἱ λίθοι κεκράζονται.

Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ, λέγων ὅτι Εἰ ἔγνων καὶ σύ, 41
καί γε² ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβῃ³ ἀπὸ
ὀφθαλμῶν σου. Ὅτι ἤξουσιν⁴ ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσιν⁵ οἱ ἐχθροί σου 43
χάρακά⁶ σοι, καὶ περικυκλώσουσιν⁷ σε, καὶ συνέξουσιν⁸ σε πάντοθεν,⁹ καὶ 44
ἐδαφιοῦσιν¹⁰ σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ
λίθῳ· ἀνθ'¹¹ ὧν οὐκ ἔγνων τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς¹² σου.

¹ σιωπάω, be silent, keep silence. ² γέ, indeed, at least. ³ κρύπτω, conceal, hide. ⁴ ἔγω, have come, am present. ⁵ περιβάλλω, put around, clothe. ⁶ χάραξ, ακος, ὁ, pointed stake, entrenchment. ⁷ περικυκλόω, surround, encircle. ⁸ συνέχω, hold fast, oppress. ⁹ πάντοθεν, on all sides, from all sides. ¹⁰ ἐδαφίζω, dash to the ground. ¹¹ ἀντί, instead of, in place of. ¹² ἐπισκοπή, ἡς, ἡ, visitation, overseeing.

Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας¹ ἐν αὐτῷ καὶ 45
 ἀγοράζοντας, λέγων αὐτοῖς, Γέγραπται, Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς ἐστίν: 46
 ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον² ληστῶν.³ Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν 47
 ἐν τῷ ἱερῷ: οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ
 πρῶτοι τοῦ λαοῦ: καὶ οὐχ εὗρισκον τὸ τί ποιήσωσιν, ὁ λαὸς γὰρ ἅπας 48
 ἐξεκρέματό⁴ αὐτοῦ ἀκούων.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ 20
 καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν⁵ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς
 πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, λέγοντες, Εἰπὲ ἡμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ 2
 ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην; Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν 3
 πρὸς αὐτούς, Ἐρωτήσω ὑμᾶς καὶ γὰρ ἓνα λόγον, καὶ εἰπατέ μοι: Τὸ βάπτισμα⁶ 4
 Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; Οἱ δὲ συνελογίσαντο⁷ πρὸς ἑαυτούς, 5

¹ πωλέω, sell. ² σπήλαιον, ου, τό, cave, den. ³ ληστής, οὗ, ὁ, robber, brigand. ⁴ ἐκρεμάννυμι, hang out, hang on. ⁵ ἐφίστημι, stand over, come upon. ⁶ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ⁷ συλλογίζομαι, reason, discuss.

λέγοντες ὅτι Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, Διὰ τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 6

Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει¹ ἡμᾶς: πεπεισμένος

γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι. Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.² Καὶ ὁ 7

Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην: Ἄνθρωπος ἐφύτευσεν³ 9

ἀμπελῶνα,⁴ καὶ ἐξέδοτο⁵ αὐτὸν γεωργοῖς,⁶ καὶ ἀπεδήμησεν⁷ χρόνους ἱκανούς: 10

καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς⁶ δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ

ἀμπελῶνος⁴ δῶσιν αὐτῷ. Οἱ δὲ γεωργοὶ⁶ δείραντες⁸ αὐτὸν ἐξαπέστειλαν⁹ κενόν.¹⁰

Καὶ προσέθετο¹¹ πέμψαι ἕτερον δοῦλον: οἱ δὲ κακείνον¹² δείραντες⁸ καὶ 11

ἀτιμάσαντες¹³ ἐξαπέστειλαν⁹ κενόν.¹⁰ Καὶ προσέθετο¹¹ πέμψαι τρίτον: οἱ δὲ καὶ 12

τούτον τραυματίσαντες¹⁴ ἐξέβαλον. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος,⁴ Τί 13

ποιήσω; Πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν: ἴσως¹⁵ τούτον ἰδόντες

¹ καταλιθάζω, stone to death, stone down. ² πόθεν, from where? whence. ³ φυτεύω, plant. ⁴ ἀμπελῶν, ὦνος, ὁ, vineyard. ⁵ ἐκδίδωμι, rent, let out for hire. ⁶ γεωργός, οὗ, ὁ, farmer, worker of the soil. ⁷ ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. ⁸ δέρω, beat, flay. ⁹ ἐξαποστέλλω, send forth. ¹⁰ κενός, empty, vain. ¹¹ προστίθημι, add, add to. ¹² κακείνος, and he, and she. ¹³ ἀτιμάζω, dishonor, disgrace. ¹⁴ τραυματίζω, wound. ¹⁵ ἴσως, perhaps, probably.

ἐντραπήσονται.¹ Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ² διελογίζοντο³ πρὸς ἑαυτούς, 14
λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος·⁴ δεῦτε,⁵ ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν
γέννηται ἡ κληρονομία.⁶ Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος,⁷ 15
ἀπέκτειναν. Τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;⁷ Ἐλεύσεται καὶ 16
ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς² τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα⁷ ἄλλοις.
Ἀκούσαντες δὲ εἶπον, Μὴ γένοιτο. Ὁ δὲ ἐμβλέψας⁸ αὐτοῖς εἶπεν, Τί οὖν ἐστιν 17
τὸ γεγραμμένον τοῦτο, Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν⁹ οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος
ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;¹⁰ Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκείνον τὸν λίθον 18
συνθλασθήσεται·¹¹ ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει¹² αὐτόν.

Καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν¹³ ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν 19
αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν
ταύτην εἶπεν. Καὶ παρατηρήσαντες¹⁴ ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους,¹⁵ 20

¹ ἐντρέπω, turn about, reverence. ² γεωργός, οὗ, ὁ, farmer, worker of the soil. ³ διαλογίζομαι, debate, reason. ⁴ κληρονόμος, ου, ὁ, heir, inheritor. ⁵ δεῦτε, come!. ⁶ κληρονομία, ας, ἡ, inheritance. ⁷ ἀμπελῶν, ὠνος, ὁ, vineyard. ⁸ ἐμβλέπω, look at, look into. ⁹ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ¹⁰ γωνία, ας, ἡ, angle, corner. ¹¹ συνθλάω, break, break in pieces. ¹² λικμάω, crush, scatter. ¹³ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹⁴ παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ¹⁵ ἐγκάθετος, ου, ὁ, hired to lie in wait, spy.

ὑποκρινομένους¹ ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται² αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ
 παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.³ Καὶ ἐπηρώτησαν 21
 αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ὀρθῶς⁴ λέγεις καὶ διδάσκεις: καὶ οὐ
 λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις. Ὑξεστιν 22
 ἡμῖν Καίσαρι⁵ φόρον⁶ δοῦναι, ἢ οὐ; Κατανοήσας⁷ δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν,⁸ 23
 εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί με πειράζετε; Ἐπιδείξατέ⁹ μοι δηνάριον:¹⁰ τίνος ἔχει 24
 εἰκόνα¹¹ καὶ ἐπιγραφήν;¹² Ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, Καίσαρος.⁵ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, 25
 Ἀπόδοτε τοίνυν¹³ τὰ Καίσαρος⁵ Καίσαρι,⁵ καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. Καὶ οὐκ 26
 ἴσχυσαν¹⁴ ἐπιλαβέσθαι² αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον¹⁵ τοῦ λαοῦ: καὶ θαυμάσαντες
 ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει¹⁶ αὐτοῦ, ἐσίγησαν.¹⁷

¹ ὑποκρίνομαι, pretend, make believe. ² ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ³ ἡγεμών, ὄνος, ὁ, governor, leader. ⁴ ὀρθῶς, rightly, correctly. ⁵ Καίσαρ, ος, ὁ, Caesar. ⁶ φόρος, ου, ὁ, tribute, tax. ⁷ κατανοέω, observe, understand.
⁸ πανουργία, ας, ἡ, cleverness, craftiness. Trickery. ⁹ ἐπιδείκνυμι, show, prove. ¹⁰ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ¹¹ εἰκών, ὄνος, ἡ, image, likeness. ¹² ἐπιγραφή, ἡς, ἡ, inscription, title. ¹³ τοίνυν, accordingly, therefore. ¹⁴ ἰσχύω, be strong, able. ¹⁵ ἐναντίον, in the sight of, before. ¹⁶ ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ¹⁷ σιγάω, be silent, become silent.

Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων,¹ οἱ ἀντιλέγοντες² ἀνάστασιν μὴ εἶναι, 27
 ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, Ἐάν τινος 28
 ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος³ ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ
 ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ⁴ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. Ἑπτὰ 29
 οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν: καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν ἄτεκνος;³ καὶ 30
 ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος.³ Καὶ ὁ τρίτος 31
 ἔλαβεν αὐτὴν ὡσαύτως.⁵ Ὡσαύτως⁵ δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ: οὐ κατέλιπον⁶ τέκνα, καὶ
 ἀπέθανον. Ὑστερον⁷ δὲ πάντων ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, 32
 τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; Οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. Καὶ ἀποκριθεὶς 34
 εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν⁸ καὶ ἐγκαμίσκονται:
 οἱ δὲ καταξιωθέντες¹⁰ τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν¹¹ καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ 35
 νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν⁸ οὔτε ἐγκαμίζονται:¹² οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται: 36
 ἰσάγγελοι¹³ γάρ εἰσιν, καὶ υἱοὶ εἰσιν τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. Ὅτι 37

¹ Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. ² ἀντιλέγω, speak against, oppose. ³ ἄτεκνος, childless. ⁴ ἐξανίστημι, raise up, rise up. ⁵ ὡσαύτως, likewise. ⁶ καταλείπω, leave, leave behind. ⁷ ὕστερον, lastly, afterward. ⁸ γαμέω, marry. ⁹ ἐγκαμίσκω, give in marriage. ¹⁰ καταξιόω, consider worthy, deem worthy. ¹¹ τυγχάνω, obtain, happen. ¹² ἐγκαμίζω, give in marriage, marry. ¹³ ἰσάγγελος, like an angel, like the angels.

δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν¹ ἐπὶ τῆς βάτου,² ὡς λέγει, Κύριον
 τὸν θεὸν Ἀβραάμ καὶ τὸν θεὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν θεὸν Ἰακώβ. Θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν 38
 νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. Ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν 39
 γραμματέων εἶπον, Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. Οὐκέτι δὲ ἐτόλμων³ ἐπερωτᾶν 40
 αὐτὸν οὐδέν.

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Πῶς λέγουσιν τὸν χριστὸν υἱὸν Δαυὶδ εἶναι; Καὶ αὐτὸς 41
 Δαυὶδ λέγει ἐν βίβλῳ⁴ ψαλμῶν,⁵ Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ
 δεξιῶν μου, ἕως ἄν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον⁶ τῶν ποδῶν σου. Δαυὶδ οὖν 43
 κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;

Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Προσέχετε⁷ ἀπὸ τῶν 45
 γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς,⁸ καὶ φιλοῦντων⁹ ἁσπασμοὺς

¹ μνηνύω, make known, report. ² βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ³ τολμάω, dare, endure. ⁴ βίβλος, ου, ἡ, book, scroll. ⁵ ψαλμός, οὔ, ὁ, song of praise, psalm. ⁶ ὑποπόδιον, ου, τό, footstool. ⁷ προσέχω, take head of, attend to. ⁸ στολή, ἡς, ἡ, equipment, apparel. ⁹ φιλέω, love, kiss. ¹⁰ ἁσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation.

ἐν ταῖς ἀγοραῖς,¹ καὶ πρωτοκαθεδρίας² ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας³
ἐν τοῖς δείπνοις·⁴ οἱ κατεσθίουσιν⁵ τὰς οἰκίας τῶν χρηρῶν,⁶ καὶ προφάσει⁷ μακρὰ⁸ ⁴⁷
προσεύχονται. Οὗτοι λήψονται περισσότερον⁹ κρίμα.¹⁰

Ἀναβλέψας¹¹ δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα¹² αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον¹³ **21**
πλουσίους·¹⁴ εἶδεν δὲ τινα καὶ χήραν⁶ πενιχρὰν¹⁵ βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά,¹⁶ **2**
καὶ εἶπεν, Ἀληθῶς¹⁷ λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα⁶ ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων
ἔβαλεν· ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα¹² **4**
τοῦ θεοῦ· αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος¹⁸ αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον¹⁹ ὃν εἶχεν
ἔβαλεν.

¹ ἀγορά, ᾰς, ἡ, marketplace, place of assembly. ² πρωτοκαθεδρία, ᾰς, ἡ, chief seat, seat of honor. ³ πρωτοκλισία, ᾰς, ἡ, chief place. ⁴ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ⁵ κατεσθίω, eat up, devour. ⁶ χήρα, ᾰς, ἡ, widow. ⁷ πρόφασις, εως, ἡ, pretense, pretext. ⁸ μακρός, long, far distant. ⁹ περισσός, excessive, abundant. ¹⁰ κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. ¹¹ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ¹² δῶρον, ου, τό, gift, present. ¹³ γαζοφυλάκιον, ου, τό, treasury. ¹⁴ πλούσιος, rich. ¹⁵ πενιχρός, poor, needy. ¹⁶ λεπτόν, τό, small coin, small piece of money. ¹⁷ ἀληθῶς, truly, really. ¹⁸ ὑστέρημα, τος, τό, that which is lacking, need. ¹⁹ βίος, ου, ὁ, life, manner of life.

Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασιν¹ 5
κεκόσμηται,² εἶπεν, Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ 6
ἀφελήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται.³ Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτόν, 7
λέγοντες, Διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; Καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ
ταῦτα γίνεσθαι; Ὁ δὲ εἶπεν, Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε: πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται 8
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι Ἐγὼ εἰμι: καί, Ὁ καιρὸς ἤγγικεν, μὴ οὖν
πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους⁴ καὶ ἀκαταστασίας,⁵ μὴ 9
πτοηθῆτε:⁶ δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.

Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν: 10
σεισμοί⁷ τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ λιμοὶ⁸ καὶ λοιμοὶ⁹ ἔσονται, φόβητρά¹⁰ τε
καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μέγала ἔσται. Πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν¹¹ 12
ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ

¹ ἀνάθημα, τος, τό, votive offering. ² κοσμέω, adorn, put into order. ³ καταλύω, destroy, lodge. ⁴ πόλεμος, ου, ό, war, battle. ⁵ ἀκαταστασία, ας, ή, disturbance, disorder. ⁶ πτοέω, terrify, scare. ⁷ σεισμός, οὔ, ό, earthquake, storm. ⁸ λιμός, οὔ, ό, hunger, famine. ⁹ λοιμός, οὔ, ό, pestilence, plague. ¹⁰ φόβητρον, ου, τό, terrible sight, horror. ¹¹ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon.

φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας,¹ ἕνεκεν² τοῦ ὀνόματός μου. 13
 Ἀποβήσεται³ δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον.⁴ Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ 14
 προμελετᾶν⁵ ἀπολογηθῆναι·⁶ ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἥ οὐ 15
 δυνήσονται ἀντειπεῖν⁷ οὐδὲ ἀντιστῆναι⁸ πάντες οἱ ἀντικείμενοι⁹ ὑμῖν. 16
 Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων¹⁰ καὶ συγγενῶν¹¹ καὶ φίλων¹² καὶ ἀδελφῶν,
 καὶ θανατώσουσιν¹³ ἐξ ὑμῶν. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά 17
 μου. Καὶ θριῖς¹⁴ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν 18
 κτήσασθε¹⁵ τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην¹⁶ ὑπὸ στρατοπέδων¹⁷ τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε 20
 ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις¹⁸ αὐτῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν¹⁹ εἰς τὰ ὄρη: 21
 καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρεῖτωσαν·²⁰ καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις²¹ μὴ

¹ ἡγεμόνων, ὄνος, ὁ, governor, leader. ² ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ³ ἀποβαίνω, get out, go away. ⁴ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. ⁵ προμελετάω, practice beforehand, prepare. ⁶ ἀπολογέομαι, defend one's self, give a defense. ⁷ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ⁸ ἀνθίστημι, resist, oppose. ⁹ ἀντίκειμαι, lie opposite, i.e. oppose. ¹⁰ γονεὺς, ἑως, ὁ, parent. ¹¹ συγγενής, kindred, relative. ¹² φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹³ θανατώω, put to death, subdue. ¹⁴ θριῖς, τριχός, ἡ, hair. ¹⁵ κτάομαι, acquire, win. ¹⁶ κυκλόω, encircle, surround. ¹⁷ στρατόπεδον, ου, τό, legion, army. ¹⁸ ἐρήμωσις, ἑως, ἡ, desolation, devastation. ¹⁹ φεύγω, flee, escape. ²⁰ ἐκχωρέω, go out, leave. ²¹ χώρα, ας, ἡ, land, region.

εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν. Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως¹ αὐταί εἰσιν, τοῦ πλησθῆναι² 22
 πάντα τὰ γεγραμμένα. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ³ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις⁴ 23
 ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις: ἔσται γὰρ ἀνάγκη⁵ μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ
 λαῷ τούτῳ. Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας,⁶ καὶ αἰχμαλωτισθήσονται⁷ εἰς 24
 πάντα τὰ ἔθνη: καὶ Ἰερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη⁸ ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι
 πληρωθῶσιν καιροὶ ἐθνῶν. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ⁹ καὶ ἄστροις,¹⁰ 25
 καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχή¹¹ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ,¹² ἡχούσης¹³ θαλάσσης καὶ σάλου,¹⁴ 26
 ἀποψυχόντων¹⁵ ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας¹⁶ τῶν ἐπερχομένων¹⁷ τῇ
 οἰκουμένῃ:¹⁸ αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.¹⁹ Καὶ τότε ὄψονται 27
 τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ²⁰ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης
 πολλῆς. Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε²¹ καὶ ἐπάρατε²² τὰς 28
 κεφαλὰς ὑμῶν: διότι²³ ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις²⁴ ὑμῶν.

¹ ἐκδίκησις, εως, ἡ, vengeance, vindication. ² πλήθω, fill. ³ γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. ⁴ θηλάζω, suckle, nurse. ⁵ ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. ⁶ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ⁷ αἰχμαλωτίζω, take or lead captive, take captive. ⁸ πατέω, tread or tread under foot, tread. ⁹ σελήνη, ης, ἡ, moon. ¹⁰ ἄστρον, ου, τό, star. ¹¹ συνοχή, ης, ἡ, dismay, anguish. ¹² ἀπορία, ας, ἡ, perplexity, anxiety. ¹³ ἡχέω, sound, ring out. ¹⁴ σάλος, ου, ό, surge, wave. ¹⁵ ἀποψύχω, faint, breathe out life. ¹⁶ προσδοκία, ας, ἡ, expectation, waiting. ¹⁷ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ¹⁸ οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. ¹⁹ σαλεύω, shake, excite. ²⁰ νεφέλη, ης, ἡ, cloud. ²¹ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ²² ἐπαίρω, lift up, raise. ²³ διότι, because, on this account. ²⁴ ἀπολύτρωσις, εως, ἡ, redemption, deliverance.

Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς, Ἴδετε τὴν συκῆν¹ καὶ πάντα τὰ δένδρα:² ὅταν 29
 προβάλωσιν³ ἤδη, βλέποντες ἅφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος⁴
 ἐστίν. Οὕτως⁵ καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν 31
 ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ⁶ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν 32
 πάντα γένηται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται,⁶ οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ 33
 παρέλθωσιν.⁶

Προσέχετε⁷ δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε⁸ βαρηθῶσιν⁹ ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ¹⁰ καὶ 34
 μέθῃ¹¹ καὶ μερίμναις¹² βιωτικαῖς,¹³ καὶ αἰφνίδιος¹⁴ ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ¹⁵ ἡ ἡμέρα
 ἐκείνη: ὥς παγίς¹⁶ γὰρ ἐπελεύσεται¹⁷ ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ 35
 πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. Ἀγρυπνεῖτε¹⁸ οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι,¹⁹ ἵνα 36
 καταξιώθῃτε²⁰ ἐκφυγεῖν²¹ πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι

¹ συκῆ, ἦς, ἡ, fig tree. ² δένδρον, ου, τό, tree. ³ προβάλλω, put forward, put out. ⁴ θέρος, ους, τό, summer. ⁵ οὕτως, thus, so. ⁶ παρέρχομαι, pass by, go by. ⁷ προσέχω, take head of, attend to. ⁸ μήποτε, never, lest perchance. ⁹ βαρέω, burden, weigh down. ¹⁰ κραιπάλῃ, ἡς, ἡ, drinking bout, drunken dissipation. ¹¹ μέθῃ, ἡς, ἡ, drunkenness. ¹² μερίμνα, ἡς, ἡ, care, anxiety. ¹³ βιωτικός, matter of daily life, life. ¹⁴ αἰφνίδιος, sudden, unexpected. ¹⁵ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹⁶ παγίς, ἰδος, ἡ, trap, snare. ¹⁷ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ¹⁸ ἀγρυπνέω, sleepless, watchful. ¹⁹ δεόμεαι, ask, request. ²⁰ καταξιώω, consider worthy, deem worthy. ²¹ ἐκφεύγω, flee away, flee out.

ἐμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων· τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ἠϋλίζετο¹ εἰς 37

τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἑλαιῶν.² Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθρίζεν³ πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ 38

ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

Ἦγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ⁴ τῶν ἀζύμων,⁵ ἡ λεγομένη Πάσχα.⁶ Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς 22

καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν⁷ αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

Εἰσῆλθεν δὲ Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην,⁸ ὄντα ἐκ τοῦ 3

ἀριθμοῦ⁹ τῶν δώδεκα. Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησεν¹⁰ τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ 4

στρατηγοῖς¹¹ τὸ πῶς αὐτὸν παραδῶ αὐτοῖς. Καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο¹² 5

αὐτῷ ἀργύριον¹³ δοῦναι. Καὶ ἐξωμολόγησεν¹⁴ καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν¹⁵ τοῦ 6

¹ ἀυλίζομαι, spend the night, lodge. ² ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ³ ὠρθρίζω, rise early in the morning, rise early. ⁴ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁵ ἄζυμος, unleavened, paschal feast. ⁶ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁷ ἀναιρέω, take up, kill. ⁸ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁹ ἀριθμός, οὔ, ὁ, number, total. ¹⁰ συλλαλέω, talk with, discuss. ¹¹ στρατηγός, οὔ, ὁ, commander, general. ¹² συντίθημι, agree, make an agreement. ¹³ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ¹⁴ ἐξομολογέω, confess, profess. ¹⁵ εὐκαιρία, ας, ἡ, fitting time, favorable opportunity.

παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ¹ ὄχλου.

Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων,² ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι³ τὸ Πάσχα.⁴ Καὶ ἀπέστειλεν 7

Πέτρον καὶ Ἰωάννην, εἰπὼν, Πορευθέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ Πάσχα,⁴ ἵνα

φάγωμεν. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσομεν; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰδού, 9

εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, συναντήσῃ⁵ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον⁶

ὑδατος βαστάζων;⁷ ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ⁸ εἰσπορεύεται.⁹ Καὶ 11

ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότη¹⁰ τῆς οἰκίας, Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, Ποῦ ἐστὶν τὸ

κατάλυμα,¹¹ ὅπου τὸ Πάσχα⁴ μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; Καὶ ἐκεῖνος¹² ὑμῖν 12

δείξει ἀνάγειον¹³ μέγα ἐστρωμένον;¹⁴ ἐκεῖ ἐτοιμάσατε. Ἀπελθόντες δὲ εὔρον 13

καθὼς εἶρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ Πάσχα.⁴

¹ ἄτερ, without, apart from. ² ἀζύμος, unleavened, paschal feast. ³ θύω, sacrifice, kill. ⁴ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁵ συναντάω, meet with, hence to happen. ⁶ κεράμιον, ου, τό, earthen vessel, jar. ⁷ βαστάζω, bear, carry. ⁸ οὗ, where, when. ⁹ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹⁰ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ¹¹ κατάλυμα, τος, τό, lodging place, inn. ¹² καὶ ἐκεῖνος, and he, and she. ¹³ ἀνάγειον, ου, τό, upper room. ¹⁴ στρωννύω, spread, furnish.

Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν,¹ καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. Καὶ εἶπεν 14
 πρὸς αὐτούς, Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα² τοῦτο τὸ Πάσχα³ φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ
 τοῦ με παθεῖν: λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου⁴ 16
 πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Καὶ δεξιόμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας 17
 εἶπεν, Λάβετε τοῦτο, καὶ διαμερίσατε⁵ ἑαυτοῖς: λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πίνω 18
 ἀπὸ τοῦ γενήματος⁶ τῆς ἀμπέλου,⁷ ἕως ὅτου⁴ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ. Καὶ 19
 λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασεν⁸ καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, Τοῦτό ἐστιν 20
 τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον: τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.⁹ 20
 Ὡσαύτως¹⁰ καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνήσαι,¹¹ λέγων, Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ 21
 καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.¹² Πλὴν ἰδοὺ, ἡ 21
 χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.¹³ Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ 22
 ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὠρισμένον:¹⁴ πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι'
 οὗ παραδίδεται. Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν¹⁵ πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα¹⁶ εἷη ἐξ 23

¹ ἀναίπτω, recline, lie down. ² ἐπιθυμέω, desire, long for. ³ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁴ ὅτου, until. ⁵ διαμερίζω, divide, distribute. ⁶ γέννημα, τος, τό, offspring, child. ⁷ ἀμπελος, ου, ἡ, vine. ⁸ κλάω, break. ⁹ ἀνάμνησις, εως, ἡ, remembrance, reminder. ¹⁰ ὡσαύτως, likewise. ¹¹ δειπνέω, eat, dine. ¹² ἐκχέω, pour out, shed. ¹³ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹⁴ ὀρίζω, mark off by boundaries, determine. ¹⁵ συζητέω, discuss, dispute. ¹⁶ ἄρα, so? (introduces a question).

αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.

Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία¹ ἐν αὐτοῖς τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. Ὁ δὲ εἶπεν 24

αὐτοῖς, Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν² αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες³

αὐτῶν εὐεργέται⁴ καλοῦνται. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν 26

γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος·⁵ καὶ ὁ ἡγούμενος⁶ ὡς ὁ διακονῶν. Τίς γὰρ μείζων, ὁ 27

ἀνακείμενος⁷ ἢ ὁ διακονῶν; Οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος;⁷ Ἐγὼ δὲ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς

ὁ διακονῶν. Ὑμεῖς δὲ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες⁸ μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς⁹ 28

μου· καὶ γὰρ διατίθεμαι¹⁰ ὑμῖν, καθὼς διέθετό¹⁰ μοι ὁ πατήρ μου, βασιλείαν, ἵνα 29

ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης¹¹ μου καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες

τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ, ὁ 31

Σατανᾶς ἐξητήσατο¹² ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι¹³ ὡς τὸν σῖτον·¹⁴ ἐγὼ δὲ ἐδεήθην¹⁵ περὶ 32

σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ¹⁶ ἡ πίστις σου· καὶ σὺ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον¹⁷ τοὺς

¹ φιλονεικία, ας, ἡ, contentiousness, dispute. ² κυριεύω, be lord over, rule. ³ ἐξουσιάζω, have authority over, master. ⁴ εὐεργέτης, ου, ὁ, benefactor. ⁵ νέος, new, young. ⁶ ἡγέομαι, lead, be chief. ⁷ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ⁸ διαμένω, remain, continue. ⁹ πειρασμός, ου, ὁ, temptation, trial. ¹⁰ διατίθεμαι, appoint, make. ¹¹ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹² ἐξαιτέω, demand of, ask for. ¹³ σινιάζω, sift, prove by trials. ¹⁴ σῖτος, ου, ὁ, wheat, grain. ¹⁵ θέομαι, ask, request. ¹⁶ ἐκλείπω, fail, cease. ¹⁷ στηρίζω, establish, fix firmly.

ἀδελφούς σου. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, μετὰ σοῦ ἔτοιμός¹ εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν 33
καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. Ὁ δὲ εἶπεν, Λέγω σοι, Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσῃ 34
σήμερον ἀλέκτωρ,² πρὶν³ ἢ τρίς⁴ ἀπαρνήσῃ⁵ μὴ εἰδέναι με.

Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ⁶ βαλαντίου⁷ καὶ πήρας⁸ καὶ 35
ὑποδημάτων,⁹ μὴ τινος ὑστερήσατε;¹⁰ Οἱ δὲ εἶπον, Οὐθενός. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς, 36
Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον⁷ ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν:⁸ καὶ ὁ μὴ ἔχων,
πωλήσει¹¹ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγοράσῃ μάχαιραν.¹² Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι 37
τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι¹³ ἐν ἐμοί, τὸ Καὶ μετὰ ἀνόμων¹⁴ ἐλογίσθη:
καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει. Οἱ δὲ εἶπον, Κύριε, ἰδοὺ, μάχαιραι¹² ὧδε δύο. 38
Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰκανόν ἐστιν.

¹ ἔτοιμος, ready, prepared. ² ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ³ πρὶν, before, formerly. ⁴ τρίς, thrice, three times. ⁵ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ⁶ ἄτερ, without, apart from. ⁷ βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ⁸ πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ⁹ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ¹⁰ ὑστερέω, lack, need. ¹¹ πωλέω, sell. ¹² μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ¹³ τελέω, finish, fulfill. ¹⁴ ἀνομος, lawless, without law.

Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος¹ εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν·² ἠκολούθησαν δὲ 39
αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς, 40
Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.³ Καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη⁴ ἀπ' αὐτῶν 41
ὥσεί λίθου βολήν,⁵ καὶ θείς τὰ γόνατα⁶ προσηύχετο, λέγων, Πάτερ, εἰ βούλει 42
παρενεγκεῖν⁷ τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ
σὸν⁸ γενέσθω. Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων⁹ αὐτόν. Καὶ 43
γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ,¹⁰ ἐκτενέστερον¹¹ προσηύχετο. Ἐγένετο δὲ ὁ ἰδρὼς¹² αὐτοῦ
ὥσεί θρόμβοι¹³ αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς 45
προσευχῆς, ἔλθων πρὸς τοὺς μαθητὰς εὔρεν αὐτοὺς κοιμωμένους¹⁴ ἀπὸ τῆς
λύπης,¹⁵ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί καθεύδετε;¹⁶ Ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ 46
εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.³

¹ ἔθος, ους, τό, custom. ² ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ³ πειρασμός, οὔ, ὁ, temptation, trial. ⁴ ἀποσπάω, draw away, withdraw. ⁵ βολή, ἡς, ἡ, throw, casting. ⁶ γόνυ, ατος, τό, knee. ⁷ παραφέρω, carry away, remove. ⁸ σός, your, yours. ⁹ ἐνισχύω, strengthen, invigorate. ¹⁰ ἀγωνία, ας, ἡ, agony, anguish. ¹¹ ἐκτενέστερον, more earnestly. ¹² ἰδρὼς, ὠτος, ὁ, sweat, perspiration. ¹³ θρόμβος, ου, ὁ, drop, clot. ¹⁴ κοιμάομαι, sleep, fall asleep. ¹⁵ λύπη, ης, ἡ, pain, grief. ¹⁶ καθεύδω, sleep.

Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ, ὄχλος καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα, 47
προήρχετο¹ αὐτούς, καὶ ἤγγισεν τῷ Ἰησοῦ φιλήσαι² αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν 48
αὐτῷ, Ἰούδα, φιλήματι³ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως; Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ 49
αὐτὸν τὸ ἐσόμενον εἶπον αὐτῷ, Κύριε, εἰ πατάξομεν⁴ ἐν μαχαίρα;⁵ Καὶ 50
ἐπάταξεν⁴ εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφείλεν⁶ αὐτοῦ τὸ οὖς
τὸ δεξιόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐὰν⁷ ἕως τούτου. Καὶ ἀψάμενος τοῦ 51
ώτιου⁸ αὐτοῦ, ἰάσατο⁹ αὐτόν. Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ’ 52
αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς¹⁰ τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, Ὡς ἐπὶ ληστὴν¹¹
ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαिरῶν⁵ καὶ ξύλων;¹² Καθ’ ἡμέραν ὄντος μου μεθ’ ὑμῶν 53
ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε¹³ τὰς χεῖρας ἐπ’ ἐμέ. Ἀλλ’ αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα,
καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

¹ προέρχομαι, go in front, precede. ² φιλέω, love, kiss. ³ φιλημα, τος, τό, kiss. ⁴ πατάσσω, strike, smite. ⁵ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ⁶ ἀφαιρέω, take away, smite off. ⁷ ἐάω, permit, allow. ⁸ ὠτίον, ου, τό, ear. ⁹ ἰάομαι, heal. ¹⁰ στρατηγός, οὔ, ὁ, commander, general. ¹¹ ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. ¹² ξύλον, ου, τό, wood, tree. ¹³ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out.

Συλλαβόντες¹ δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον² αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ 54
 ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν.³ Ἀψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς 55
 αὐλῆς,⁴ καὶ συγκαθισάντων⁵ αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ἰδοῦσα 56
 δὲ αὐτὸν παιδίσκη⁶ τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα⁷ αὐτῷ, εἶπεν,
 Καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. Ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτόν, λέγων, Γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν. 57
 Καὶ μετὰ βραχὺ⁸ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη, Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. Ὁ δὲ Πέτρος
 εἶπεν, Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. Καὶ διαστάσης⁹ ὥσει¹⁰ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις 59
 διῃσχυρίζετο,¹¹ λέγων, Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός
 ἐστιν. Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος, Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. Καὶ παραχρῆμα,¹³ ἔτι 60
 λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ.¹⁴ Καὶ στραφεὶς¹⁵ ὁ κύριος ἐνέβλεψεν¹⁶ τῷ 61
 Πέτρῳ. Καὶ ὑπεμνήσθη¹⁷ ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὥς εἶπεν αὐτῷ ὅτι
 Πρὶν¹⁸ ἀλέκτορα¹⁴ φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ¹⁹ με τρίς.²⁰ Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ Πέτρος 62

¹ συλλαμβάνω, take, conceive. ² εἰσάγω, lead in, bring in. ³ μακρόθεν, from afar, afar. ⁴ αὐλή, ἥς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ⁵ συγκαθίζω, cause to sit down together. ⁶ παιδίσκη, ἡς, ἡ, maid, female servant. ⁷ ἀτενίζω, gaze, stare. ⁸ βραχύς, short, little. ⁹ διῃστημι, pass, part. ¹⁰ ὥσει, like, about. ¹¹ διῃσχυρίζομαι, insist, maintain firmly. ¹² Γαλιλαῖος, Galilean. ¹³ παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹⁴ ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ¹⁵ στρέφω, turn, am converted. ¹⁶ ἐμβλέπω, look at, look into. ¹⁷ ὑπομνήσκω, remind, remember. ¹⁸ πρὶν, before, formerly. ¹⁹ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ²⁰ τρίς, thrice, three times.

ἔκλαυσεν πικρῶς.¹

Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες² τὸν Ἰησοῦν ἐνέπαιζον³ αὐτῷ, δέροντες.⁴ Καὶ 63
περικαλύψαντες⁵ αὐτόν, ἔτυπτον⁶ αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτόν,
λέγοντες, Προφήτευσον.⁷ Τίς ἐστὶν ὁ παίσας⁸ σε; Καὶ ἕτερα πολλὰ 65
βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.

Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον⁹ τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς καὶ 66
γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον¹⁰ αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον¹¹ αὐτῶν, λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ 67
χριστός, εἰπὲ ἡμῖν. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε· ἐὰν δὲ 68
καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῇτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς 69
τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. Εἶπον δὲ πάντες, 70
Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, Ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐγώ εἰμι. Οἱ 71

¹ πικρῶς, bitterly. ² συνέχω, hold fast, oppress. ³ ἐμπαίζω, mock. ⁴ δέρω, beat, flay. ⁵ περικαλύπτω, cover, conceal. ⁶ τύπτω, smite, beat. ⁷ προφητεύω, prophesy, foretell. ⁸ παίω, strike, hit. ⁹ πρεσβυτέριον, ου, τό, body of elders, assembly of elders. ¹⁰ ἀνάγω, lead up, restore. ¹¹ συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin.

δὲ εἶπον, Τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτυρίας; Αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πιλάτον. Ἦρξαντο **23**

δὲ κατηγορεῖν¹ αὐτοῦ, λέγοντες, Τοῦτον εὖρομεν διαστρέφοντα² τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα³ Καίσαρι⁴ φόρους⁵ διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι. Ὁ **3**
δὲ Πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, Σὺ λέγεις. Ὁ δὲ Πιλάτος εἶπεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ **4**
τοὺς ὄχλους, Οὐδὲν εὐρίσκω αἴτιον⁶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. Οἱ δὲ ἐπίσχυον,⁷ **5**
λέγοντες ὅτι Ἀνασεῖι⁸ τὸν λαόν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε. Πιλάτος δὲ ἀκούσας Γαλιλαίαν ἐπηρώτησεν εἰ ὁ **6**
ἄνθρωπος Γαλιλαῖός⁹ ἐστίν. Καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώδου ἐστίν, **7**
ἀνέπεμψεν¹⁰ αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις

¹κατηγορέω, accuse, charge. ²διαστρέφω, distort, pervert. ³κωλύω, forbid, hinder. ⁴Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. ⁵φόρος, ου, ὁ, tribute, tax. ⁶αἴτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. ⁷ἐπισχύω, grow strong, persist. ⁸ἀνασεῖω, stir up, incite. ⁹Γαλιλαῖος, Galilean. ¹⁰ἀναπέμπω, send back.

ταῖς ἡμέραις.

Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν·¹ ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτόν, 8

διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζεν τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ

γινόμενον. Ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο 9

αὐτῷ. Εἰστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, εὐτόνως² κατηγοροῦντες³ 10

αὐτοῦ. Ἐξουθενήσας⁴ δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν⁵ αὐτοῦ, καὶ 11

ἐμπαίζας,⁶ περιβαλὼν⁷ αὐτὸν ἐσθῆτα⁸ λαμπράν,⁹ ἀνέπεμψεν¹⁰ αὐτὸν τῷ

Πιλάτῳ. Ἐγένοντο δὲ φίλοι¹¹ ὁ τε Πιλάτος καὶ ὁ Ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ 12

μετ' ἀλλήλων· προὔπῃρχον¹² γὰρ ἐν ἐχθρᾷ¹³ ὄντες πρὸς ἑαυτούς.

¹ λίαν, greatly, very. ² εὐτόνως, vigorously, vehemently. ³ κατηγορέω, accuse, charge. ⁴ ἐξουθενέω, despise, ignore. ⁵ στρατεύμα, τος, τό, expedition, army. ⁶ ἐμπαίζω, mock. ⁷ περιβάλλω, put around, clothe. ⁸ ἐσθῆς, ἦτος, ἡ, clothing. ⁹ λαμπρός, bright, shining. ¹⁰ ἀναπέμπω, send back. ¹¹ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹² προὔπῃρχω, exist before, have been already. ¹³ ἐχθρα, ας, ἡ, enmity, hostility.

Πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος¹ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαόν, 13
 εἶπεν πρὸς αὐτούς, Προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ὥς
 ἀποστρέφοντα² τὸν λαόν: καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας³ οὐδὲν εὔρον
 ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον⁴ ὧν κατηγορεῖτε⁵ κατ' αὐτοῦ: ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης: 15
 ἀνέπεμψα⁶ γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰδοὺ, οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶν
 πεπραγμένον αὐτῷ. Παιδεύσας⁷ οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. Ἀνάγκη⁸ δὲ εἶχεν 16
 ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἐορτὴν⁹ ἓνα. Ἀνέκραξαν¹⁰ δὲ παμπληθεῖ,¹¹ λέγοντες, Αἶρε 18
 τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν Βαραββᾶν:¹² ὅστις ἦν διὰ στάσιν¹³ τινὰ γενομένην 19
 ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον¹⁴ βεβλημένος εἰς φυλακὴν. Πάλιν οὖν ὁ Πιλάτος 20
 προσεφώνησεν,¹⁵ θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν. Οἱ δὲ ἐπεφώνουν,¹⁶ λέγοντες, 21
 Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. Ὁ δὲ τρίτον εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί γὰρ κακὸν 22
 ἐποίησεν οὗτος; Οὐδὲν αἴτιον⁴ θανάτου εὔρον ἐν αὐτῷ: παιδεύσας⁷ οὖν αὐτόν

¹ συγκαλέω, call together. ² ἀποστρέφω, turn away, turn back. ³ ἀνακρίνω, examine, inquire into. ⁴ αἴτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. ⁵ κατηγορέω, accuse, charge. ⁶ ἀναπέμπω, send back. ⁷ παιδεύω, teach, educate. ⁸ ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. ⁹ ἐορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ¹⁰ ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ¹¹ παμπληθεῖ, all together, all at once. ¹² Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. ¹³ στάσις, εως, ἡ, standing, rebellion. ¹⁴ φόνος, ου, ὁ, murder, slaughter. ¹⁵ προσφωνέω, call to, summon. ¹⁶ ἐπιφωνέω, cry out, shout.

ἀπολύσω. Οἱ δὲ ἐπέκειντο¹ φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι: 23

καὶ κατίσχυον² αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐπέκρινεν³ 24

γενέσθαι τὸ αἴτημα⁴ αὐτῶν. Ἀπέλυσεν δὲ τὸν διὰ στάσιν⁵ καὶ φόνον⁶ 25

βεβλημένον εἰς τὴν φυλακὴν, ὃν ᾔτοῦντο: τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν τῷ

θελήματι αὐτῶν.

Καὶ ὡς ἀπήγαγον⁷ αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι⁸ Σίμωνός τινος Κυρηναίου⁹ ἐρχομένου 26

ἅπ' ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρόν,¹⁰ φέρειν ὀπισθεν¹¹ τοῦ Ἰησοῦ.

Ἦκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν αἱ καὶ ἐκόπτοντο¹² καὶ 27

ἐθρήνουν¹³ αὐτόν. Στραφεῖς¹⁴ δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Θυγατέρες¹⁵ 28

Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα

ὑμῶν. Ὅτι ἰδοῦ, ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν, Μακάριαι αἱ στεῖραι,¹⁶ καὶ 29

¹ ἐπείκειμαι, lie on, lie upon. ² κατισχύω, overpower, prevail. ³ ἐπικρίνω, decree, pronounce sentence. ⁴ αἴτημα, τος, τό, request, petition. ⁵ στάσις, εως, ἡ, standing, rebellion. ⁶ φόνος, ου, ό, murder, slaughter. ⁷ ἀπάγω, lead away, lead. ⁸ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ⁹ Κυρηνάιος, ου, ό, Cyrenian, belonging to Cyrene. ¹⁰ σταυρός, οῦ, ό, cross. ¹¹ ὀπισθεν, behind, after. ¹² κόπτω, strike, smite. ¹³ θρηνέω, lament, mourn. ¹⁴ στρέφω, turn, am converted. ¹⁵ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹⁶ στεῖρος, barren.

κοιλίαι¹ αἱ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ² οἱ οὐκ ἐθήλασαν.³ Τότε ἄρξονται λέγειν 30

τοῖς ὄρεσιν, Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς· καὶ τοῖς βουνοῖς,⁴ Καλύψατε⁵ ἡμᾶς. Ὅτι εἰ ἐν τῷ 31

ὕγρῳ⁶ ξύλῳ⁷ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῳ⁸ τί γένηται;

Ἦγοντο δὲ καὶ ἔτεροι δύο κακοῦργοι⁹ σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.¹⁰ 32

Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον,¹¹ ἐκεῖ ἐσταύρωσαν 33

αὐτόν, καὶ τοὺς κακούργους,⁹ ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.¹² Ὁ δὲ 34

Ἰησοῦς ἔλεγεν, Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν.

Διαμερίζόμενοι¹³ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον.¹⁴ Καὶ εἰστήκει ὁ λαὸς 35

θεωρῶν. Ἐξεμυκτήριζον¹⁵ δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέγοντες, Ἄλλους

ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστός, ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.¹⁶ 36

Ἐνέπαιζον¹⁷ δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται,¹⁸ προσερχόμενοι καὶ ὄξος¹⁹

¹ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ² μαστός, οὔ, ὁ, breast, nipple. ³ θηλάζω, suckle, nurse. ⁴ βουνός, οὔ, ὁ, hill, hillock. ⁵ καλύπτω, cover, veil. ⁶ ὕγρός, moist, green. ⁷ ξύλον, ου, τό, wood, tree. ⁸ ξηρός, dry, withered. ⁹ κακοῦργος, ου, ὁ, criminal. ¹⁰ ἀναιρέω, take up, kill. ¹¹ κρανίον, ου, τό, skull. ¹² ἀριστερός, left, on the left. ¹³ διαμερίζω, divide, distribute. ¹⁴ κλῆρος, ου, ὁ, lot, portion. ¹⁵ ἐκμυκτηρίζω, ridicule, sneer. ¹⁶ ἐκλεκτός, chosen, elect. ¹⁷ ἐμπαιζω, mock. ¹⁸ στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ¹⁹ ὄξος, ους, τό, sour wine, vinegar.

προσφέροντες αὐτῷ, καὶ λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον
σεαυτόν. Ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ¹ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν² Ἑλληνικοῖς³
καὶ Ῥωμαϊκοῖς⁴ καὶ Ἑβραϊκοῖς,⁵ Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων⁶ κακούργων⁷ ἐβλασφήμει αὐτόν, λέγων, Εἰ σὺ εἶ ὁ
χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ,
λέγων, Οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι⁸ εἶ; Καὶ ἡμεῖς μὲν
δικαίως,⁹ ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν:¹⁰ οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον¹¹
ἐπράξεν. Καὶ ἔλεγεν τῷ Ἰησοῦ, Μνήσθητί¹² μου, κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ
βασιλείᾳ σου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ
ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.¹³

¹ ἐπιγραφὴ, ἥς, ἡ, inscription, title. ² γράμμα, τος, τό, letter, writings. ³ Ἑλληνικός, Greek, Greek. ⁴ Ῥωμαϊκός, Roman, Latin. ⁵ Ἑβραϊκός, Hebrew. ⁶ κρεμάννυμι, hang, hang up. ⁷ κακούργος, ου, ὁ, criminal. ⁸ κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. ⁹ δικαίως, righteously, justly. ¹⁰ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹¹ ἄτοπος, out of place, unusual. ¹² μνησκόμαι, remember, recall. ¹³ παράδεισος, ου, ὁ, paradise, Paradise.

Ἦν δὲ ὥσει¹ ὥρα ἕκτη,² καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.³ 44

Καὶ ἐσκοτίσθη⁴ ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη⁵ τὸ καταπέτασμα⁶ τοῦ ναοῦ μέσον. Καὶ 46

φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι⁷ τὸ

πνεῦμά μου: καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν.⁸ Ἰδὼν δὲ ὁ ἐκατόνταρχος⁹ τὸ 47

γενόμενον, ἐδόξασεν τὸν θεόν, λέγων, Ὁντως¹⁰ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. 48

Καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι¹¹ ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν¹² ταύτην, θεωροῦντες

τὰ γενόμενα, τύπτοντες¹³ ἑαυτῶν τὰ στήθη¹⁴ ὑπέστρεφον. Εἰστήκεισαν δὲ 49

πάντες οἱ γνωστοί¹⁵ αὐτοῦ μακρόθεν,¹⁶ καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι¹⁷

αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Καὶ ἰδού, ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ, βουλευτῆς¹⁸ ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος – 50

οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος¹⁹ τῇ βουλῇ²⁰ καὶ τῇ πράξει²¹ αὐτῶν – ἀπὸ 51

¹ ὥσει, like, about. ² ἕκτος, sixth. ³ ἕνατος, ninth. ⁴ σκοτίζω, darken. ⁵ σχίζω, split, separate. ⁶ καταπέτασμα, τος, τό, curtain or veil, veil. ⁷ παρατίθηναι, set before, entrust. ⁸ ἐκπνέω, breathe out, expire. ⁹ ἐκατοντάρχης, centurion. ¹⁰ ὄντως, really, indeed. ¹¹ συμπαραγίνομαι, come together with, help. ¹² θεωρία, ας, ἡ, spectacle, sight. ¹³ τύπτω, smite, beat. ¹⁴ στήθος, ος, τό, breast, chest. ¹⁵ γνωστός, known, acquaintance. ¹⁶ μακρόθεν, from afar, afar. ¹⁷ συνακολουθέω, follow along with, accompany. ¹⁸ βουλευτής, οὔ, ὁ, councilor, member of a city council. ¹⁹ συγκατατίθηναι, give a vote with, assent to. ²⁰ βουλῇ, ἥς, ἡ, counsel, purpose. ²¹ πράξις, εως, ἡ, deed, function.

Ἀριμαθαίας¹ πόλειως τῶν Ἰουδαίων, ὃς καὶ προσεδέχετο² καὶ αὐτὸς τὴν
 βασιλείαν τοῦ θεοῦ· οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 52
 Καὶ καθελὼν³ αὐτὸ ἐνετύλιξεν⁴ αὐτὸ σινδόνι,⁵ καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι⁶ 53
 λαξευτῷ,⁷ οὗ⁸ οὐκ ἦν οὐδέπω⁹ οὐδεὶς κείμενος.¹⁰ Καὶ ἡμέρα ἦν Παρασκευή,¹¹ 54
 σάββατον ἐπέφωσκεν.¹² Κατακολουθήσασαι¹³ δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν 55
 συνελθλυταὶ αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο¹⁴ τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη
 τὸ σῶμα αὐτοῦ. Ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα¹⁵ καὶ μύρα.¹⁶ Καὶ τὸ 56
 μὲν σάββατον ἡσύχασαν¹⁷ κατὰ τὴν ἐντολήν.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὄρθρου¹⁸ βαθέος,¹⁹ ἦλθον ἐπὶ τὸ μνήμα,⁶ φέρουσαι ἅ 24
 ἡτοίμασαν ἀρώματα,¹⁵ καὶ τινες σὺν αὐταῖς. Εὗρον δὲ τὸν λίθον 2
 ἀποκεκυλισμένον²⁰ ἀπὸ τοῦ μνημείου. Καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ 3
 κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι²¹ αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ, 4

¹ Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. ² προσδέχομαι, receive, wait for. ³ καθαιρέω, take down, pull down. ⁴ ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. ⁵ σινδὼν, ὄνος, ἡ, fine cloth, linen cloth. ⁶ μνήμα, τος, τό, grave, tomb. ⁷ λαξευτός, hewn, hewn out of the rock. ⁸ οὗ, where, when. ⁹ οὐδέπω, not yet, still not. ¹⁰ κείμεναι, lie, be laid. ¹¹ παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. ¹² ἐπιφώσκω, dawn, begin. ¹³ κατακολουθέω, follow after. ¹⁴ θεάομαι, look at, behold. ¹⁵ ἄρωμα, τος, τό, spice, perfume. ¹⁶ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ¹⁷ ἡσυχάζω, be still, be silent. ¹⁸ ὄρθρος, ου, ὁ, daybreak, dawn. ¹⁹ βαθύς, deep, early. ²⁰ ἀποκυλίω, roll away. ²¹ διαπορέω, be greatly perplexed or at a loss.

ἄνδρες δύο ἐπέστησαν¹ αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν² ἀστραπτούσαις·³ ἐμφοβῶν⁴ δὲ 5
 γενομένων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν⁵ τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς,
 Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; Οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἡγέρθη· μνήσθητε 6
 ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὧν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, λέγων ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου 7
 παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ
 τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. Καὶ ἐμνήσθησαν⁶ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, καὶ 8
 ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἑνδεκά⁷ καὶ
 πᾶσιν τοῖς λοιποῖς. Ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνῇ⁸ Μαρία καὶ Ἰωάννα⁹ καὶ Μαρία 10
 Ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. 11
 Καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὥσει λῆρος¹⁰ τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν¹¹
 αὐταῖς. Ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν¹² ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας¹³ 12
 βλέπει τὰ ὀθόνια¹⁴ κείμενα¹⁵ μόνα· καὶ ἀπῆλθεν πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ

¹ ἐφίστημι, stand over, come upon. ² ἐσθῆς, ἡτος, ἡ, clothes. ³ ἀστράπτω, flash, gleam. ⁴ ἐμφοβος, terrified, frightened. ⁵ κλίνω, cause to bend, bow. ⁶ μιμνήσχομαι, remember, recall. ⁷ ἑνδεκα, eleven, 11. ⁸ Μαγδαληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ⁹ Ἰωάννα, ας, ἡ, Joanna. ¹⁰ λῆρος, ου, ὁ, idle talk, empty talk. ¹¹ ἀπιστέω, disbelieve, be faithless. ¹² τρέχω, run, exercise myself. ¹³ παρακύπτω, stoop to look, look. ¹⁴ ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ¹⁵ κείμει, lie, be laid.

γεγονός.

Καὶ ἰδού, δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην¹ 13
 ἀπέχουσιν² σταδίου³ ἑξήκοντα⁴ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ἣ ὄνομα Ἐμμαούς.⁵ Καὶ 14
 αὐτοὶ ὠμῖλουν⁶ πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων⁷ τούτων. Καὶ 15
 ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν⁶ αὐτοὺς καὶ συζητεῖν,⁸ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐγγίσας
 συνεπορεύετο⁹ αὐτοῖς. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι 16
 αὐτόν. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε¹⁰ πρὸς 17
 ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστε σκυθρωποί;¹¹ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εἷς, ᾧ ὄνομα 18
 Κλεοπᾶς,¹² εἶπεν πρὸς αὐτόν, Σὺ μόνος παροικεῖς¹³ Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως
 τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ποῖα; Οἱ δὲ 19
 εἶπον αὐτῷ, Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου,¹⁴ ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης
 δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον¹⁵ τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ: ὅπως τε 20

¹ κώμη, ης, ἡ, village. ² ἀπέχω, received, obtain. ³ στάδιον, οὗ, τό, stadia, length of a stadium. ⁴ ἑξήκοντα, sixty, 60. ⁵ Ἐμμαούς, ἡ, Emmaus. ⁶ ὁμιλέω, converse, speak. ⁷ συμβαίνω, come together, come to pass. ⁸ συζητέω, discuss, dispute. ⁹ συμπορεύομαι, come together, travel with. ¹⁰ ἀντιβάλλω, exchange, discuss. ¹¹ σκυθρωπός, sad, gloomy. ¹² Κλεοπᾶς, ᾧ, ὁ, Cleopas. ¹³ παροικέω, live a stranger, sojourn. ¹⁴ Ναζωραῖος, οὗ, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹⁵ ἐναντίον, in the sight of, before.

παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα¹ θανάτου, καὶ
 ἐσταύρωσαν αὐτόν. Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι² 21
 τὸν Ἰσραήλ. Ἀλλὰ γέ³ σὺν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον
 ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν⁴ ἡμᾶς, 22
 γινόμεναι ὄρθρια⁵ ἐπὶ τὸ μνημεῖον· καὶ μὴ εὐροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἦλθον 23
 λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν⁶ ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἱ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. Καὶ 24
 ἀπηλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὔρον οὕτως καθὼς καὶ αἱ
 γυναῖκες εἶπον· αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. Καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ὡ⁷ ἀνόητοι⁸ 25
 καὶ βραδεῖς⁹ τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεῦειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· οὐχὶ 26
 ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστόν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; Καὶ 27
 ἀρξάμενος ἀπὸ Μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμήνευεν¹⁰ αὐτοῖς
 ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ. Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην¹¹ οὗ¹² 28
 ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο¹³ πορρωτέρω¹⁴ πορεύεσθαι. Καὶ 29

¹ κρίμα, os, τό, judgment, verdict. ² λυτρόω, ransom, liberate. ³ γέ, indeed, at least. ⁴ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ⁵ ὄρθριος, early in the morning. ⁶ ὀπτασία, ας, ή, vision, supernatural appearance. ⁷ ὦ, Oh! omega. ⁸ ἀνόητος, foolish, thoughtless. ⁹ βραδύς, slow. ¹⁰ διερμηνεύω, translate, interpret. ¹¹ κώμη, ης, ή, village. ¹² οὗ, where, when. ¹³ προσποιέω, pretend, regard. ¹⁴ πόρρω, far (away), far.

παρεβιάσαντο¹ αὐτόν, λέγοντες, Μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν² ἐστίν,
καὶ κέκλικεν³ ἡ ἡμέρα. Καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μείναι σὺν αὐτοῖς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ 30
κατακλιθῆναι⁴ αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν, καὶ κλάσας⁵
ἐπεδίδου⁶ αὐτοῖς. Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν⁷ οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν: 31
καὶ αὐτὸς ἄφαντος⁸ ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. Καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, Οὐχὶ ἡ 32
καρδία ἡμῶν καιομένη⁹ ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν⁷
ἡμῖν τὰς γραφάς; Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ, 33
καὶ εὗρον συνηθροισμένους¹⁰ τοὺς ἑνδεκα¹¹ καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, λέγοντας ὅτι 34
Ἦγέρθη ὁ κύριος ὄντως,¹² καὶ ὤφθη Σίμωνι. Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο¹³ τὰ ἐν τῇ 35
ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει¹⁴ τοῦ ἄρτου.

¹ παραβιάζομαι, urge strongly, prevail upon. ² ἐσπέρα, ας, ἡ, evening. ³ κλίνω, cause to bend, bow. ⁴ κατακλίνω, make to lie down, recline. ⁵ κλάω, break. ⁶ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ⁷ διανοίγω, open up completely, open fully. ⁸ ἄφαντος, invisible, disappearing. ⁹ καίω, burn, ignite. ¹⁰ συναθροίζω, gather, bring together. ¹¹ ἑνδεκα, eleven, 11. ¹² ὄντως, really, indeed. ¹³ ἐξηγέομαι, explain, describe. ¹⁴ κλάσις, εως, ἡ, breaking, fracturing.

Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει 36
αὐτοῖς, Εἰρήνη ὑμῖν. Πτοηθέντες¹ δὲ καὶ ἔμφοβοι² γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα 37
θεωρεῖν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί τεταραγμένοι³ ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ⁴ 38
ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, 39
ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἰμι: ὦσπερ ἤψατε⁵ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σὰρκα καὶ ὀστέα⁶
οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν⁷ αὐτοῖς τὰς 40
χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ἦτι δὲ ἀπιστούντων⁸ αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ 41
θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς, Ἐχετε τι βρώσιμον⁹ ἐνθάδε;¹⁰ Οἱ δὲ ἐπέδωκαν¹¹ 42
αὐτῷ ἰχθύος¹² ὀπτοῦ¹³ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου¹⁴ κηρίου.¹⁵ Καὶ λαβὼν ἐνώπιον 43
αὐτῶν ἔφαγεν.

¹ πτοέω, terrify, scare. ² ἔμφοβος, terrified, frightened. ³ ταραάσσω, trouble, agitate. ⁴ διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ⁵ ὦσπερ ἤψατε, touch, handle. ⁶ ὀστέον, τό, bone. ⁷ ἐπιδείκνυμι, show, prove. ⁸ ἀπιστέω, disbelieve, be faithless. ⁹ βρώσιμος, eatable, suitable for food. ¹⁰ ἐνθάδε, within, here. ¹¹ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ¹² ἰχθύς, ὄος, ὁ, fish. ¹³ ὀπτός, roasted, baked. ¹⁴ μελίσσιος, coming from bees. ¹⁵ κηρίον, ου, τό, honeycomb.

Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὧν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ 44
 πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως καὶ προφήταις καὶ
 ψαλμοῖς¹ περὶ ἐμοῦ. Τότε διήνοιξεν² αὐτῶν τὸν νοῦν,³ τοῦ συνιέναι⁴ τὰς γραφάς: 45
 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Οὕτως γέγραπται, καὶ οὕτως⁵ ἔδει παθεῖν τὸν χριστόν, καὶ 46
 ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ 47
 μετάνοιαν⁶ καὶ ἄφεσιν⁷ ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ
 Ἱερουσαλὴμ. Ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων. Καὶ ἰδού, ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν 48
 ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς: ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει
 Ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε⁸ δύναμιν ἐξ ὕψους.⁹

Ἐξήγαγεν¹⁰ δὲ αὐτοὺς ἕξω ἕως εἰς Βηθανίαν:¹¹ καὶ ἐπάρας¹² τὰς χεῖρας αὐτοῦ 50
 εὐλόγησεν αὐτούς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη¹³ ἅπ' 51
 αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο¹⁴ εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτόν, 52

¹ ψαλμός, οὐ, ὁ, song of praise, psalm. ² διανοίγω, open up completely, open fully. ³ νοῦς, ὁ, mind, reasoning faculty. ⁴ συνίημι, understand, consider. ⁵ οὕτως, thus, so. ⁶ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ⁷ ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ⁸ ἐνδύω, put on, clothe. ⁹ ὕψος, ουσ, τό, height, heaven. ¹⁰ ἐξάγω, lead out. ¹¹ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ¹² ἐπαίρω, lift up, raise. ¹³ διίστημι, pass, part. ¹⁴ ἀναφέρω, bring up, offer.

